

Konvergenční program

České republiky

duben 2023

Konvergenční program České republiky
duben 2023

Ministerstvo financí ČR
Letenská 15, 118 10 Praha 1

Tel.: 257 041 111

E-mail: podatelna@mfcz.cz

ISSN 1804-798X (on-line)

Vychází 1× ročně, volná distribuce

Elektronický archiv:
<https://www.mfcz.cz/kopr>

Konvergenční program

České republiky

duben 2023

Obsah

Úvod a shrnutí	1
1 Záměry a cíle hospodářské politiky	2
1.1 Fiskální politika	2
1.2 Měnová politika	3
2 Makroekonomický scénář	5
2.1 Světová ekonomika a technické předpoklady	5
2.2 Aktuální vývoj a střednědobý scénář	5
2.3 Vztahy k zahraničí a sektorové bilance	8
3 Hospodaření sektoru vládních institucí	12
3.1 Aktuální vývoj hospodaření sektoru vládních institucí	12
3.2 Výhled hospodaření sektoru vládních institucí	16
3.3 Strukturální saldo a fiskální pozice	17
3.4 Dluh vládních institucí, strategie a stabilita státního dluhu	18
4 Porovnání s předchozím Konvergenčním programem, rizika predikce a analýza citlivosti	24
4.1 Porovnání se scénářem předchozího Konvergenčního programu ČR	24
4.2 Rizika makroekonomické a fiskální predikce, alternativní scénář	25
4.3 Analýza citlivosti	26
4.4 Ověření makroekonomického scénáře Výborem pro rozpočtové prognózy	27
5 Udržitelnost veřejných financí	30
5.1 Vládní strategie a provedené reformy	30
5.2 Fiskální dopady stárnutí populace	33
5.3 Analýza udržitelnosti	37
5.4 Záruky sektoru vládních institucí	37
6 Kvalita příjmů a výdajů veřejných financí	42
6.1 Výhled daňové politiky	42
6.2 Racionalizace výdajů sektoru vládních institucí	43
6.3 Skladba výdajů sektoru vládních institucí	46
7 Změny institucionálního rámce fiskální politiky	48
7.1 Změny v oblasti investic a kapitálového trhu	48
7.2 Posílení efektivity a transparentnosti veřejných financí	50
7.3 Rozpočtová politika	52
Přehled literatury a použitých zdrojů	55
Příloha: Konvergence	63
Slovníček pojmů	64

Konvergenční program je předkládán na základě článku 121 Smlouvy o fungování Evropské unie a aktuálního znění nařízení Rady (ES) č. 1466/97 o posílení dohledu nad stavy rozpočtů a nad hospodářskými politikami a o posílení koordinace hospodářských politik. Jako takový byl vypracován v souladu s platnými pravidly Hospodářského a finančního výboru Rady (EFC, 2017) a je konzistentní s Národním programem reforem České republiky (ÚV, 2023).

Seznam tabulek

Tabulka 2.1: Ekonomický výkon.....	10
Tabulka 2.2: Cenový vývoj	10
Tabulka 2.3: Zaměstnanost a náhrady zaměstnancům	10
Tabulka 2.4: Rozklad změny čisté finanční pozice	11
Tabulka 2.5: Základní makroekonomické předpoklady	11
Tabulka 3.1: Vývoj hospodaření sektoru vládních institucí	21
Tabulka 3.2: Položky určené k úpravě výdajového pravidla Paktu o stabilitě a růstu	21
Tabulka 3.3: Struktura schválených diskrečních opatření v letech 2022–2026.....	22
Tabulka 3.4: Predikce a výhled příjmů a výdajů za nezměněných politik.....	22
Tabulka 3.5: Cyklický vývoj	22
Tabulka 3.6: Vývoj dluhu sektoru vládních institucí	23
Tabulka 3.7: Státní dluh z hlediska refinancování, úročení a cizoměnové expozice.....	23
Tabulka 4.1: Změna indikátorů scénáře Konvergenčního programu ČR.....	28
Tabulka 4.2: Alternativní scénář fiskální predikce	29
Tabulka 4.3: Základní makroekonomické indikátory – citlivostní scénáře	29
Tabulka 5.1: Odhad výše pojistného na státního pojištěnce v letech 2024–2026.....	32
Tabulka 5.2: Základní předpoklady demografických projekcí.....	35
Tabulka 5.3: Odchyly alternativního a základního makroekonomického scénáře.....	36
Tabulka 5.4: Dlouhodobá udržitelnost veřejných financí	40
Tabulka 5.5: Indikátory udržitelnosti S1 a S2 pro ČR	40
Tabulka 5.6: Schválené záruky.....	41
Tabulka 6.1: Funkční členění výdajů sektoru vládních institucí	47

Seznam grafů

Graf 1.1: Saldo veřejných financí	4
Graf 1.2: Fiskální úsilí a fiskální impuls.....	4
Graf 1.3: Reálný měnový kurz vůči eurozóně	4
Graf 1.4: Spotřebitelské ceny	4
Graf 2.1: Vývoj HDP	9
Graf 2.2: Změna HDP, produktivita a intenzita práce	9
Graf 2.3: Sektorové členění investic	9
Graf 2.4: Spotřeba domácností.....	9
Graf 2.5: Spotřebitelské ceny v hlavních oddílech.....	9
Graf 2.6: Produkční mezera	9
Graf 2.7: Nezaměstnanost, zaměstnanost a aktivita	9
Graf 2.8: Meziroční změna míry participace.....	9
Graf 3.1: Salda subsektorů vládních institucí.....	20
Graf 3.2: Jednorázová opatření	20
Graf 3.3: Daňové příjmy sektoru vládních institucí.....	20
Graf 3.4: Výdaje sektoru vládních institucí	20
Graf 3.5: Likvidní finanční aktiva.....	20
Graf 3.6: Spolufinancování investic z fondů EU	20
Graf 3.7: Dluh sektoru vládních institucí.....	20
Graf 3.8: Příspěvky ke změně hrubého dluhu	20
Graf 5.1: Populace	36
Graf 5.2: Demografická míra závislosti	36

Graf 5.3: Vývoj výdajů důchodového systému	36
Graf 5.4: Vývoj deficitů důchodového účtu	36
Graf 5.5: Zůstatky zdravotních pojišťoven	39
Graf 5.6: Projekce počtu obyvatel ČR	39
Graf 5.7: Demografická míra závislosti	39
Graf 5.8: Saldo důchodového zabezpečení	39
Graf 5.9: Zdravotní péče – scénáře	39
Graf 5.10: Dlouhodobá péče – scénáře	39
Graf 5.11: Projekce výdajů – referenční scénáře	39
Graf 5.12: Záruky sektoru vládních institucí	39
Graf 6.1: Struktura výdajů sektoru vládních institucí ve funkčním členění	47
Graf P.1: Relativní ekonomická úroveň	63
Graf P.2: Komparativní cenová hladina	63
Graf P.3: Reálná produktivita práce	63
Graf P.4: Průměrná náhrada zaměstnanci	63

Seznam použitých zkratk

CZK	kódové označení české koruny
ČNB	Česká národní banka
ČSÚ	Český statistický úřad
ČR	Česká republika
EK	Evropská komise
ESA 2010	Evropský systém národních a regionálních účtů z roku 2010
EU	Evropská unie (v rozsahu 27 členských zemí)
EUR	kódové označení eura
HDP	hrubý domácí produkt
KP	Konvergenční program České republiky
MF ČR	Ministerstvo financí České republiky
p. a.	ročně
p. b.	procentní bod
p. m.	pro informaci
USD	kódové označení amerického dolaru

Značky použité v tabulkách

Pomlčka (–) na místě čísla značí, že se jev nevyskytoval nebo zápis není možný z logických důvodů.

Uzávěrka datových zdrojů

Makroekonomické datové zdroje v této publikaci jsou vztaženy k 31. březnu 2023 a fiskální data a politiky k 12. dubnu 2023. Notifikace deficitu a dluhu sektoru vládních institucí byla upřesněna a potvrzena Eurostatem dne 21. dubna 2023.

Poznámka

Publikované součtové údaje v tabulkách jsou v některých případech zatíženy nepřesností na posledním desetinném místě vzhledem k zaokrouhlování.

Úvod a shrnutí

Externí šoky v podobě pandemie následované ruskou invazí na Ukrajinu a související extrémní volatilita na trzích s energiemi vystavily společnost a ekonomiku vysoké zátěži. Počínaje rokem 2020 Evropská komise poprvé v historii aktivovala všeobecnou únikovou klauzuli, aby mohly členské státy Evropské unie v dobách krize flexibilně reagovat prostřednictvím fiskální politiky. K podpoře ekonomického oživení byl vytvořen a přijat nástroj Evropská unie nové generace s celkovou alokací přes 800 mld. euro. S polevujícími riziky navrhuje Evropská komise pro letošní rok přechod od celkové podpůrné fiskální politiky v letech 2020 až 2022 k jejímu neutrálnímu nastavení. Všeobecná úniková klauzule bude velmi pravděpodobně deaktivována v příštím roce. Evropská komise proto vyzvala členské státy, aby ve svých letošních programech stability a konvergenčních programech uvedly, jak jejich fiskální plány zajistí dodržení referenční hodnoty schodku ve výši 3 % HDP, stejně jako věrohodné a průběžné snižování dluhu nebo udržení dluhu na bezpečné úrovni ve střednědobém horizontu.

Vývoj posledních let do značné míry rehabilituje fiskální politiku jako efektivní a nezbytný nástroj hospodářsko-politického mixu. Bez jejího použití je nemyslitelné, aby se země vypořádaly s následky tak enormních tlaků výlučně za pomoci měnové politiky, která navíc v Evropě sleduje a řeší prakticky výhradně stabilitu cen. To na druhou stranu znamená, že rozpočtová situace v jednotlivých zemích musí umožnit v případě potřeby tento nástroj využít. Do popředí se proto opět dostává otázka střednědobé a dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí.

Přestože Česká republika před rokem 2020 měla relativně nízké zadlužení sektoru vládních institucí, jeho výrazný nárůst v posledních letech vybízí ke konsolidaci veřejných financí. Vláda České republiky proto připravuje opatření, která by měla snížit schodek o alespoň 70 miliard Kč v příštím roce. Požadavek konsolidace veřejných financí je sice obsažen již od roku 2020 v zákoně o pravidlech rozpočtové odpovědnosti. Ten však stanovuje pouze minimální tempo snižování strukturálního salda ve výši 0,5 procentního bodu ročně pro účely odvození výdajových rámců státního rozpočtu a státních fondů, nikoliv konkrétní způsob dosažení střednědobého rozpočtového cíle, kterým je aktuálně pro Českou republiku strukturální saldo sektoru vládních institucí ve výši -0,75 % HDP.

Očekáváme, že rok 2023 bude nadále silně ovlivněn geopolitickou situací a vývojem cen elektřiny a plynu. Ekonomika České republiky, procházející mírnou recesí, by se měla od druhého čtvrtletí letošního roku postupně oživovat. Česká ekonomika by mohla v meziočném vyjádření v podstatě stagnovat, zatímco v příštím roce předpokládáme růst HDP o 3,0 %. Tento vývoj je primárně determinován spotřebou domácností, která negativně reaguje na rostoucí cenovou hladinu. Záporná produkční mezera by se měla postupně na konci horizontu výhledu uzavřít. Míra inflace by sice měla klesat, avšak v letošním roce by spotřebitelské ceny vlivem tržních faktorů a cen energií stále měly v průměru růst dvouciferným tempem. Do tolerančního pásma inflačního cíle České národní banky by se měla inflace vrátit až v roce 2024. V oblasti výdělků bude i v letošním roce docházet k poklesu reálných mezd, byť výrazně menším tempem než v roce 2022. K jejich opětovnému růstu by mělo dojít až v příštím roce. Míra nezaměstnanosti by po zvýšení na 3 % v roce 2023 měla v dalších letech opět začít klesat.

Veřejné finance hospodařily v roce 2022 s deficitem 3,6 % HDP, především vlivem schodku státního rozpočtu, který nese břímě fiskální expanze. Pokladní plnění stát-

ního rozpočtu (v národní hotovostní metodice) v loňském roce skončilo výsledkem -360,4 miliardy Kč a bez vlivu evropských prostředků pak -316,1 miliard Kč. Jedná se o výrazně lepší výsledek, než jaký byl rozpočtován, navíc ovlivněný řadou jednorázových opatření. Pro rok 2023 notifikujeme schodek sektoru vládních institucí ve výši 3,5 % HDP, přičemž by měl být opět určen hospodařením ústředních vládních institucí. Mírný deficit očekáváme i u zdravotních pojišťoven, zatímco místní rozpočty by měly schodek spíše tlumit. Deficitní hospodaření sektoru vládních institucí se promítlo do výše dluhu, který v roce 2022 vzrostl o 2,1 procentního bodu na 44,1 % HDP, v roce 2023 by mělo zadlužení dosáhnout 43,5 % HDP. V příštím roce očekáváme, že by deficit veřejných financí měl klesnout pod 3 % HDP a do konce výhledu na hodnotu kolem 2 % HDP.

Predikce je však zatížena poměrně velkými riziky a nejistotami. Vývoj cen energií je nepochybně jedním z těch největších. Vláda pro rok 2023 přistoupila k určení cenových stropů na elektřinu a plyn s kompenzacemi ztrát u obchodníků s těmito komoditami. Na druhé straně zavedla dočasné daňové tituly zacílené na mimořádné zisky v energetice, těžebním odvětví nebo bankovním sektoru. Ceny energií tak budou ovlivňovat obě strany veřejných rozpočtů v řádu desítek miliard Kč.

Kromě řešení aktuální strukturální nerovnováhy veřejných financí vláda připravuje soubor opatření s cílem posílit dlouhodobou udržitelnost důchodového systému. Dle svého programového prohlášení by vláda měla představit komplexní důchodovou reformu do konce letošního roku. Veřejně bylo deklarováno několik oblastí, ve kterých by mohly nastat změny. Jedná se např. o věk odchodu do starobního důchodu nebo podmínky předčasných důchodů.

Konvergenční program České republiky byl v dubnu 2023 předmětem mezirezortního připomínkového řízení. Dokument byl schválen vládou České republiky dne 26. dubna 2023.

1 Záměry a cíle hospodářské politiky

Přijatá opatření v době epidemie koronaviru zejména v roce 2020 a 2021 a dále v reakci na válku na Ukrajině a energetickou krizi v loňském i letošním roce vedla k poměrně rychlému nárůstu zadlužení. To by mělo v průběhu výhledu dál mírně růst. ČR má sice stále relativně nízké zadlužení sektoru vládních institucí, nicméně nepříznivý střednědobý trend včetně důsledků stárnoucí populace bude vyžadovat aktivní přístup vlády ke konsolidaci veřejných financí. K ní vláda plánuje ve větším rozsahu přistoupit od roku 2024.

Česká národní banka od června roku 2021 postupně navyšovala svou základní úrokovou sazbu, přičemž naposledy tak učinila na svém zasedání 23. června 2022 na 7,0 %. Jejím cílem bylo oslabit domácí poptávkové tlaky, ukotvit inflační očekávání poblíž cíle a zajistit návrat inflace ke 2 %. Současně v loňském roce intervenovala na devizovém trhu ve prospěch domácí měny s cílem omezit nadměrné výkyvy české koruny.

1.1 Fiskální politika

Veřejné rozpočty byly v roce 2022 nadále ovlivňovány externími šoky a opatřeními přijatými ke zmírnění jejich dopadů na domácnosti a firmy. V první části roku působilo ještě několik programů přijatých v době pandemie, nicméně jejich rozsah už byl oproti letům 2020 a 2021 relativně malý. V únoru došlo k napadení Ukrajiny ze strany Ruské federace a následnému bezprecedentnímu nárůstu cen energií a dalších komodit. Ty spolu s dalšími faktory vedly k nárůstu míry inflace, která výrazně ovlivnila hospodaření veřejných financí. Původně snížený schodek státního rozpočtu o téměř 100 mld. Kč byl v průběhu roku novelizován a státní rozpočet nakonec skončil se schodkem 360 mld. Kč.

V roce 2023 pokračují důsledky energetické krize a vysokých cen, což vládě ztížilo započatí konsolidace veřejných financí již v letošním roce. Přesto byly výdajové rámce na rok 2023, ve vyjádření strukturálního salda, zpřísněny o 0,4 p. b. nad zákonem požadovanou minimální míru 0,5 p. b. Tomu odpovídá i doporučení EK (2022) na tento rok: „Vzhledem k tomu, že pro rok 2023 by nebyl vhodný široce založený fiskální impuls pro ekonomiku, je třeba pečlivého a koordinovaného přístupu při navrhování opatření v reakci na energetickou situaci. Celkově fiskální pozice v roce 2023 pro EU i eurozónu jako celek by, s přihlédnutím na cílená opatření v oblasti energií, měla být neutrální.“

Pro rok 2024 je pak již patrný posun k explicitnímu návratu k restriktivní politice. EK (2023b) uvádí, aby se v letech 2023–2024 fiskální politika zaměřila na zajištění střednědobé udržitelnosti dluhu a na zvyšování potenciálního ekonomického růstu. „Plošné fiskální stimuly agregátní poptávky jsou neopodstatněné a nákladná podpůrná opatření nemohou pokračovat donekonečna: nyní je třeba se zaměřit na posílení fiskální udržitelnosti

prostřednictvím postupné fiskální konsolidace a tam, kde je to ještě nutné, na cílená fiskální opatření, která podpoří zranitelné domácnosti a podniky postižené vysokými cenami energií.“

Fiskální politika ČR je s těmito doporučeními v souladu, neboť k fiskální konsolidaci ve větším rozsahu by mělo být přistoupeno právě v roce 2024. Aktuálně se diskutují opatření, která by strukturální schodek veřejných financí měla zlepšit minimálně o 1 p. b. „Konsolidační balíček“ legislativních opatření by měl být orientován na výdajovou i příjmovou stranu veřejných rozpočtů. Na příjmové straně jsou diskutována opatření např. v podobě zrušení či omezení některých daňových výjimek. Na výdajové straně je plánována do konce roku 2023 revize agend ve státní správě s jejich následným zefektivněním. Dále Programové prohlášení vlády počítá s adresnějším poskytováním sociálních dávek.

Kompozice a načasování konsolidace odráží příklady dobré praxe zemí, které v minulosti v nápravě svých fiskálních nerovnováh uspěly. Jde o mix opatření, která se zaměřují na nerovnováhy a distorze v českých veřejných financích. Kladné fiskální úsilí v příštím roce koresponduje i s relativně příznivou fází hospodářského cyklu, kdy by ekonomika měla procházet oživením, avšak stále v rámci záporné mezery výstupu.

Kromě balíčku je na straně výdajů dalším rozhodujícím opatřením úprava mimořádné valorizace důchodů od června 2023 (zákon č. 71/2023 Sb.), kdy dojde ke zvýšení důchodu o 400 Kč a zvýšení procentní výměry o 2,3 %. Změna by měla přinést v letošním roce úsporu výdajů na dávky důchodového pojištění ve výši 20,6 mld. Kč, v roce 2024 pak 35,3 mld. Kč. Tato úspora je vynucena prohlubujícím se schodkem důchodového účtu, který by dosáhl v letech 2023 a 2024 hodnot kolem 100 mld. Kč.

1.2 Měnová politika

Měnová politika ČNB je od roku 1998 prováděna v režimu cílování inflace. Od 1. ledna 2010 je inflační cíl definován jako meziroční růst indexu spotřebitelských cen ve výši 2 % s tolerančním pásmem ± 1 p. b. ČNB definuje inflační cíl jako střednědobý, a proto toleruje některé přechodné odchylky skutečné inflace od inflačního cíle (např. v důsledku úprav nepřímých daní), na jejichž primární dopady měnová politika standardně nereaguje a soustředí se pouze na sekundární projevy.

Průměrná míra inflace podle národního indexu spotřebitelských cen v roce 2022 vzrostla na 15,1 %. K mimořádně silným inflačním tlakům přispěly nejen potraviny, pohonné hmoty, elektřina, zemní plyn či imputované nájemné, ale i další kategorie zboží a služeb. Inflaci posilovaly také domácí poptávkové tlaky, které by však měly být tlumeny zvýšenými měnověpolitickými sazbami. Protiinflačně v roce 2023 působí také apreciacie koruny. Průměrný růst spotřebitelských cen by tak letos mohl zvolnit na 10,9 % a v roce 2024 dále na 2,4 %.

Koruna k euru v průměru za celý rok 2022 meziročně zpevnila o 4,4 % na 24,57 CZK/EUR. K posílení koruny v závěru loňského roku a na začátku roku 2023 významně přispělo uklidnění situace na světových trzích, především v souvislosti s příznivým vývojem evropských zásob zemního plynu. Díky tomu tak ČNB domácí měnu nemusela podporovat devizovými intervencemi. Předpokládáme, že v horizontu KP bude kurz koruny téměř stabilní, s prakticky zanedbatelným posilováním proti úrovni 1. čtvrtletí 2023. Tento vývoj by měl být v krátkém období podporován deklarovaným odhodláním ČNB intervenovat na devizovém trhu v případě výraznějších

tlaků na oslabení domácí měny. Ke konci příštího roku by již mohla pozitivně působit obnovená reálná konvergence české ekonomiky. Očekávané snižování kladného úrokového diferenciálu však stále může vyvíjet určité tlaky na oslabování koruny.

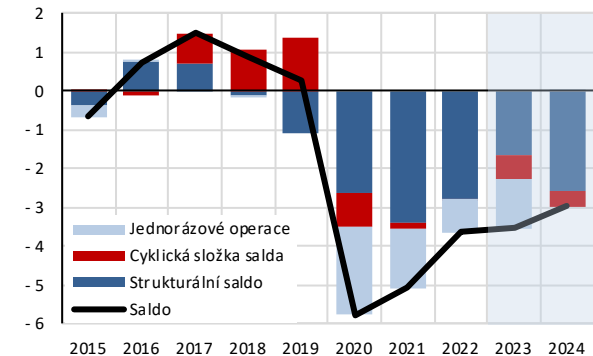
Společný dokument MF ČR a ČNB (2022) „Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou“, schválený vládou ČR v prosinci 2022 (usnesení vlády č. 1077/2022), doporučil prozatím nestanovovat cílové datum vstupu do eurozóny. Navíc ČR v roce 2022 neplnila a ani v roce 2023 pravděpodobně nesplní referenční hodnoty žadného z maastrichtských konvergenčních kritérií.

Z hlediska vlastní připravenosti ČR na přijetí eura stále přetrvávají slabá místa. Struktura českého hospodářství se od eurozóny nadále významně odlišuje a proces konvergence, zejména cenové a mzdové úrovně, nebyl dokončen. Vzhledem ke stárnutí populace není stále dořešen problém dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí, jejichž stabilizační působení by mělo po přijetí eura částečně nahradit ztrátu autonomní měnové politiky. Pro přijetí eura naopak dlouhodobě hovoří vysoká míra otevřenosti české ekonomiky a její velká obchodní i vlastnická provázanost s eurozónou.

Hodnocení ekonomické připravenosti ČR na přijetí eura je navíc po krizi vyvolané pandemií onemocnění covid-19 a v důsledku probíhající ruské invaze na Ukrajinu značně ztíženo. V této situaci MF ČR a ČNB vládě České republiky doporučily, aby prozatím nestanovovala cílové datum vstupu do eurozóny a neusilovala o vstup do příslušného mechanismu směnných kurzů.

Graf 1.1: Saldo veřejných financí

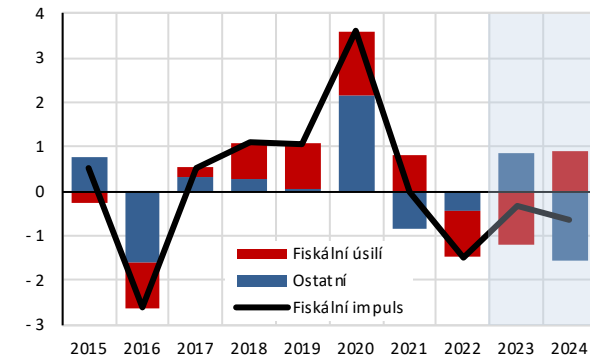
v % HDP

Zdroj: ČSÚ (2023a, 2023b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 1.2: Fiskální úsilí a fiskální impuls

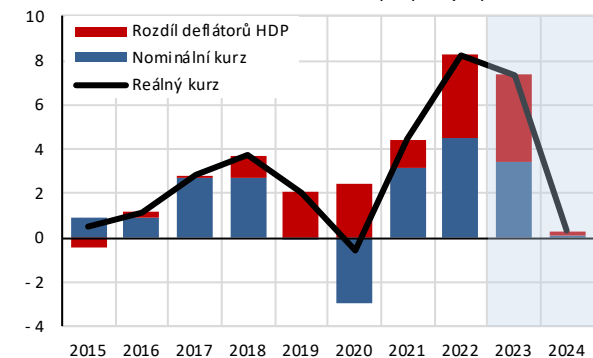
v procentních bodech, primární fiskální úsilí s opačným znaménkem

Zdroj: ČSÚ (2023a, 2023b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 1.3: Reálný měnový kurz vůči eurozóně

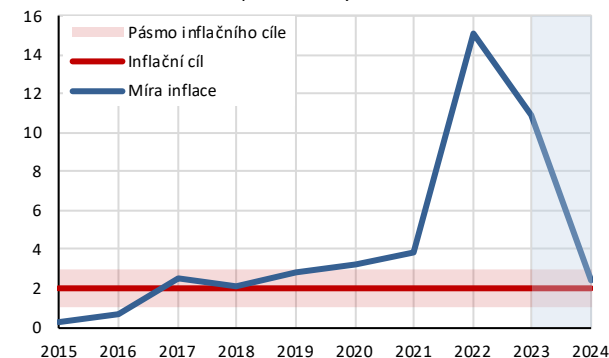
zhodnocení reálného měnového kurzu v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČNB (2023a), ČSÚ (2023a), Eurostat (2023). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 1.4: Spotřebitelské ceny

změna v %, národní index spotřebitelských cen

Zdroj: ČNB (2023b), ČSÚ (2023a). Výpočty a predikce MF ČR.

2 Makroekonomický scénář

Oslabenou světovou ekonomiku zasáhlo v roce 2022 několik šoků. Válka na Ukrajině snížila globální hospodářský růst a zintenzivnila inflační tlaky, zejména u cen potravin a energií. V řadě zemí byla míra inflace ve 2. polovině loňského roku nejvyšší od 80. let, na což centrální banky reagovaly postupným zvyšováním úrokových sazeb. Přestože růst spotřebitelských cen již v řadě zřejmě zemí dosáhl vrcholu, zůstává otázkou, jak rychle se inflace vrátí do blízkosti inflačních cílů jednotlivých centrálních bank. Z hlediska plynulého fungování globálních dodavatelských řetězců je přetrvávajícím rizikem další vývoj pandemie, obzvláště v Číně.

2.1 Světová ekonomika a technické předpoklady

Konec minulého roku se vyznačoval přetrvávajícími problémy v dodavatelských řetězcích, vysokou inflací a utahováním měnové politiky v hlavních světových ekonomikách. V souvislosti s prosincovým rozvolněním přísných koronavirových opatření v Číně by její ekonomika měla v letošním roce oživit, což významně podpoří globální hospodářský růst. Ten však nadále budou tlumit dopady ruské agrese vůči Ukrajině, vzrůstající geopolitické tenze a pokračující monetární zpříšňování v řadě zemí. Růst světové ekonomiky by tak v roce 2023 měl zpomalit na 2,0 %, v roce 2024 by ovšem díky silnější spotřebě domácností (vlivem poklesu inflace) a předpokládanému odeznění fricí v dodavatelských řetězcích mohl zrychlit na 2,8 %.

Hrubý domácí produkt Evropské unie se v roce 2022 zvýšil o 3,6 %. K jeho růstu významně přispěla spotřeba domácností a tvorba hrubého fixního kapitálu. Ekonomický růst EU by v tomto roce mohl dosáhnout 0,7 % a v roce 2024 zrychlit na 1,5 %. Evropská ekonomika prokázala značnou odolnost vůči energetické krizi a díky úspěšné diverzifikaci dodávek plynu se podařilo ve velké míře snížit závislost na ruském dovozu. Hospodářský růst bude v obou letech podpořen rostoucí spotřebitelskou a podnikatelskou důvěrou, relativně odolným trhem práce, zlepšením situace v dodavatelských řetězcích a oživu-

jícím průmyslem i službami. Růstovou dynamiku by měly naopak tlumit zpříšňující se měnové podmínky, slabá zahraniční poptávka a perzistentní vysoká inflace.

Cena barelu ropy Brent v roce 2022 hlavně v souvislosti s válkou na Ukrajině vzrostla v průměru na 101 USD, ve srovnání s rokem 2021 se tedy zvýšila o více než 40 %. Vývoj ceny ropy v KP v následujících letech reflektuje klesající termínovou křivku cen kontraktů futures. V roce 2023 by se barel ropy Brent měl v průměru obchodovat za 77 USD (proti 85 USD v Zimní prognóze EK, 2023a), v dalších letech by cena měla postupně klesat.

Predikce kurzu USD/EUR vychází z vývoje termínových kontraktů před uzávěrkou vstupních dat. Pro letošní rok tak průměrný kurz odhadujeme na 1,08, v dalších letech by dolar mohl mírně oslabovat k 1,12 USD/EUR.

Koruna vůči euru v průměru za celý rok 2022 meziročně posílila o 4,4 % na 24,57 CZK/EUR. Pro letošní rok očekáváme apreciaci měny o 3,3 % na 23,8 CZK/EUR, v dalších letech by se pak koruna měla obchodovat na obdobné úrovni.

S ohledem na předpokládané nastavení měnových politik ČNB a ECB a vývoj inflace se domníváme, že by dlouhodobé úrokové sazby mohly v roce 2023 činit v průměru 4,5 % a v roce 2024 klesnout na 4,0 %.

2.2 Aktuální vývoj a střednědobý scénář

2.2.1 Hospodářský růst a strana poptávky

Reálný HDP se v roce 2022 zvýšil o 2,5 %. Růst byl tažen investicemi do fixního kapitálu a zesílenou akumulací zásob. Výdaje domácností na konečnou spotřebu i přes řadu fiskálních stimulačních opatření klesly, a to kvůli razantnímu nárůstu životních nákladů, zejména cen energií a potravin, a zpřísnění měnové politiky.

V roce 2023 by česká ekonomika mohla vzrůst o 0,1 %. Domácnosti se i v letošním roce budou potýkat s dopady vysoké inflace, jejich reálná spotřeba by se tak měla dále snížit. Spotřeba sektoru vládních institucí i tvorba hrubého fixního kapitálu budou působit prorůstově, meziročně slabší akumulace zásob však ekonomiku zpomalí. Vliv celkově slabé domácí poptávky bude vykompenzován saldem zahraničního obchodu.

Zásluhou obnoveného růstu spotřeby domácností by se HDP v roce 2024 mohl zvýšit o 3,0 %. V dalších letech by měl hospodářský růst postupně zpomalovat.

Výdaje domácností na konečnou spotřebu by v letošním roce měly být negativně ovlivněny pokračujícím poklesem reálného disponibilního důchodu a restriktivním nastavením měnové politiky. V meziroční dynamice se výrazně negativně promítne růstový profil spotřeby z roku 2022. Kladně se naopak projeví spotřební výdaje uprchlíků z Ukrajiny, kteří jsou již od 4. čtvrtletí 2022 klasifikováni převážně jako rezidenti. Míra úspor s ohledem na přetrvávající negativní sentiment domácností pravděpodobně zůstane zvýšená, její pokles by měl spotřebu domácností výrazněji stimulovat až v příštím roce. Přesto však míra úspor setrvá nad svým dlouhodobým průměrem. Vlivem nižšího zdanění fyzických osob

od roku 2021 (z něhož nejvíce těžily domácnosti s vyššími příjmy, které mají nižší sklon ke spotřebě) totiž v časové řadě míry úspor mohlo dojít ke strukturálnímu zlomu. S ohledem na uvedené silně negativní faktory by reálná spotřeba domácností v letošním roce mohla poklesnout o 2,7 %. V roce 2024 by se ke zmíněnému čerpání úspor měl vzhledem k polevující inflaci přidat také obnovený nárůst reálných příjmů domácností, v důsledku čehož očekáváme oživení spotřebních výdajů o 3,9 %.

Spotřeba sektoru vládních institucí by v roce 2023 mohla vzrůst o 1,6 %. V souvislosti s migrační vlnou z Ukrajiny došlo k navýšení personálních kapacit především ve vzdělávání, což se promítne v růstu zaměstnanosti. Nákup zboží a služeb bude v tomto roce podpořen běžnými dotacemi z fondů EU v souvislosti s blížícím se koncem finanční perspektivy 2014–2020. V roce 2024 by růst spotřeby sektoru vládních institucí mohl mírně zpomalit na 1,3 %. Vedle nižší dynamiky zaměstnanosti v sektoru vládních institucí se projeví i vliv přechodu na novou finanční perspektivu 2021–2027, který však bude do určité míry korigován náběhem běžných projektů z ostatních nástrojů EU, zejména pak Nástroje pro oživení a odolnost.

Tvorba hrubého fixního kapitálu by v roce 2023 měla kvůli hospodářským problémům v zemích eurozóny i nárůstu cen kapitálových statků zpomalit. Její dynamice uberou také měnové podmínky, které v závěru roku začnou působit restriktivně. Naopak pozitivní vliv na investiční aktivitu budou mít výdaje sektoru vládních institucí spolufinancované fondy EU z předchozí finanční perspektivy. Díky hospodářskému růstu v eurozóně pro příští rok počítáme s oživením soukromých investic, které však bude brzdit dopad restriktivního nastavení měnové politiky. Přechod na novou finanční perspektivu evropských strukturálních a investičních fondů se projeví poklesem investic sektoru vládních institucí, z velké části kompenzovaným nárůstem veřejných investic z národních zdrojů. Tvorba hrubého fixního kapitálu se tak v roce 2023 může zvýšit o 2,8 %, v roce 2024 by její růst mohl zpomalit na 0,5 %.

Předpokládáme, že v celém horizontu Konvergenčního programu bude změna zásob na růst HDP působit negativně. Díky postupnému odeznívání problémů v dodavatelských řetězcích a slábnutí inflačních tlaků by se tak akumulace zásob měla postupně navracet k obvyklým hodnotám. Svým rozsahem však přesto zůstane vysoká, a to kvůli snaze podniků zajistit kontinuitu výrobního procesu v případě opětovných výpadků dodávek klíčových komponent. Tvorba hrubého kapitálu se tak ve výsledku může letos zvýšit o 0,9 % a v příštím roce poklesnout o 1,6 %.

Očekáváme, že vývoz zboží a služeb v letošním roce vzroste o 4,1 %. Dopad zpomalení exportních trhů bude v tomto roce do značné míry tlumit nárůst exportní výkonnosti daný odezníváním problémů v dodavatelských řetězcích a dokončováním zásob rozpracované

produkce. V roce 2024 by růst vývozu díky oživení ekonomické aktivity v zemích hlavních obchodních partnerů i odeznění fríkcí na straně nabídky mohl zrychlit na 4,7 %. Dynamika vývozu a dovozně náročné investiční poptávky se pak promítá v tempu dovozu zboží a služeb, který by v roce 2023 mohl vzrůst o 3,0 % a v roce 2024 o 2,8 %.

2.2.2 Potenciální produkt a pozice ekonomiky v cyklu

Růst potenciálního produktu byl v letech 2020–2021 kvůli epidemii covidu-19 a souvisejícím omezením ekonomické aktivity mimořádně slabý, v loňském roce nicméně zrychlil na 2,1 %. Nejvýznamnějším faktorem bylo zvýšení souhrnné produktivity výrobních faktorů (příspěvek 1,1 p. b.), zásoba kapitálu k růstu potenciálního produktu přispěla v rozsahu 0,7 p. b. Výrobní faktor práce díky nárůstu míry participace rovněž působil pozitivně.

Růst potenciálního produktu by měl v letošním roce zrychlit na 2,5 %. Podpořit by jej mělo zvýšení populace v produktivním věku související s migrační vlnou z Ukrajiny, negativně se však projeví relativně nižší míra ekonomické aktivity uprchlíků. V dalších letech by potenciální produkt mohl růst o 2,2 % ročně.

Mezera výstupu se v polovině loňského roku vrátila do záporného pásma a s ohledem na pokles ekonomické aktivity by se až do 2. čtvrtletí 2023 měla prohlubovat. Poté by se mezera výstupu měla postupně uzavírat, přičemž ke konci horizontu KP by již ekonomika mohla operovat víceméně na úrovni svého potenciálu.

2.2.3 Ceny

Míra inflace, měřená harmonizovaným indexem spotřebitelských cen, v průměru za celý rok 2022 činila 14,8 %. Inflace byla určena převážně tržními faktory. V nich se z nabídkové strany promítaly vysoké ceny energií, potravin, ropy a mnoha materiálů, které do značné míry vyplývaly z nabídkových fríkcí a globální nejistoty. Firmám se zvyšovaly náklady, z velké části kvůli dovozním cenám energií a průmyslových vstupů, svou roli však hrály i jednotkové náklady práce, do nichž se propisovala zvýšená inflační očekávání.

Od ledna 2023 je vedle již dřívějšího odpuštění poplatku za obnovitelné zdroje energie účinné i zastropování cen elektřiny a plynu, jejich příspěvky k meziroční inflaci by tak měly postupně klesat. Úspěšné naplnění evropských zásobníků plynu před začátkem topné sezóny, teplá zima, úspory domácností i firem a zajištění nových dodavatelů plynu navíc přispěly k výraznému poklesu velkoobchodních cen energií, což by se mělo pozvolně projevovat také ve spotřebitelských cenách. Pokles cen elektřiny v roce 2024 však bude tlumen návratem poplatku za obnovitelné zdroje energie. V roce 2023 by ceny elektřiny mohly vzrůst v průměru o 37 % a ceny plynu o 28 %, v příštím roce by pak mohly průměrné ceny klesnout o 11 % u elektřiny a o 23 % u plynu.

V letošním roce bude pokračovat období výrazně zvýšené inflace, meziroční růst cen by však měl v průběhu roku rychlým tempem klesat. Příspěvek administrativní složky k průměrné míře inflace by měl být vysoce kladný především kvůli lednovému růstu cen energií. Vliv pozice ekonomiky v hospodářském cyklu na inflaci by měl být od konce roku 2022 mírně protiinflační, hlavně kvůli omezení spotřeby domácností v důsledku výrazného poklesu reálných příjmů. Napjatý trh práce však zvyšuje tlaky na růst nominálních mezd, a působí tak proinflačně. Problémy s dodávkami výrobních vstupů a s nimi související překotné růsty jejich cen by měly v průběhu roku postupně ustupovat. Cena ropy by v roce 2023 měla působit protiinflačně, stejně jako vývoj kurzu koruny vůči hlavním světovým měnám a transmisní mechanismus zvýšených měnověpolitických sazeb.

V roce 2024 budou inflační tlaky utvářeny tržními faktory. Příspěvek administrativních cen k průměrné míře inflace by díky očekávanému zlevnění elektřiny a plynu mohl být záporný. Cena ropy a posilování koruny vůči americkému dolaru by měly i v příštím roce působit protiinflačně. Inflační tlaky bude prostřednictvím úrokových sazeb nadále mírnit také restriktivní měnová politika. Efekt kurzu koruny vůči euru by v příštím roce již měl být neutrální. Proinflačním faktorem by mohl být poměrně vysoký růst nominálních mezd.

V souladu s výše uvedeným očekáváme, že průměrná míra inflace, měřená harmonizovaným indexem spotřebitelských cen, v roce 2023 dosáhne 12,2 % a v roce 2024 výrazně klesne na 2,6 %. Meziroční inflace by se ke konci letošního roku měla pohybovat nad 8 %, v příštím roce by se však již měla držet poblíž horní hranice tolerančního pásma inflačního cíle ČNB.

Deflátor HDP by se v roce 2023 mohl zvýšit o 9,9 %. Pokračující vysoký růst deflátoru hrubých domácích výdajů, především spotřeby domácností, by letos mohl být umocněn mírným zlepšením směnných relací. V roce 2024 by růst deflátoru HDP díky nižší cenové dynamice v rámci všech složek domácí poptávky mohl zpomalit na 3,8 %.

2.2.4 Trh práce a mzdy

Pokles ekonomické aktivity se na trhu práce zatím projevil pouze v omezené míře. Pokračující nedostatek pracovníků nadále vytváří tlak na růst nominálních výdělků, který však výrazně zaostává za inflací.

Na začátku roku 2022 v ČR žilo celkem 10,517 mil. obyvatel, v průběhu roku se jejich počet zvýšil o 16,7 tis. na 10,533 mil. Přírůstek byl způsoben kladným saldem zahraničního stěhování (37,1 tis.). V této statistice však zatím nejsou zahrnuty osoby, kterým byla udělena dočasná ochrana v souvislosti s válkou na Ukrajině. Ke konci minulého roku jich mělo v ČR povolený pobyt na základě udělené dočasné ochrany celkem 432 tisíc (ČSÚ, 2023e), dle odhadu ČSÚ jich ale na území ČR v závěru

roku skutečně pobývalo 306 tisíc. Dovožujeme, že převážná většina z nich byla v produktivním věku, 26 % tvořily děti a mladí do 19 let a zbývající 4 % senioři. Data za rok 2022 by přitom po vyhodnocení charakteru pobytu držitelů dočasné ochrany měla být revidována. V predikci proto pracujeme s upravenými údaji o zahraničním stěhování (kladné saldo ve výši 343 tisíc osob). Budoucí intenzitu migračních toků v souvislosti s válkou na Ukrajině nelze přesně odhadnout, ale předpokládáme, že se někteří uprchlíci budou na Ukrajinu vracet, imigrace z této země však zároveň zůstane zvýšená (ovšem zdaleka ne tak, jako tomu bylo po vypuknutí války).

Příchod pracovníků z Ukrajiny doprovázený silnou poptávkou po práci se v loňském roce projevil nárůstem zaměstnanosti (v metodice národních účtů) o 1,7 %. Vzhledem k demografickému vývoji a citelnému nedostatku pracovních sil v mnoha odvětvích jsou možnosti dalšího zvyšování zaměstnanosti (vyjma nových pracovníků z ciziny) značně omezené. V důsledku hospodářského poklesu, na který trh práce reaguje obvykle s určitým zpožděním, očekáváme, že zaměstnanost v letošním roce klesne o 0,4 %, v dalších letech by se však díky obnově ekonomického růstu měla pozvolna zvyšovat. Míra nezaměstnanosti by kvůli výše uvedeným faktorům měla v roce 2023 vzrůst na 3,0 %, následně by ale mohla v horizontu KP postupně klesat na 2,7 %.

V očekávaném vývoji míry participace bude hrát dominantní roli zvyšování statutárního věku odchodu do starobního důchodu. Demografické aspekty v podobě měnicího se podílu věkových skupin s přirozeně vysokou mírou ekonomické aktivity (zejména 45–54 let) působily doposud příznivě, v horizontu KP již ale jejich příspěvek bude mírně záporný. Negativně by mohl působit příliv uprchlíků z Ukrajiny, u nichž by míra zapojení na trhu práce mohla dočasně zaostávat za stávající úrovní participace.

Náhrady zaměstnancům v minulém roce vzrostly o 7,6 %. Jejich dynamika byla podpořena napjatou situací na trhu práce, přílivem ukrajinských uprchlíků a zvýšením platových tarifů významné části státních zaměstnanců od 1. září 2022, které se promítne do vývoje i v letošním roce. Negativně naopak bude působit snížení ekonomické aktivity doprovázené slabší poptávkou po práci. Pro-růstovým faktorem pak nejspíše budou zvýšená inflační očekávání a částečně také příchod uprchlíků z Ukrajiny. S účinností od 1. ledna 2023 došlo ke zvýšení minimální mzdy o 6,8 %. Zaručená mzda vzrostla stejným tempem v nejvyšší skupině prací (tu ale nejspíše pobírá jen marginální počet osob), ostatní stupně pak zůstaly beze změny. Očekáváme, že náhrady zaměstnancům letos vzrostou o 7,2 % a v dalších letech bude tempo jejich růstu zpomalovat k hodnotám okolo 4,5 %. Při tomto vývoji by podíl náhrad zaměstnancům na HDP ke konci horizontu KP klesl pod 42 %.

2.3 Vztahy k zahraničí a sektorové bilance

Česká ekonomika v letech 2013–2020 většinou vykazovala mírně přebytkový výsledek čistých půjček/výpůjček vůči nerezidentům (v metodice ESA 2010). V roce 2021 byl ovšem zaznamenán deficit ve výši 0,9 % HDP, který se v roce 2022 výrazně prohloubil na 4,9 % HDP.

Hlavní příčinou tohoto vývoje bylo další zhoršení salda zboží a služeb. V roce 2020 skončila výkonová bilance přebytkem 6,7 % HDP, který v roce 2021 klesl na 3,0 % HDP a v roce 2022 dokonce bilance zboží a služeb vykazala deficit odpovídající 0,1 % HDP. Stěžejní dopad měla silná dynamika dovozu v souvislosti s vysokými cenami energetických komodit.

Mírně negativní impuls pak přišel z dlouhodobě deficitní bilance prvotních důchodů, která je ovlivněna převážně rozdělovanými důchody společností pod zahraniční kontrolou. Schodek prvotních důchodů se totiž v roce 2022 vlivem vyšších zisků firem pod zahraniční kontrolou (zejména finančních institucí) a vyplacení podílů na zisku domácího bankovního sektoru z let 2019–2020 prohloubil ze 4,1 % HDP (v roce 2021) na 4,3 % HDP. Schodek bilance druhotných důchodů (1,0 % HDP) byl obdobný jako v předchozích letech.

Saldo běžných transakcí s nerezidenty (odpovídá běžnému účtu platební bilance) tak ve výsledku zaznamenalo deficit ve výši 5,4 % HDP, který se oproti roku 2021 v poměrovém vyjádření více než zdvojnásobil.

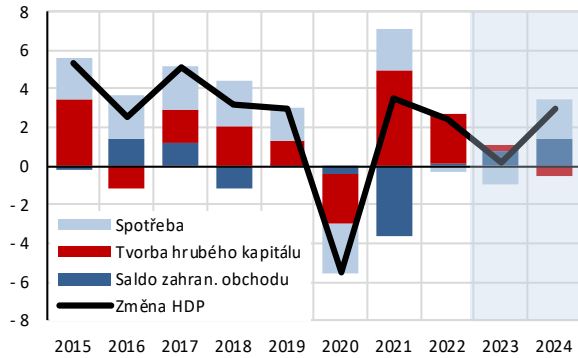
Bilance kapitálových transferů v roce 2022 díky kapitálovým dotacím z rozpočtu EU určených na investiční účely vykazala přebytek 1,2 % HDP, v poměrovém vyjádření se tedy oproti předchozímu roku nezměnila.

Ve scénáři KP předpokládáme, že vlivem odezdnávání cenových tlaků v průmyslu a energetice dojde v letošním roce ke zmírnění deficitu běžných transakcí s nerezidenty na 2,8 % HDP. V dalších letech by aktivum obchodní bilance mělo rovněž podpořit očekávané hospodářské oživení v zahraničí. Bilance běžných transakcí s nerezidenty by se tak na konci horizontu KP měla vrátit k přebytku, stejně jako čisté půjčky/výpůjčky.

Z hlediska sektorových bilancí by při predikované trajektorii hospodaření sektoru vládních institucí měla bilance soukromého sektoru vykazovat výrazné přebytky.

Graf 2.1: Vývoj HDP

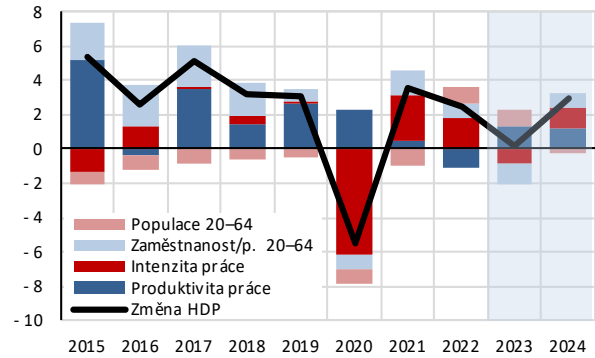
změna reálného HDP v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2023a), MF ČR (2023a). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 2.2: Změna HDP, produktivita a intenzita práce

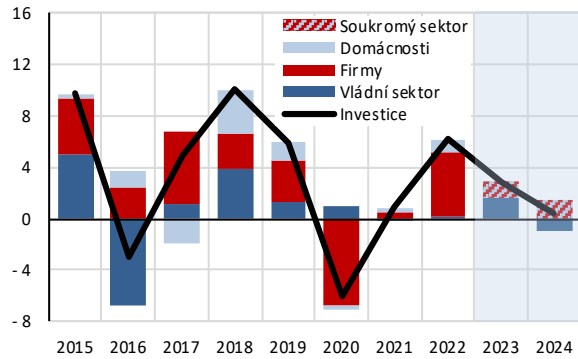
změna v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2023a), MF ČR (2023a). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 2.3: Sektorové členění investic

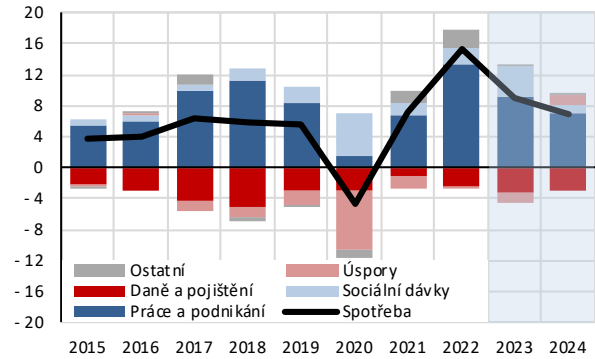
změna reálné tvorby hrubého fixního kapitálu v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2023a), MF ČR (2023a). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 2.4: Spotřeba domácností

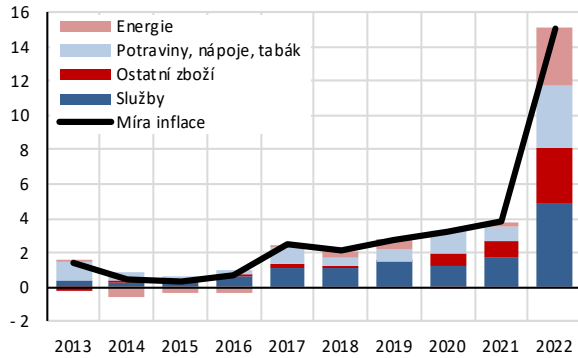
národní pojetí, změna nominální spotřeby v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2023a), MF ČR (2023a). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 2.5: Spotřebitelské ceny v hlavních oddělech

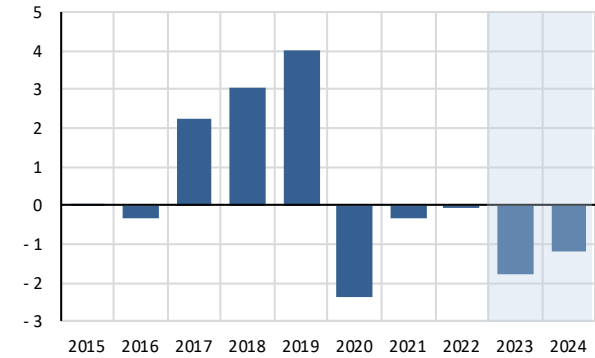
národní pojetí, meziroční změna v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2023a). Výpočty MF ČR.

Graf 2.6: Produkční mezera

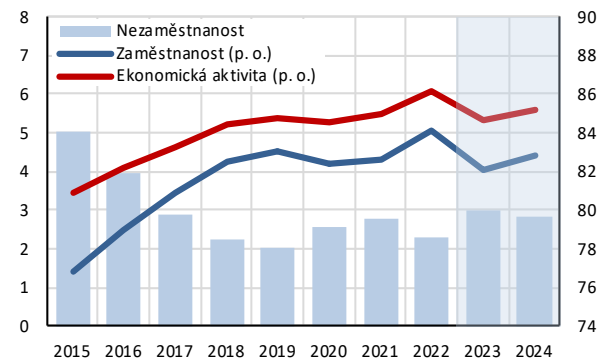
v % potenciálního produktu

Zdroj: MF ČR (2023a).

Graf 2.7: Nezaměstnanost, zaměstnanost a aktivita

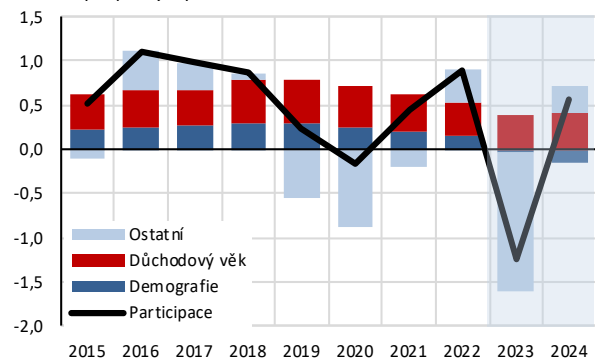
v %

Zdroj: ČSÚ (2023c). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 2.8: Meziroční změna míry participace

změna a příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2023c), Eurostat (2023). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 2.1: Ekonomický výkon

úroveň v mld. Kč, změna v %, příspěvky v p. b.

	Kód ESA	2022 úroveň	2022	2023	2024	2025	2026
			změna				
Reálný HDP	B1*g	6 259	2,5	0,1	3,0	2,9	2,5
Nominální HDP	B1*g	6 795	11,2	10,0	6,9	5,8	4,8
Složky reálného HDP							
Výdaje na konečnou spotřebu domácností	P.3	2 747	-0,9	-2,7	3,9	4,0	3,0
Výdaje na konečnou spotřebu vládních institucí	P.3	1 318	0,6	1,6	1,3	1,6	1,8
Tvorba hrubého fixního kapitálu	P.51g	1 687	6,2	2,8	0,5	2,2	2,4
Změna stavu zásob a čisté pořízení cenností (% HDP)	P.52+P.53	316	5,9	5,8	5,2	4,3	3,6
Vývoz zboží a služeb	P.6	4 694	5,7	4,1	4,7	3,2	2,9
Dovoz zboží a služeb	P.7	4 503	5,7	3,0	2,8	1,8	1,9
Příspěvky k růstu HDP							
Domácí poptávka (efektivní)		-	1,3	-0,1	2,2	2,7	2,4
Změna stavu zásob a čisté pořízení cenností	P.52+P.53	-	1,0	-0,5	-0,7	-0,8	-0,7
Saldo dovozu a vývozu zboží a služeb	B.11	-	0,2	0,8	1,4	1,0	0,8

Pozn.: Reálné úrovně jsou v cenách roku 2021. Změna stavu zásob a čisté pořízení cenností na řádku 6 vyjadřuje podíl změny zásob k HDP v běžných cenách. Příspěvek změny stavu zásob a čistého pořízení cenností ke změně HDP je spočten z reálných hodnot.

Zdroj: ČSÚ (2023a), MF ČR (2023a). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 2.2: Cenový vývoj

úroveň index 2015=100, změna v %

	2022 úroveň	2022	2023	2024	2025	2026
		změna				
Deflátor HDP	127,8	8,6	9,9	3,8	2,8	2,2
Deflátor spotřeby domácností	133,0	16,0	11,9	2,8	2,3	2,0
Harmonizovaný index spotřebitelských cen	132,1	14,8	12,2	2,6	2,2	2,0
Deflátor spotřeby vládních institucí	132,9	4,2	6,1	3,1	2,4	2,1
Deflátor investic	125,5	8,9	6,0	3,4	2,8	2,1
Deflátor vývozu zboží a služeb	111,6	8,3	3,3	3,1	2,3	1,8
Deflátor dovozu zboží a služeb	114,4	13,1	2,7	2,3	2,0	1,6

Zdroj: ČSÚ (2023a), Eurostat (2023). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 2.3: Zaměstnanost a náhrady zaměstnancům

cenové úrovně v běžných cenách, změna v %

	Kód ESA	2022 úroveň	2022	2023	2024	2025	2026
			změna				
Zaměstnanost (tis. osob)		5 450	1,7	-0,4	0,5	0,2	0,1
Zaměstnanost (mil. odpracovaných hodin)		9 553	3,6	-0,8	1,4	0,8	0,7
Míra nezaměstnanosti (%)		2,3	2,3	3,0	2,8	2,7	2,7
Produktivita práce na osobu (tis. CZK/osobu)		1 148	0,7	0,5	2,4	2,8	2,4
Hodinová produktivita práce (CZK/hod.)		655	-1,1	1,0	1,5	2,1	1,8
Náhrady zaměstnancům (mld. CZK)	D.1	2 997	7,6	7,2	5,8	4,4	4,5
Náhrady na zaměstnance (tis. CZK/osobu)		632	5,5	7,9	5,3	4,3	4,3

Pozn.: Zaměstnanost a náhrady zaměstnancům jsou v konceptu domácího pojetí z národních účtů. Míra nezaměstnanosti je v metodice Výběrového šetření pracovních sil. Produktivita práce byla spočtena jako HDP v cenách roku 2021 na zaměstnanou osobu, resp. na odpracovanou hodinu.

Zdroj: ČSÚ (2023a, 2023c). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 2.4: Rozklad změny čisté finanční pozice

v % HDP

	Kód ESA	2022	2023	2024	2025	2026
Čisté půjčky/výpůjčky vůči nerezidentům	B.9	-4,9	-2,0	-0,3	0,6	1,0
Bilance zboží a služeb		-0,1	1,1	3,0	4,1	4,9
Bilance primárních důchodů a transferů		-5,3	-3,9	-4,2	-4,5	-4,8
Bilance kapitálových transferů		1,2	1,5	1,5	1,5	1,4
Čisté půjčky/výpůjčky soukromého sektoru	B.9	-1,3	1,6	2,6	3,0	3,2
Čisté půjčky/výpůjčky sektoru vládních institucí	B.9	-3,6	-3,5	-2,9	-2,4	-2,2
Statistická diskrepance		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Pozn.: Údaje z národních účtů.

Zdroj: ČSÚ (2023a). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 2.5: Základní makroekonomické předpoklady

úrokové sazby a změna v %

		2022	2023	2024	2025	2026
Krátkodobá úroková míra (ČR) (roční průměr)	% p.a.	6,3	7,1	5,5	3,2	2,6
Dlouhodobá úroková míra (ČR) (roční průměr)	% p.a.	4,3	4,5	4,0	3,1	2,8
Nominální efektivní kurz	2015=100	114,8	118,7	119,0	119,2	119,4
Měnový kurz CZK/EUR (roční průměr)	CZK/EUR	24,6	23,8	23,8	23,7	23,7
Světový HDP bez EU (stálé ceny)	změna v %	3,1	3,0	3,3	3,0	3,0
HDP v EU (stálé ceny)	změna v %	3,6	0,7	1,5	1,5	1,3
Růst na hlavních zahraničních trzích (stálé ceny)	změna v %	4,3	2,0	2,9	2,8	2,5
Růst světového objemu dovozu, vyjma EU	změna v %	4,4	2,4	3,6	3,5	3,2
Cena ropy (Brent)	USD/barel	101,0	77,0	72,9	70,7	69,0

Zdroj: ČNB (2023a), EIA (2023), EK (2023a), Eurostat (2023). Výpočty a predikce MF ČR.

3 Hospodaření sektoru vládních institucí

Veřejné finance České republiky hospodařily v roce 2022 se schodkem meziročně nižším o 1,5 p. b., přestože se ekonomika potýkala s důsledky ruské agrese vůči Ukrajině. Deficit ve výši 3,6 % HDP zahrnoval nejenom celou řadu jednorázových či přechodných opatření jako humanitární pomoc a podporu ekonomických subjektů s vysokými cenami, ale i efekty opatření, která během epidemie covid-19 výrazně a trvale snížila daňovou zátěž. Schodek státního rozpočtu tlumilo kladné saldo místních rozpočtů. Ze strukturálního pohledu tak došlo k fiskální restrikci v rozsahu necelého 1 p. b. V tomto roce očekáváme deficit veřejných financí v obdobné výši jako v minulém roce. Predikce je zatížena poměrně velkými riziky (viz podkapitola 4.2) – zásadní roli hrají v tomto ohledu ceny energií. Ty budou určovat jak výnosy daní z neočekávaných zisků a odvody z nadměrných příjmů, tak náklady na kompenzace spojené se zastropováním cen elektřiny a plynu.

3.1 Aktuální vývoj hospodaření sektoru vládních institucí

3.1.1 Hospodaření v roce 2022

Podle údajů ČSÚ skončilo **hospodaření sektoru vládních institucí** v roce 2022 deficitem 3,6 % HDP, ve strukturálním vyjádření pak schodkem 2,8 % HDP. Ačkoliv jde loňský schodek především na vrub státního rozpočtu, v mírném deficitu skončilo i hospodaření fondů sociálního zabezpečení (zdravotních pojišťoven). Naopak místní vládní instituce vykázaly opět přebytek.

Příjmy sektoru vládních institucí rostly o 10,0 %, avšak vysoká dynamika nominálního HDP vedla k jejich poklesu v poměrovém vyjádření na 41,0 % HDP. Ze stejného důvodu meziročně poklesla **složená daňová kvóta** o více než 1 p. b., přestože daňové příjmy včetně příspěvků na sociální zabezpečení vzrostly o 7,9 %.

Výnos **daně z příjmů fyzických osob** byl meziročně o 6,4 % vyšší, jelikož proti růstu objemu mezd a platů v ekonomice působilo zvýšení základní slevy na poplatníka o 3 000 Kč s dopadem 12,3 mld. Kč (zákon č. 609/2020 Sb.). Negativní dopad osvobození výnosů ze státních dluhopisů od daně (zákon č. 609/2020 Sb.) spolu s dodatečným dopadem paušálního režimu daně z příjmů pro živnostníky s příjmy do 1 mil. Kč za rok (zákon č. 540/2020 Sb.) a změnou ve zdanění nízkoemisních služebních vozidel užívaných i pro soukromé účely (zákon č. 142/2022 Sb.) činil souhrnně 0,4 mld. Kč. Dočasné zvýšení limitu pro uplatnění odpočtu darů na 30 % základu daně (zákon č. 609/2020 Sb.) bylo prodlouženo i na rok 2022 a současně došlo k rozšíření okruhu příjemců a účelu při poskytnutí bezúplatného plnění v souvislosti s pomocí Ukrajině a jejím obyvatelům (zákon č. 128/2022 Sb.), což mělo ve výsledku v podstatě nulový meziroční efekt.

Od vývoje výdělků se odvíjely také **příspěvky na sociální zabezpečení** s růstem 7,0 %. Loňskou dynamiku zdanění a odvodů ze závislé činnosti pak ovlivňovaly mimořádné odměny pracovníkům ve zdravotnictví, v sociálních službách a ozbrojeným složkám vyplacené v roce 2021. Měsíční platba za státního pojištěnce vzrostla o 200 Kč na osobu od 1. ledna 2022 (nařízení vlády č. 253/2021 Sb.), ale s účinností od 31. srpna 2022 došlo k jejímu opětovnému snížení o 480 Kč tak, aby její průměrná výše zůstala na úrovni roku 2021 (zákon č. 260/2022 Sb.). Platba

státu za pojištěnce z řad osob s dočasnou ochranou udělenou občanům Ukrajiny přineslo do systému veřejného zdravotního pojištění cca 4,5 mld. Kč. Na výplatu mimořádného příspěvku pro osoby v karanténě z důvodu nemoci covid-19 bylo vynaloženo o 0,6 mld. Kč více než v roce 2021 (zákon č. 121/2021 Sb. ve znění zákona č. 182/2021 Sb., zákon č. 518/2021 Sb.). Změna ve zdanění nízkoemisních služebních vozidel užívaných i pro soukromé účely měla negativní dopad i na odvod sociálního a zdravotního pojištění v roce 2022 ve výši 0,2 mld. Kč (zákon č. 142/2022 Sb.).

Výnos **daně z příjmů právnických osob** rostl o 9,8 % a byl tlumen vlivem konce účinnosti změny metody tvorby a daňové uznatelnosti technických rezerv pojišťoven s dopadem 5,3 mld. Kč (zákon č. 364/2019 Sb.), prodloužení platnosti mimořádných odpisů ve výši 0,6 mld. Kč (zákon č. 609/2020 Sb. a zákon č. 366/2022 Sb.) či osvobození výnosů ze státních dluhopisů od daně v objemu 1,5 mld. Kč (zákon č. 609/2020 Sb.). V jednotkách stovek milionů korun snižoval výnos „stravenkový paušál“ (zákon č. 609/2020 Sb.), podobně jako prodloužení zvýšeného limitu pro uplatnění odpočtu darů a rozšíření okruhu příjemců a účelu na podporu Ukrajiny (zákon č. 128/2022 Sb.). Opačný účinek mělo odeznění negativního dopadu zvýšení hranice vstupní ceny pro odepisování hmotného majetku ve výši 1,6 mld. Kč (zákon č. 609/2020 Sb.).

Meziročně vyšší výnos **daně z přidané hodnoty** o 15,8 % byl determinován silnou nominální spotřebou domácností v důsledku vysokých cen. Negativní efekt v minulosti schválených diskrečních opatření, jako je přeřazení vybraných služeb do druhé snížené sazby daně v první polovině roku 2020 (zákon č. 256/2019 Sb.) či snížení sazby na ubytování, sportovní a kulturní akce, lyžařské vleky a další vybrané služby od července 2020 (zákon č. 299/2020 Sb.), kvantifikujeme celkem na 2,8 mld. Kč. Naopak prominutí daně na dodávky elektřiny a plynu v závěru roku 2021 ve výši 5,4 mld. Kč pozitivně ovlivnilo dynamiku v roce 2022 (usnesení vlády č. 907/2021). Ukončení prominutí daně z přidané hodnoty u nákupu respirátorů či meziročně menší dopad prominutí daně u nákupu vakcín a testů přinesly 1,6 mld. Kč.

U **spotřebních daní** v pojetí národní legislativy došlo k meziročnímu poklesu výnosu o 1,8 %. Dynamiku tlumilo snížení spotřební daně na benzín v období od června do září 2022, resp. až do konce roku 2023 v případě nafty, s dopadem 6,7 mld. Kč (zákon č. 131/2022 Sb., zákon č. 286/2022 Sb.). Naproti tomu pozitivně působilo zavedení odvodu za elektřinu ze slunečního záření pro zařízení uvedená do provozu v roce 2009 a zvýšení sazeb pro zařízení z roku 2010 s dopadem 3 mld. Kč (zákon č. 382/2021 Sb.) a zvýšení daně na tabákové výrobky 2,5 mld. Kč (zákon č. 609/2020 Sb.). V reakci na zdražení pohonných hmot došlo k výraznému snížení sazeb silniční daně, což bylo spojeno s výpadkem příjmů v rámci ostatních daní z výroby ve výši 4,2 mld. Kč (zákon č. 142/2022 Sb.). Odpuštění poplatku za obnovitelné zdroje energie u domácností a firem představovalo částku 4,6 mld. Kč. Daně z výroby a dovozu byly rozšířeny o nový titul v podobě odvodu z nadměrných příjmů výrobců elektřiny, který přinesl 1,4 mld. Kč (zákon č. 365/2022 Sb.).

Zrychlení příjmových **transferů** reflektovalo realizaci projektů spolufinancovaných EU jak z končící finanční perspektivy 2014–2020, tak z nových titulů financovaných v rámci Nástroje EU příští generace. Vyšší ziskovost u států vlastněných společností a přijaté úroky v rámci řízení likvidity státní pokladny zvýšily **důchody z vlastnictví**.

Výdaje sektoru vládních institucí vzrostly o 6,7 %, avšak podobně jako v případě celkových příjmů vysoká dynamika nominálního HDP způsobila jejich pokles v poměrovém vyjádření o 1,9 p. b. na 44,6 % HDP.

Výdaje na konečnou spotřebu meziročně zpomalily na 4,8 % a na rozdíl od předchozích několika let byly taženy především mezispotřebou. V jejím 10,6% růstu se promítla vysoká inflace, projekty spolufinancované z prostředků EU, stejně jako migrační vlna z Ukrajiny. Zvýšená základna z titulu výplat mimořádných odměn v roce 2021 a střídmá valorizace platových tarifů stály za navýšením **náhrad zaměstnancům** v sektoru vládních institucí o 2,0 %. Růst **naturálních sociálních transferů** o 5,3 % odrážel výdaje na sociální služby a do zdravotnictví, využívané i ze strany ukrajinských uprchlíků. Rozšíření okruhu osob, které mohly žádat o příspěvek na bydlení, stejně jako navýšení jeho samotné výše kvůli prudkému zdražení energií, vedlo k meziročnímu růstu vyplacených dávek o 1,9 mld. Kč (zákon č. 17/2022 Sb., nařízení vlády č. 289/2022 Sb.). Schválení vyšších dávek pro osoby se zdravotním postižením (příspěvku na mobilitu) znamenalo výdaj 0,1 mld. Kč (zákon č. 358/2022 Sb.). Tempo výdajů na konečnou spotřebu korigoval 13,5% růst **produkce**.

Nárůst **peněžitých sociálních dávek** o 9,0 % určovaly podobně jako v minulých letech dávky důchodového pojištění. Navýšení běžné lednové valorizace důchodů o 300 Kč si vyžádalo 10,6 mld. Kč (zákon č. 323/2021 Sb.), další výdaj představovaly dvě mimořádné valorizace z titulu vysoké míry inflace, a to od června v průměru

o 1 017 Kč s dopadem 20 mld. Kč (nařízení vlády č. 35/2022 Sb. a č. 36/2022 Sb.) a od září v průměru o 700 Kč v celkovém úhrnu 7,8 mld. Kč (nařízení vlády č. 136/2022 Sb. a č. 137/2022 Sb.).

Navýšení v úhrnu o 3,3 mld. Kč se dotklo také dávek podporujících rodiny s dětmi, jako přídávků na děti a úpravy výplaty rodičovského příspěvku (zákon č. 285/2021 Sb.), prodloužení délky podpůrné doby otcovské poporodní péče na 2 týdny (zákon č. 330/2021 Sb.) či navýšení dávek péčovské péče (nařízení vlády č. 292/2022 Sb.). Disponibilní příjem rodin s dětmi do 18 let posílil v loňském roce jednorázový příspěvek 5 000 Kč na dítě pro domácnosti s hrubým ročním příjmem do 1 mil. Kč. Na tento jednorázový příspěvek bylo vyplaceno 6,7 mld. Kč (zákon č. 196/2022 Sb.). Dopad zvýšení příspěvku na péči pro osoby ve 3. a 4. stupni závislosti byl kalkulován ve výši 3,4 mld. Kč (zákon č. 328/2021 Sb.). Další nárůst výdajů na sociální dávky o 1,5 mld. Kč souvisel s mimořádnými valorizacemi životního a existenčního minima od dubna a července 2022 (nařízení vlády č. 75/2022 Sb. a č. 204/2022 Sb.). Naproti tomu ukončení výplaty krizového ošetřovného znamenalo meziroční úsporu ve výši 3,6 mld. Kč. V souvislosti s migrační vlnou uprchlíků z Ukrajiny byla vyplacena humanitární dávka ve výši 8,7 mld. Kč (zákon č. 66/2022 Sb. a č. 198/2022 Sb.) a o cca 4,5 mld. Kč vyšší transfer státního rozpočtu do systému veřejného zdravotního pojištění.

Vyšší zadlužení a vývoj úrokových sazeb vedly k růstu **úrokových nákladů** o 70 %, v poměrovém vyjádření pak dosáhly úrovně 1,2 % HDP.

Investice do fixních aktiv rostly 9,5% tempem, za kterým stála hlavně silná investiční aktivita místních vládních institucí. Investice byly výrazně podpořeny z rozpočtu EU z důvodu blížícího se konce možnosti využití prostředků z programového období 2014–2020, stejně jako z prostředků Nástroje EU příští generace. Jejich podíl na celkových investicích meziročně vzrostl na necelých 19 %. Nejistota na trzích a v dodávkách plynu vedla k vyšším výdajům z titulu pořízení strategických **zásob**.

Pomoc firmám s náklady na vysoké ceny energií (usnesení vlády č. 786/2022 a č. 876/2022), která akruálně spadá do výdajů roku 2022, činila 5,5 mld. Kč. Podpora tepla z obnovitelných zdrojů energie spolu s podporou pro provozovatele drážní dopravy byly spojeny s nákladem 1 mld. Kč (nařízení vlády č. 470/2022 Sb.). Zajištění ubytování pro ukrajinské uprchlíky v soukromých ubytovacích zařízeních hrazené kraji s příspěvkem státu si vyžádalo 2,5 mld. Kč (nařízení vlády č. 206/2022 Sb. ve znění nařízení vlády č. 322/2022 Sb.). Naproti tomu však převážila meziroční úspora v řádu desítek miliard Kč z důvodu ukončení protiepidemických opatření a s nimi souvisejících programů podpory, z jejichž titulu byly uplatněny akruální výdaje ve výši přesahující 3 mld. Kč. Výsledkem byl pokles **dotací** o téměř 23 %.

Do růstu **běžných transferů** o 13,8 % se promítla především pomoc domácnostem s úhradou nákladů za energie (elektrina, plyn, teplo) ve formě tzv. úsporného tarifu s částkou 17,4 mld. Kč (zákon č. 232/2022 Sb., nařízení vlády č. 262/2022 Sb.). Příspěvek pro solidární domácnost za ubytování uprchlíků z Ukrajiny si vyžádal 1,6 mld. Kč (nařízení vlády č. 73/2022 Sb. a č. 205/2022 Sb. ve znění nařízení vlády č. 439/2022 Sb.).

Za poklesem **kapitálových transferů** o 10,9 % stál meziročně menší dopad výplat kompenzačního bonusu (zákon č. 519/2021 Sb.) a zpětného uplatnění daňové ztráty (zákon č. 299/2020 Sb.). Proti těmto faktorům naopak působily platby České poště z titulu zajištění univerzálních poštovních služeb za období 2018–2022 v souhrnné částce 7,5 mld. Kč a bezúplatné převody vojenské techniky Ukrajině v řádu jednotek mld. Kč.

3.1.2 Hospodaření v roce 2023

Hospodaření veřejných financí **v roce 2023** je nadále silně závislé na vývoji trhu s energiemi. Očekáváme, že saldo sektoru vládních institucí dosáhne -3,5 % HDP. Po očištění o vliv hospodářského cyklu a jednorázové operace, které jsou v tomto roce navázané hlavně na ceny energií, by mělo jít o deficit ve výši 1,6 % HDP. Hlavní břemeno by měl nést státní rozpočet, který je rozpočtován s hotovostním deficitem 295 mld. Kč. S mírně záporným saldem by měly skončit rovněž fondy sociálního zabezpečení. Místní vládní instituce patrně vykáží opět přebytek.

Očekáváme, že **příjmy sektoru vládních institucí** by měly vzrůst podobně jako v loňském roce o 10,5 %, přičemž daňové příjmy včetně příspěvků na sociální zabezpečení o 8,4 %. Navzdory tomu 10% odhadovaná dynamika nominálního HDP má za následek pokles složené daňové kvóty o 0,5 p. b. na 34,2 % HDP.

Vysoká nominální spotřeba i tempa nákupů a investičních výdajů sektoru vládních institucí pozitivně přispívají k růstu daní ze spotřeby. **Daň z přidané hodnoty** by měla růst o 8,1 %, přičemž autonomní růst je korigován výpadkem příjmů v důsledku posunu hranice pro účely registrace k dani na 2 mil. Kč s dopadem 8,5 mld. Kč (zákon č. 366/2022 Sb.). Naopak ukončení prominutí daně u nákupu vakcín a testů by se mělo pozitivně odrazit ve výnosu daně v letošním roce.

Růst **spotřebních daní**, ve vymezení národní legislativou, odhadujeme na 0,8 %. Výnos bude posílen o 2,4 mld. Kč zvýšením sazeb na tabákové výrobky (zákon č. 609/2020 Sb.), negativně bude naopak působit snížená sazba na naftu s účinností do konce roku 2023 s dodatečným dopadem 2,9 mld. Kč (zákon č. 286/2022 Sb.). Daně z výroby a dovozu by měly být v letošním roce posíleny o 11,1 mld. Kč z titulu odvodu z nadměrných příjmů výrobců elektřiny (zákon č. 365/2022 Sb.). Naproti tomu odpuštění poplatku za obnovitelné zdroje energie u domácností a firem s účinností do konce roku 2023 bude patrně představovat dodatečný výpadek příjmů ve

výši 13,8 mld. Kč. Zavedení rejstříku vyloučených osob by se mělo v letošním roce negativně projevit ve výnosu daně z hazardních her, a to o dalších 0,5 mld. Kč (zákon č. 186/2016 Sb.).

Dynamika důchodových daní bude kromě růstu objemu mezd a platů v ekonomice výrazně ovlivněna zavedením daně z neočekávaných zisků. **Daň z příjmů fyzických osob** by měla růst o 6,9 % v souladu s makroekonomickou základnou. Pokračující osvobození výnosů ze státních dluhopisů od daně (zákon č. 609/2020 Sb.) dohromady s rozšířením paušálního režimu na poplatníky s příjmy do 2 mil. Kč ročně (zákon č. 366/2022 Sb.) bude snižovat daňový výnos i v roce 2023 odhadem o 0,5 mld. Kč. Ukončení dočasného zvýšení limitu pro uplatnění odpočtu darů na 30 % základu daně bude patrně spojeno s kladným dopadem 0,3 mld. Kč (zákon č. 128/2022 Sb.).

Odhadovaný růst **příspěvků na sociální zabezpečení** o 7,4 % souvisí s primárně očekávaným vývojem výdělků. Vedle toho počítáme s navýšením měsíční platby za jednoho státního pojištěnce na 1 900 Kč, což přinese zdravotním pojišťovnám dodatečné příjmy v letošním roce kolem 12 mld. Kč (zákon č. 260/2022 Sb.). S pozitivním dopadem 1,9 mld. Kč by se měla projevit v loňském roce ukončená výplata mimořádného příspěvku pro osoby v karanténě z důvodu nemoci covid-19 (zákon č. 518/2021 Sb.). Naopak zavedení slevy na pojistném pro zaměstnavatele (5 % z úhrnu měsíčních vyměňovacích základů zaměstnanců, na které je sleva uplatňována) při sjednání kratších pracovních úvazků sníží odvod sociálního a zdravotního pojištění odhadem o 3,3 mld. Kč (zákon č. 216/2022 Sb.). Výnos bude mírně snižovat změna ve zdanění nízkoemisních služebních vozidel a rozšíření paušálního režimu.

Růst **daně z příjmů právnických osob** o 25,2 % je ovlivněn vyššími zisky, které jsou v případě vybraných odvětví a firem od stanovené hranice daněny mimořádnou 60% sazbou a odváděny jako daň z neočekávaných zisků s odhadovaným výnosem 28 mld. Kč (zákon č. 366/2022 Sb.). Efekt daňového balíčku 2021 (zákon č. 609/2020 Sb.) bude v tomto roce patrně mírně negativní s tím, že dodatečný dopad osvobození výnosů ze státních dluhopisů od daně vyčíslený na 1,6 mld. Kč bude jen částečně korigován meziročně menším dopadem mimořádných odpisů o 1 mld. Kč.

Akcelerující dynamika příjmových **transferů** by měla reflektovat realizaci projektů spolufinancovaných EU jak z končící finanční perspektivy 2014–2020, tak v menší míře z navazující perspektivy 2021–2027, stejně jako z nových titulů financovaných v rámci Nástroje EU příští generace. V rámci **důchodů z vlastnictví** počítá predikce s mimořádně vysokými příjmy z dividend (zejména více než 40 mld. Kč od energetické společnosti ČEZ), naproti tomu meziročně nižší by měly být přijaté úroky z poskytnutých půjček v rámci řízení likvidity státní pokladny (reverzní repo operace).

Výdaje sektoru vládních institucí by měly růst o více než 10 %, avšak vzhledem k obdobné dynamice nominálního HDP setrvat na úrovni 44,6 % HDP. Odhadujeme, že **výdaje na konečnou spotřebu** meziročně zrychlí na 7,8 %, což bude důsledkem zejména vysokého tempa **mezispořeba** (10,0 %) odrážejícího zpomalující, přesto však stále mimořádně vysokou, očekávanou míru inflace.

Dynamiku přesahující 7 % by měly vykazat **náhrady zaměstnancům**. Od ledna 2023 vzrostly tarify pro vojáky a příslušníky bezpečnostních sborů o 10 %, resp. 17 % pro příslušníky v nejnižších 2 platových třídách. Kromě toho je důvodem meziročně vyššího objemu náhrad zvýšení platových tarifů nepedagogických pracovníků ve školství a státních zaměstnanců, kteří pracují v kultuře, příspěvkových organizacích či spadají pod zákon o státní službě, od září loňského roku. Podobně působí navýšení objemu prostředků na platy pedagogických pracovníků o 4 % od ledna 2023, nové či navýšené úvazky ve školství včetně efektů zapojení ukrajinských dětí do českého vzdělávacího systému.

Růst **naturálních sociálních dávek** o 8,7 % odráží výdaje do zdravotnictví a sociálních služeb, financované i vyšší platbou za státního pojištěnce. Zvýšení částek životního a existenčního minima promítající se do výše doplatku na bydlení (nařízení vlády č. 204/2022 Sb. a č. 436/2022 Sb.), spolu s úpravou příspěvku na bydlení (zákon č. 456/2022 Sb.), s sebou ponese dodatečné výdaje v odhadované výši 2,8 mld. Kč. Zvýšený příspěvek na mobilitu schválený s účinností od prosince 2022 si letos vyžádá dalších 0,7 mld. Kč (zákon č. 358/2022 Sb.).

V oblasti **sociálních dávek** počítáme zejména s růstem dávek důchodového pojištění (16,8 %), které jsou determinovány jak běžnou lednovou valorizací navýšenou o tzv. výchovné, tak mimořádnou valorizací z titulu vysoké míry inflace od června tohoto roku. Od ledna vzrostl dle zákonného valorizačního vzorce průměrný důchod o 825 Kč (nařízení vlády č. 290/2022 Sb. a č. 291/2022 Sb.), nadto došlo k navýšení o 500 Kč měsíčně za každé vychované dítě s dopadem kolem 19 mld. Kč v roce 2023 (zákon č. 323/2021 Sb.). Červnová mimořádná valorizace bude probíhat podle upravených pravidel (zákon č. 71/2023 Sb.), kdy dojde k navýšení všech důchodů o 400 Kč a k tomu poroste procentní výměra o 2,3 %; průměrný starobní důchod by tak měl vzrůst o 750 Kč. Celkový rozpočtový dopad pro rok 2023 činí 15,4 mld. Kč. Dodatečný vliv v letošním roce budou mít i náklady loňských mimořádných valorizací za odpovídající část roku.

V oblasti prorodinné politiky došlo k navýšení přídatku na dítě v základní i zvýšené výměře o 200 Kč od ledna 2023 (zákon č. 456/2022 Sb.) a navýšení dávek péčovské péče od října 2022 (nařízení vlády č. 292/2022 Sb.) s celkovým kalkulovaným dopadem 1,3 mld. Kč v tomto roce. Zavedení institutu náhradního výživného pro nezaopatřené dítě si vyžádá dodatečných 0,2 mld. Kč (zákon č. 588/2020 Sb.). Další navýšení výdajů na sociální dávky

o 0,8 mld. Kč souvisí s valorizacemi životního a existenčního minima od července 2022 (nařízení vlády č. 204/2022 Sb.) a ledna 2023 (nařízení vlády č. 436/2022 Sb.). Nárůst očekáváme i u výdajů na dávky v nezaměstnanosti z titulu predikované vyšší míry nezaměstnanosti. Naproti tomu ukončení výplaty krizového ošetřovného (zákon č. 520/2021 Sb.), v loňském roce vyplacený jednorázový příspěvek na dítě (zákon č. 196/2022 Sb.) a meziročně nižší humanitární dávka pro ukrajinské uprchlíky (zákon č. 66/2022 Sb. a č. 198/2022 Sb.) by měly tlumit dynamiku sociálních dávek na očekávaných 12,5 %.

Zejména pomoc domácnostem, firmám, veřejným a dalším institucím ve formě zastropování cen energií v odhadované výši přesahující 40 mld. Kč (nařízení vlády č. 5/2023 Sb.) stojí za mimořádně vysokou dynamikou **dotací**. Dále s cílem zamezit plnému dopadu vysokých cen elektřiny na zákazníka ve formě regulované ceny za její přenos byla vládou schválena dotace provozovateli přenosové soustavy ČR ve výši 22,7 mld. Kč (usnesení vlády č. 112/2023). Stát vyplatí kompenzace i distributorům na pokrytí části nákladů na ztráty elektřiny v regionálních a lokálních distribučních soustavách a na ztráty v plynárenských soustavách v celkové výši 15,4 mld. Kč (nařízení vlády č. 463/2022 Sb.). V souvislosti s pokračujícím konfliktem na Ukrajině a ubytováním ukrajinských uprchlíků v soukromých ubytovacích zařízeních hrazeným krajem s příspěvkem státu počítá predikce s částkou 3,5 mld. Kč (nařízení vlády č. 206/2022 Sb. ve znění nařízení vlády č. 322/2022 Sb.). Výsledkem by měl být meziroční růst dotací o 31,0 %.

V rámci **běžných transferů**, které byly v minulém roce navýšeny vlivem tzv. úsporného tarifu, je letos zahrnut program pro podporu zákazníků v teplárenství podle Dočasného krizového rámce s částkou 17 mld. Kč (usnesení vlády č. 1100/2022). Na příspěvek pro solidární domácnost ubytovávající ukrajinské uprchlíky by měla být vyplacena 1 mld. Kč, což je o 0,6 mld. Kč méně než v roce 2022. Výrazný meziroční pokles by pak měly znamenat **kapitálové transfery**, jejichž základna roku 2022 byla navýšena mimořádnými výdaji, především platbou České poště ve výši 7,5 mld. Kč. Pozitivně na meziroční dynamiku působí rovněž ukončení výplaty kompenzačního bonusu. Naproti tomu počítá predikce s realizací garancí poskytnutých Národní rozvojovou bankou a Exportní garanční a pojišťovací společností v úhrnné výši 4,5 mld. Kč. Celkové transfery by v důsledku těchto faktorů měly klesnout o 3,1 %.

Investice do fixních aktiv s odhadovaným růstem 15,8 % by měly být výrazně podpořeny z rozpočtu EU nejen z důvodu konce možnosti využití prostředků z programového období 2014–2020, ale také již využitím prostředků z aktuálního programového období 2021–2027, stejně jako prostředků z Nástroje EU příští generace. Jejich podíl na celkových investicích by se měl meziročně navýšit o více než 9 p. b. na 28 %.

3.2 Výhled hospodaření sektoru vládních institucí

Nastavení fiskální politiky se v ČR odvíjí od zákonem daného závazku postupně dosáhnout **střednědobého rozpočtového cíle** ve výši 0,75 % HDP ve vyjádření strukturálního deficitu. Zákon o pravidlech rozpočtové odpovědnosti zavazuje od roku 2022 vládu postupovat k tomuto cíli minimálně o 0,5 p. b. ročně, a to při sestavování výdajových limitů pro státní rozpočet a státní fondy. Ty by měly být kompatibilní s daným strukturálním deficitem sektoru vládních institucí a výsledek hospodaření tohoto sektoru by ex post měl být v souladu s tímto nastavením (tedy nejhůře na úrovni těchto limitů). Vláda ČR v loňském roce zpřísnila **výdajové rámce** pro státní rozpočet a státní fondy tak, aby došlo k nastavení výdajových rámců státního rozpočtu a státních fondů s meziroční změnou strukturálního deficitu, od kterého se limity výdajů odvozují, ve výši 0,9 p. b. Záměrem vlády je v rychlejším tempu konsolidace veřejných financí pokračovat i v dalších letech.

Přesto predikujeme přetrvávající deficity veřejných financí, jež budou primárně determinovány **státním rozpočtem**. Pod referenční hranici deficitu sektoru vládních institucí 3 % HDP by se ČR měla dostat již v roce 2024 a dále by schodky měly klesat k hodnotě 2,2 % HDP v roce 2026. Rychlejší konsolidace je zde výrazným pozitivním rizikem s potenciálem zlepšení současné prognózy.

U **místních vládních institucí** předpokládáme pokračující přebytkové hospodaření, ačkoliv ve svém rozsahu o něco nižší oproti výsledkům hospodaření z posledních let. Odložené investiční projekty, které musely být přesoutěženy z důvodu vysoké inflace, by totiž měly být postupně realizovány za vyšší náklady. V letech výhledu by návrat inflace k inflačnímu cíli ČNB měl zpomalit tempo výdajů a přispět k nárůstu přebytků v absolutním vyjádření.

Odhad hospodaření **fondů sociálního zabezpečení** se odvíjí zvláště od predikovaného objemu mezd a platů v ekonomice, který je zásadní determinantou budoucího růstu pojistného. Vzhledem k jeho dynamice (viz kapitola 2.2.4) a spíše umírněnému růstu výdajů po roce 2023 očekáváme, že hospodaření zdravotních pojišťoven bude dosahovat mírně přebytkových hodnot. Složky ústředních vládních institucí mimo státní rozpočet a státní fondy by jako celek měly hospodařit v průměru s malými přebytky.

3.2.1 Výhled příjmů

Příjmy sektoru vládních institucí by v letech výhledu měly růst v průměru o 3,5 %. Tempo daňových příjmů včetně příspěvků na sociální zabezpečení však očekáváme vyšší, v průměru téměř 5 %.

U **daně z příjmů fyzických osob** mají diskreční opatření v horizontu let 2024 až 2026 naprosto zanedbatelný vliv. Výnos tak určuje zejména růst objemu mezd a platů, z čehož plyne tempo necelých 6 % v roce 2024 a kolem 4 % v letech výhledu.

Příspěvky na sociální zabezpečení by rovněž měly být v rozhodující míře určeny vývojem objemu mezd a platů v ekonomice. V roce 2024 bude dynamika brzděna dodatečným efektem zavedení slevy na sociálním pojistném pro vybrané skupiny zaměstnanců s kratším pracovním úvazkem s dopadem 0,3 mld. Kč. Součástí agregátu jsou vakuální metodice i platby ze státního rozpočtu za tzv. státní pojištěnce do systému veřejného zdravotního pojištění. Tyto platby budou valorizovány dle míry inflace a růstu reálných mezd (obdobně jako u důchodů), dalším faktorem pak v celkovém počtu pojištěnců budou hrát případné změny v počtech uprchlíků z Ukrajiny (zejména dětí). Příspěvky by tak v průměru měly růst o necelých 5 %.

U **daně z příjmů právnických osob** bude tempo i v letech 2024 a 2025 ovlivněno pokračující účinností daně z neočekávaných zisků. Výnos bude však postupně slábnout a v příslušných letech počítáme s částkami 13, resp. 11 mld. Kč. Pozitivně by dynamiku měly ovlivňovat mimořádné odpisy zavedené v době pandemie a prodloužené v důsledku energetické krize, jejichž efekt vymizí v roce 2027. Naopak negativně bude působit osvobození výnosů státních dluhopisů, a to ve výši kolem 2 mld. Kč ročně. V kombinaci s růstem hrubého provozního přebytků v průměru o 5,7 % se meziroční změna výnosu daně pohybuje na úrovni 2,4 %.

Spotřební daně v pojetí národní legislativy by měly růst v průměru o 2,2 %. V roce 2024 by růst měl být posílen v důsledku konce platnosti snížené sazby na naftu na konci roku 2023 s dopadem 9,6 mld. Kč. Kromě toho by pozitivně měl působit i autonomní vývoj související s ekonomickým oživením a opět rostoucími reálnými výdělky domácností.

Výnos **daně z přidané hodnoty** závisí primárně na vývoji nominální spotřeby domácností, části spotřeby vládních institucí a investic sektoru vládních institucí. Průměrný růst výnosu daně ve výši 5,4 % se pohybuje mírně pod výší růstu makroekonomické základny. Negativně se projevuje zvýšení limitu pro registraci k dani z přidané hodnoty z 1 na 2 mil. Kč ročního obrátu s dopadem 1,5 mld. Kč v roce 2024. Ukončení režimu zvýhodnění nárokování vratky daně pro Českou televizi a Český rozhlas ve stejném rozsahu jako platí pro komerční stanice (zákon č. 80/2019 Sb.) ve výši 0,4 mld. Kč ovlivní pozitivně výnos daně v roce 2025.

V případě **ostatních daní z výroby a dovozu** počítáme s dalším snížením výnosu daně z hazardních her z titulu zavedeného rejstříku vyloučených osob ve výši 0,3, resp. 0,1 mld. Kč v letech 2024 a 2025. Opětovné platby domácností a firem na obnovitelné zdroje energie zvýší příjmovou stranu veřejných financí o 18,4 mld. Kč (odpovídá vyčíslení zrušení těchto plateb v roce 2022). Naproti tomu konec účinnosti pro odvod z nadměrných příjmů ovlivní dynamiku v roce 2024 částkou 11,1 mld. Kč.

U ostatních příjmů pracujeme s poklesy v celém horizontu výhledu jak u transferů daným vývojem plateb z rozpočtu EU na běžné a kapitálové projekty spolufinancované z EU, tak u důchodů z vlastnictví. Zde je pokles dán jak dividendovou politikou mezi roky 2023 a 2024, kdy očekáváme návrat na běžnější předkrizové úrovně dividend, tak v důsledku klesajících úrokových výnosů.

3.2.2 Očekávaný vývoj výdajů

V letech výhledu predikujeme průměrný růst **celkových výdajů** sektoru vládních institucí ve výši 2,6 %. Dynamika v roce 2024 je citelně ovlivněna ukončením jednorázových a přechodných operací přijatých zejména v reakci na energetickou krizi a účinných v roce 2023.

Peněžité sociální dávky by měly růst v průměru o 2,5 %. Tempo v první řadě určuje vývoj dávek důchodového pojištění, které předpokládáme na úrovni zákonného valorizačního vzorce dle predikované míry inflace a růstu reálných mezd (který by však neměl být natolik silný, aby do konce horizontu růst reálných mezd tempo valorizace efektivně ovlivnil), včetně letošní mimořádné valorizace od června 2023 s dodatečným dopadem 11 mld. Kč v příštím roce. Dynamika by měla být na druhou stranu omezována koncem vlivu mimořádných opatření, ať už jde o humanitární dávku určenou uprchlíkům z Ukrajiny nebo výplaty jednorázového příspěvku rodinám s dětmi do 18 let a hrubým ročním příjmem do 1 mil. Kč.

Růst **nominální spotřeby sektoru vládních institucí** předpokládáme mezi 4 a 4,5 % ve všech letech. **Náhrady zaměstnancům** by měly růst zejména ve školství a počítáme s relativně silnějším navýšením i ve zdravotnictví. Vzhledem ke konsolidaci však očekáváme u zbytku zaměstnanců sektoru vládních institucí jen mírný růst. U **naturálních sociálních transferů** počítáme s růstem plateb za zdravotní péči v souladu s vývojem příjmů systému. U **mezispotřeby** predikujeme zpomalení dynamiky v roce 2024 v souladu s ukončenou finanční perspektivou 2014–2020 a nábě-

hem nové perspektivy 2021–2027. Růst by měly podporovat i ostatní instrumenty z rozpočtu EU. I zde by se měly projevit odložené výdaje na opravy infrastruktury a nemovitostí zejména na místní úrovni, které v současné době nejsou prováděny v důsledku nabídkových překážek a razantního nárůstu nákladů.

V oblasti **investic** očekáváme náběh prostředků z Nástroje pro oživení a odolnost, Fondu pro spravedlivou transformaci a programu REACT-EU v roce 2024 a následný pozvolný pokles. U programů spolufinancovaných z evropských strukturálních a investičních fondů předpokládáme propad v roce 2024 v důsledku přechodu na novou finanční perspektivu a následně návrat na obvyklou úroveň danou ranou fází cyklu nové perspektivy i obecně mírně nižší alokací. Předpokládáme i nárůst národních investic v souvislosti s aktuální geopolitickou situací a zrychlením nákupu armádního vybavení v průběhu prakticky celého horizontu výhledu.

U **dotací** by mělo dojít k propadu úrovně vlivem ukončení podpůrných programů zavedených v souvislosti s vysokými cenami energií (viz část 3.1). Oblast dotací na výrobu je však jednou z oblastí, kde vláda deklarovala snahu o hledání úspor. Po poklesu v roce 2024 o cca 25 % vlivem konce řady jednorázových opatření (schémata související se zastropováním cen energií a vyplývajících kompenzací) pak očekáváme další, byť již jen velmi mírné poklesy, kdy proti sobě budou působit vyšší výdaje v souvislosti s přechodnou transformační podporou tepla a stále relativně nižšími (být v čase rostoucími) náklady na podporu obnovitelných zdrojů energie v důsledku vyšších cen.

V souladu s předpoklady o vývoji úrokových sazeb, objemu refinancovaného dluhu a výše hotovostních sald odhadujeme, že **úrokové výdaje** porostou v průměru o 10,5 %. V poměrovém vyjádření by úrokové výdaje měly v průběhu horizontu výhledu vzrůst na úroveň 1,4 % HDP (viz také část 3.4).

3.3 Strukturální saldo a fiskální pozice

Saldo sektoru vládních institucí, očištěné o vliv hospodářského cyklu a jednorázové či jiné přechodné operace, v roce 2022 činilo –2,8 % HDP. Cyklická složka byla v podstatě nulová.

Jednorázové a ostatní přechodné operace v roce 2022 dosahovaly –0,9 % HDP. Na příjmové straně došlo v rámci vládních opatření tlumících dopady růstu cen energií ke snížení sazby spotřební daně z benzínu a nafty od začátku června do konce září s dopadem –4,2 mld. Kč, přičemž sazba daně na naftu byla opět snížena od října s dopadem –2,5 mld. Kč do konce roku, a k odpuštění poplatku za obnovitelné zdroje energie ve výši –4,6 mld. Kč. Příjmy mírně podpořilo zavedení odvodů z nadměrných příjmů výrobců elektřiny nad stanoveným stropem tržního příjmu podle způsobu výroby elektřiny ve výši 1,4 mld. Kč. Na výdajové straně dobíhala určitá kompenzační opatření v souvislosti s covidem-19 nepřevyšující

8 mld. Kč. V oblasti energií měla podpora domácností zavedením úsporného tarifu dopad –17,4 mld. Kč a výplatou jednorázového příspěvku na dítě do 18 let domácnostem s ročním hrubým příjmem do 1 milionu Kč –6,7 mld. Kč. Vláda přistoupila i k podpoře podniků v energeticky náročných odvětvích s dopadem 5,5 mld. Kč. Saldo dále prohloubily humanitární dávky pro uprchlíky z Ukrajiny s vlivem 8,7 mld. Kč.

Kladné **fiskální úsilí** roku 2022 bylo způsobeno především akcelerací příjmové strany – silně rostl výnos daně z přidané hodnoty, k růstu se po daňových změnách roku 2021 vrátil i výnos daně z příjmů fyzických osob a zvýšily se příjmy z prostředků EU; růst výdajů byl oproti příjmům pomalejší.

Předpokládáme, že v roce 2023 dojde ke zlepšení **strukturálního salda** na –1,6 % HDP. V souvislosti se stagnací

reálného HDP očekáváme otevření záporné cyklické složky na -0,6 % HDP.

V letošním roce předpokládáme **jednorázové operace** v objemu -1,3 % HDP, v naprosté většině v oblasti energií. Na příjmové straně by měl dopad odpuštění poplatku za obnovitelné zdroje energie činit -18,4 mld. Kč a snížení sazby spotřební daně na naftu -9,6 mld. Kč. Příjmy by naopak měly být podpořeny daní z neočekávaných zisků bank a energetických společností v objemu 28,0 mld. Kč a pokračujícím odvodem z nadměrných příjmů v předpokládané výši 11,1 mld. Kč. Na výdajové straně počítáme s dopadem u dotací právě v souvislosti se zastropováním cen elektřiny a plynu pro domácnosti, podniky a státní instituce -40,2 mld. Kč. Vliv dotací státnímu provozovateli přenosové soustavy by mohl dosáhnout -22,7 mld. Kč a distributorům energií -15,4 mld. Kč. Dopad dotací poskytnutých vládou zákazníkům v teplárenství by měl být -17,0 mld. Kč. Jednorázový příspěvek na dítě z roku 2022 by měl mít letos ještě vliv -1,1 mld. Kč. Humanitární dávky pro uprchlíky očekáváme s dopadem -7,8 mld. Kč.

V roce 2023 předpokládáme pokračování kladného **fiskálního úsilí**. Na příjmové straně by měl významně růst

výnos daně z příjmů právnických osob (i po očištění o vliv daně z neočekávaných zisků) a důchodů z vlastnictví (dividend společnosti ČEZ) a zrychlit nárůst investičních dotací z EU. Růst výdajů bude ve značné míře jednorázového charakteru.

Oživení ekonomického růstu by mělo v letech **2024–2026** vést k postupné redukci záporné cyklické složky. **Strukturální saldo by se** po dočasném zhoršení v roce 2024, způsobeném zejména návratem důchodů z vlastnictví k obvyklým hodnotám a vyššími výdaji na obranu, **mělo postupně zlepšovat** až k hodnotě -2,2 % HDP. Kladné fiskální úsilí v letech výhledu bude podporováno především stranou výdajů, které by měly oproti letům 2022 a 2023 růst podstatně mírněji, a také pomaleji, než budoucí příjmy. Jednorázové operace očekáváme zanedbatelné.

Pohled na fiskální úsilí a strukturální saldo v letech 2024–2026 doplňuje i **výdajové pravidlo Paktu o stabilitě a růstu**, podle kterého má být růst upravených reálných výdajů v souladu s průměrným růstem potenciálního produktu (pro ČR 2,0 %). ČR by toto pravidlo měla plnit v celém horizontu výhledu v souladu s trajektorií zlepšování strukturálního salda.

3.4 Dluh vládních institucí, strategie a stabilita státního dluhu

Dluh sektoru vládních institucí ke konci roku 2022 dosáhl 44,1 % HDP. Meziroční nárůst zadlužení o 2,1 p. b. je zejména důsledkem nárůstu státního dluhu z 40,4 % na 42,7 % HDP, kterým se mimo jiné financovaly kompenzace domácnostem a podnikatelským subjektům, včetně dalších stimulů fiskální politiky.

V letech 2014–2019 docházelo k soustavnému poklesu relativní míry zadlužení. Snížení poměru vládního dluhu vůči HDP o celkem 14,4 p. b. na 30,0 % HDP v roce 2019 téměř odpovídalo celému nárůstu po velké recesi v roce 2009. Veřejné finance ČR se tak zařadily mezi čtyři nejméně zadlužené v EU. Prudké zhoršení hospodaření státního rozpočtu v roce 2020 a 2021 vedlo k nárůstu veřejného zadlužení o 12 p. b. Přesto je zadlužení sektoru vládních institucí ČR stále pod hodnotou 60 % HDP obsažené v Paktu o stabilitě a růstu, stejně jako i splňuje úroveň dluhové kvóty danou zákonem o pravidlech rozpočtové odpovědnosti (55 % HDP po očištění o rezervu peněžních prostředků na financování státního dluhu).

Očekáváme, že v horizontu výhledu bude dluhová kvóta dál mírně růst, jelikož absolutní výše deficitů veřejných financí bude stále poměrně významná. V roce 2023 predikujeme sice pokles zadlužení veřejných financí na 43,5 % HDP, na konci roku 2024 pak 44,0 % HDP. Dluh v obou letech je ovlivněn splátkami úvěru skupinou ČEZ a.s. V roce 2026 by měl dluh vládních institucí dosáhnout úrovně 45,0 % HDP.

Z hlediska příspěvků ke změně dluhu je dominantním faktorem primární saldo. Úroky by měly v poměrovém

vyjádření vzrůst mezi roky 2023 a 2024 na 1,3 % HDP a na této hodnotě setrvat téměř do konce výhledu. V roce 2026 by pak dále měly vzrůst na 1,4 % HDP, přestože predikce počítá s postupným poklesem výnosů státních dluhopisů. Dlouhodobá úroková míra pro konvergenční účely by se měla ze současných 4,6 % p. a. snížit na 2,8 % p. a. v roce 2026.

V roce 2020 se ve výši zadlužení negativně promítl i pokles HDP v běžných cenách, což se předtím v celé dostupné řadě stalo pouze v roce 2009. Od roku 2021 začal růst nominálního HDP zvyšování dluhové kvóty opět brzdit, a mělo by tomu tak být v celém horizontu KP. Zvýšení HDP o 11,2 % v běžných cenách přispělo k relativně mírnému nárůstu dluhové kvóty v loňském roce. Dvouciferný růst nominálního HDP očekáváme i v roce 2023, v dalších letech by pak dynamika měla slábnout vlivem výrazného snížení růstu deflátoru.

Současná predikce nepočítá s žádnými významnějšími privatizačními příjmy podle zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů.

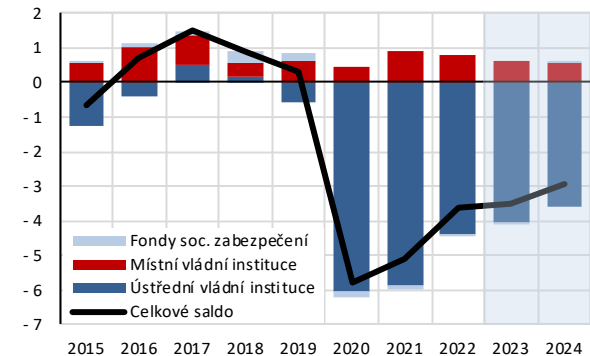
Největší podíl na zadlužení sektoru vládních institucí mají ústřední vládní instituce (Tabulka 3.6). Jejich dluh v roce 2022 dosáhl téměř 3 112 mld. Kč, a tvořil tak cca 97 % celkového (nekonsolidovaného) dluhu sektoru vládních institucí. Dluh místních vládních institucí představuje zbylá 3 %. V roce 2022 dosáhl 90,4 mld. Kč, v dalších letech by měl v podstatě stagnovat na úrovni 91 mld. Kč z důvodu predikovaného přebytkového hos-

podání. Fondy sociálního zabezpečení vykazují zanedbatelnou míru zadluženosti. Hospodaření zdravotních pojišťoven je dlouhodobě v zásadě přebytkové, s výjim-

kou období po roce 2019, kdy byl deficit krytý zůstatky z minulých let.

Graf 3.1: Salda subsektorů vládních institucí

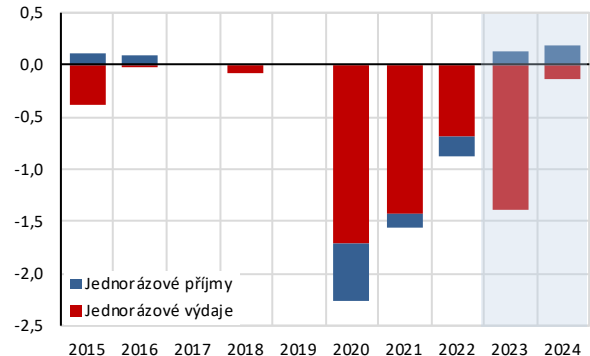
v % HDP

Zdroj: ČSÚ (2023b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 3.2: Jednorázová opatření

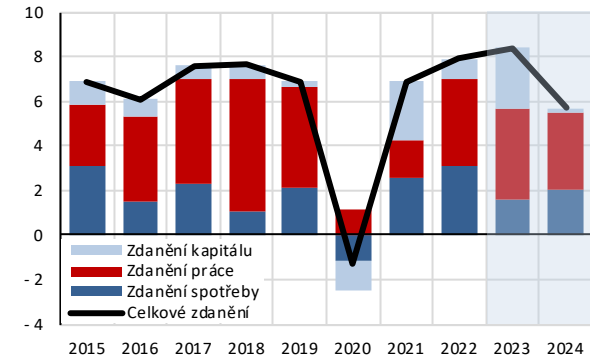
v % HDP

Zdroj: ČSÚ (2023a), MF ČR (2023a). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 3.3: Daňové příjmy sektoru vládních institucí

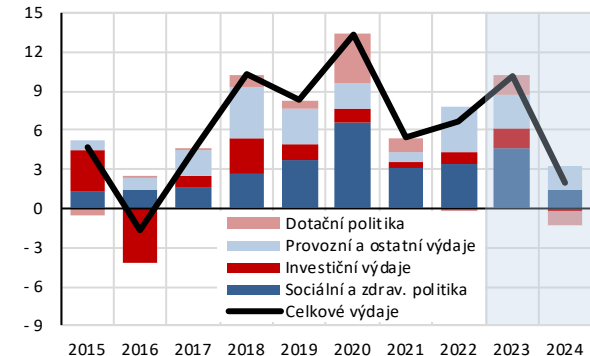
změna v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2023a, 2023b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 3.4: Výdaje sektoru vládních institucí

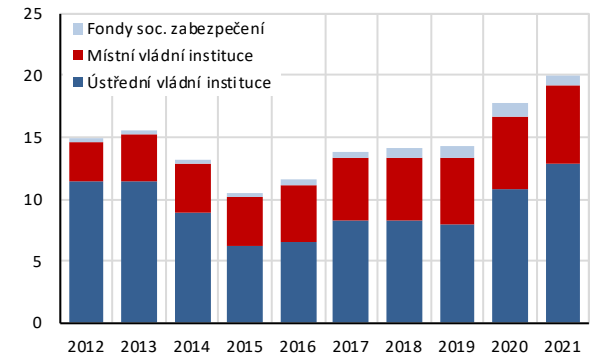
změna v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2023a, 2023b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 3.5: Likvidní finanční aktiva

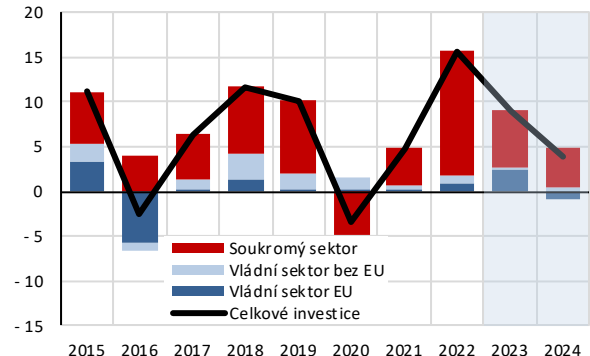
v % HDP, nekonsolidované hodnoty

Zdroj: ČSÚ (2023a, 2023b). Výpočty MF ČR.

Graf 3.6: Spolufinancování investic z fondů EU

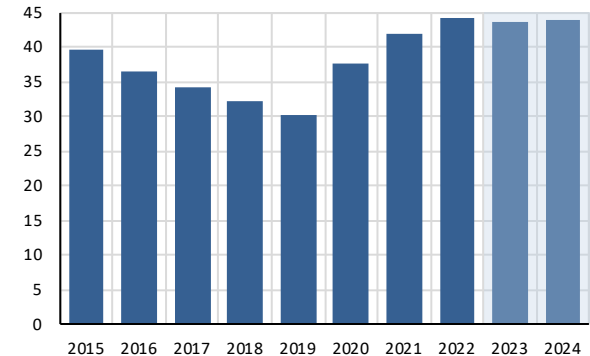
změna nominální tvorby hrubého fixního kapitálu v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2023a), MF ČR (2023a). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 3.7: Dluh sektoru vládních institucí

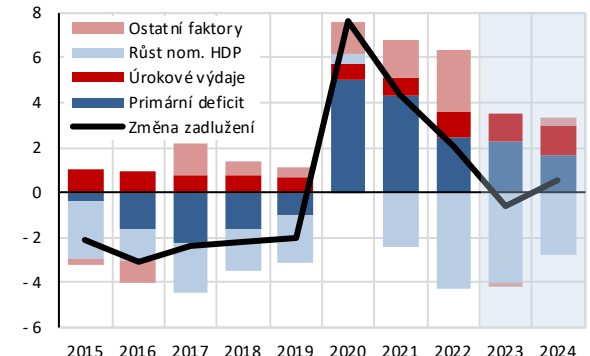
v % HDP

Zdroj: ČSÚ (2023a, 2023b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 3.8: Příspěvky ke změně hrubého dluhu

v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2023a, 2023b). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 3.1: Vývoj hospodaření sektoru vládních institucí

úroveň v mld. Kč, ostatní v % HDP

	Kód ESA	2022 úroveň	2022	2023	2024	2025	2026
			v % HDP				
Čisté půjčky (+)/výpůjčky (-) (B.9) podle subsektorů							
Vládní instituce	S.13	-247	-3,6	-3,5	-2,9	-2,4	-2,2
Ústřední vládní instituce	S.1311	-298	-4,4	-4,1	-3,6	-3,1	-2,8
Místní vládní instituce	S.1313	53	0,8	0,6	0,6	0,6	0,6
Fondy sociálního zabezpečení	S.1314	-2	0,0	-0,1	0,1	0,1	0,1
Vládní instituce (S.13)							
Celkové příjmy	TR	2783	41,0	41,1	39,6	39,0	38,5
Celkové výdaje	TE	3030	44,6	44,7	42,6	41,4	40,6
Saldo	B.9	-247	-3,6	-3,5	-2,9	-2,4	-2,2
Úroky placené	D.41	78	1,2	1,2	1,3	1,3	1,4
Primární saldo		-169	-2,5	-2,3	-1,7	-1,2	-0,8
Jednorázová a jiná přechodná opatření		-59	-0,9	-1,3	0,0	0,0	0,0
Příjmové položky							
Daňové příjmy		1275	18,8	18,6	18,4	18,3	18,1
Daň z výroby a z dovozu	D.2	771	11,3	10,8	10,8	10,8	10,8
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	D.5	505	7,4	7,8	7,6	7,5	7,3
Kapitálové daně	D.91	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Příspěvky na sociální zabezpečení	D.61	1084	16,0	15,6	15,5	15,2	15,1
Důchod z vlastnictví	D.4	75	1,1	1,2	0,7	0,6	0,5
Ostatní		348	5,1	5,7	5,1	4,9	4,7
Celkové příjmy	TR	2783	41,0	41,1	39,6	39,0	38,5
p. m.: Daňová kvóta		2360	34,7	34,2	33,8	33,6	33,3
Výdajové položky							
Náhrady zaměstnancům a mezispotřeba	D.1+P.2	1082	15,9	15,7	15,3	14,9	14,8
Náhrady zaměstnancům	D.1	690	10,2	9,9	9,7	9,5	9,3
Mezispotřeba	P.2	392	5,8	5,8	5,6	5,5	5,5
Sociální platby		1167	17,2	17,5	16,9	16,4	16,0
z toho: Dávky v nezaměstnanosti ¹⁾		15	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Naturální sociální transfery poskytované tržními výrobci	D.632	231	3,4	3,4	3,3	3,2	3,2
Peněžité sociální dávky	D.62	936	13,8	14,1	13,6	13,2	12,8
Úroky	D.41	78	1,2	1,2	1,3	1,3	1,4
Dotace	D.3	155	2,3	2,7	1,9	1,8	1,6
Tvorba hrubého fixního kapitálu	P.51g	315	4,6	4,9	4,4	4,3	4,1
Kapitálové transfery	D.9	49	0,7	0,5	0,6	0,6	0,6
Ostatní		184	2,7	2,2	2,2	2,2	2,1
Celkové výdaje	TE	3030	44,6	44,7	42,6	41,4	40,6
p. m.: Výdaje vlády na konečnou spotřebu (nominální)	P.3	1374	20,2	19,8	19,4	19,0	18,9

1) Výdaje na aktivní a pasivní politiku zaměstnanosti včetně plateb zdravotního pojištění státem za nezaměstnané.

Zdroj: ČSÚ (2023b). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 3.2: Položky určené k úpravě výdajového pravidla Paktu o stabilitě a růstu

úroveň v mld. Kč, ostatní v % HDP

	2022 úroveň	2022	2023	2024	2025	2026
		v % HDP				
Výdaje na programy EU plně kryté příjmy z fondů EU	78	1,1	1,9	1,4	1,2	1,1
Běžné výdaje	18	0,3	0,5	0,3	0,3	0,3
Investiční výdaje	60	0,9	1,4	1,1	0,9	0,8
Výdaje na dávky v nezaměstnanosti dané vlivem hosp. cyklu	-25	-0,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Dopad příjmových diskrečních opatření (meziroční změny)	-20	-0,3	0,2	0,0	0,0	-0,2
Automatické zákonné zvýšení příjmů	-	-	-	-	-	-

Pozn.: Automatické zákonné zvýšení příjmů označuje takové navýšení příjmů, které bez vlivu diskrečního opatření vlády kompenzuje nárůst předem určených výdajových položek (např. automatické zvýšení sazeb příspěvků na sociální zabezpečení v případě, že výdaje na tyto dávky vzrostou).

Zdroj: MF ČR.

Tabulka 3.3: Struktura schválených diskrečních opatření v letech 2022–2026

meziroční diskreční opatření, v mld. Kč

	2022	2023	2024	2025	2026
Opatření na příjmové straně	-19,8	13,4	1,4	-1,8	-13,9
Zdanění práce	-9,2	-1,5	-0,4	-	-0,1
Zdanění kapitálu	-10,5	28,0	-13,3	-1,8	-13,7
Zdanění spotřeby	-0,0	-12,9	15,1	0,3	-
Ostatní příjmy	-0,1	-0,2	-	-0,3	-0,1
Opatření na výdajové straně	10,8	-65,4	115,4	-0,6	11,3
Peněžité sociální dávky	-31,0	7,6	23,1	-0,6	-
Náhrady zaměstnancům	3,1	-24,1	1,3	-	-
Zdravotnictví	12,5	0,3	-	-	-
Dotace	45,9	-69,6	70,5	-0,0	11,3
Kapitálové transfery	4,0	14,0	0,2	-	-
Ostatní výdaje	-23,6	6,3	20,3	-	-
Celkem	-9,1	-52,0	116,8	-2,4	-2,6
<i>% HDP</i>	-0,1	-0,7	1,5	-0,0	-0,0

Zdroj: Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 3.4: Predikce a výhled příjmů a výdajů za nezměněných politik

v % HDP

	2022	2022	2023	2024	2025	2026
	<i>úroveň</i>			<i>v % HDP</i>		
Celkové příjmy bez vlivu diskrečních opatření	2783	41,0	40,9	39,7	39,0	38,6
Celkové výdaje bez vlivu diskrečních opatření	3030	44,6	43,0	42,0	40,8	40,2

Zdroj: Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 3.5: Cyklický vývoj

změna v %, produkční mezera v % potenciálního produktu, příspěvky v p. b., ostatní v % HDP

	Kód ESA	2022	2023	2024	2025	2026
Růst HDP ve stálých cenách (%)		2,5	0,1	3,0	2,9	2,5
Saldo sektoru vládních institucí	B.9	-3,6	-3,5	-2,9	-2,4	-2,2
Úroky	D.41	1,2	1,2	1,3	1,3	1,4
Jednorázová a jiná přechodná opatření		-0,9	-1,3	0,0	0,0	0,0
na straně příjmů		-0,2	0,1	0,2	0,2	0,0
na straně výdajů		0,7	1,4	0,1	0,1	0,0
Růst potenciálního produktu (%)		2,1	2,5	2,2	2,2	2,2
příspěvek práce		0,4	0,5	0,1	0,1	0,1
příspěvek kapitálu		0,7	0,7	0,7	0,6	0,6
souhrnná produktivita výrobních faktorů		1,1	1,2	1,4	1,5	1,6
Produkční mezera		0,0	-1,8	-1,2	-0,4	-0,1
Cyklická složka salda		0,0	-0,6	-0,4	-0,1	0,0
Cyklicky očištěné saldo		-3,6	-2,9	-2,5	-2,3	-2,2
Cyklicky očištěné primární saldo		-2,5	-1,7	-1,3	-1,0	-0,8
Strukturální saldo		-2,8	-1,6	-2,6	-2,3	-2,2

Zdroj: ČSÚ (2023b). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 3.6: Vývoj dluhu sektoru vládních institucí

v % HDP, příspěvky v % dluhu

	Kód ESA	2022	2023	2024	2025	2026
Hrubý dluh sektoru vládních institucí (konsolidovaný)		44,1	43,5	44,0	44,4	45,0
Ústřední vládní instituce		45,7	44,9	45,5	46,2	46,9
Místní vládní instituce		1,3	1,2	1,2	1,1	1,0
Fondy sociálního zabezpečení		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Změna poměru hrubého dluhu		2,1	-0,6	0,5	0,5	0,5
Příspěvky ke změně hrubého dluhu						
Primární saldo		-2,5	-2,3	-1,7	-1,2	-0,8
Úroky	D.41	-1,2	-1,2	-1,3	-1,3	-1,4
Ostatní faktory působící na úroveň dluhu		2,7	-0,2	0,4	0,4	0,4
Rozdíl mezi hotovostním a aktuálním přístupem		-1,0	0,4	0,2	0,2	0,0
Čistá akumulace finančních aktiv		3,8	0,1	0,4	0,2	0,0
Privatizační příjmy		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Přecenění a ostatní faktory		-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
p. m. Implicitní úroková míra z dluhu		-2,7	-2,8	-2,9	-2,9	-3,1
Dluh upravený podle § 13 zákona č. 23/2017 Sb. ¹⁾		44,1	43,5	44,0	44,4	45,0
Likvidní finanční aktiva ²⁾		18,2	16,7	16,0	15,5	14,8
Čistý finanční dluh ³⁾		25,9	26,8	27,9	29,0	30,2

1) Rozdíl dluhu sektoru vládních institucí a rezervy volných peněžních prostředků vytvářených dle zákona č. 218/2000 Sb.

2) Likvidní finanční aktiva zahrnují měnové zlato, zvláštní práva čerpání, oběživo a vklady, cenné papíry jiné než účasti (v tržní hodnotě) a účasti kótované na Burze cenných papírů.

3) Čistý finanční dluh je rozdílem mezi celkovým hrubým dluhem a likvidními finančními aktivy.

Zdroj: ČSÚ (2023b). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 3.7: Státní dluh z hlediska refinancování, úročení a cizoměnové expozice

v % dluhu, doba do splatnosti v letech, údaje v národní metodice

		2022	2023	2024	2025	2026
Hledisko refinancování						
Průměrná doba do splatnosti	v letech	6,2	6,4	6,5	6,5	6,5
Dluh splatný do 1 roku	% dluhu	12,1	8,8	10,5	10,5	9,7
Amortizace dluhu (existujících dluhopisů) od konce předchozího roku	% HDP	3,1	2,7	2,3	3,1	3,0
Hledisko úročení						
Dluh s úrokovou reflexí do 1 roku	% dluhu	23,2	20,1	21,8	21,8	17,9
Fixně úročený dlouhodobý dluh splatný do 1 roku	% dluhu	3,9	4,8	7,4	7,4	3,7
Variabilně úročený dlouhodobý dluh	% dluhu	14,4	12,2	11,5	11,8	11,8
Peněžní instrumenty	% dluhu	5,1	3,1	2,8	2,6	2,5
Efekt derivátových operací	% dluhu	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Hledisko cizoměnové expozice						
Cizoměnová expozice státního dluhu ¹⁾	% dluhu	5,8	5,2	4,8	4,4	4,2
Expozice denominovaná v eurech	% dluhu	5,2	4,7	4,3	4,0	3,7

1) Cizoměnový státní dluh zohledňující vliv zajištění a aktiv.

Zdroj: MF ČR.

4 Porovnání s předchozím Konvergenčním programem, rizika predikce a analýza citlivosti

Srovnání letošního a loňského KP je zaměřeno na vyhodnocení predikce na rok 2022 a na změnu predikce pro rok 2023. Podobně jako v předchozích letech během epidemie je však srovnání značně problematické. Energetická krize si postupně na národní a mezinárodní scéně vyžádala přijetí řady opatření, která v dubnu loňského roku nemohla být anticipována. Podobně lze nahlížet i na roky následující, které navíc ovlivňují rozdíly predikcí a skutečnosti.

Analýzy citlivosti makroekonomické a fiskální predikce včetně jejich výhledu jsou provedeny na základě změn vybraných předpokladů. První scénář uvažuje nižší ekonomický růst v EU a jeho dopady na vysoce otevřenou českou ekonomiku. Další scénář hodnotí citlivost na možné náhlé zvýšení úrokových sazeb.

4.1 Porovnání se scénářem předchozího Konvergenčního programu ČR

4.1.1 Makroekonomický scénář

Makroekonomický scénář loňského KP, sestavený krátce po zahájení ruské vojenské agrese vůči Ukrajině, vycházel z předpokladu, že konflikt skončí v průběhu roku 2022, a že ekonomické sankce vůči Ruské federaci naruší dodávky ropy a zemního plynu do Evropy. Přestože se předpoklady nenaplnily, hospodářský růst byl v minulém roce oproti scénáři KP 2022 silnější (část 2.2.1). Na druhou stranu se výrazně zhoršila očekávání pro rok 2023 – zatímco loňský KP počítal s růstem reálného HDP o 3,6 %, scénář KP 2023 pracuje se zvýšením ekonomického výkonu jen o 0,1 %. Velké rozdíly jsou také ve struktuře růstu v obou letech, a to u všech výdajových složek s výjimkou spotřeby sektoru vládních institucí.

Od minulého KP se odlišuje také očekávaná trajektorie cenového vývoje (část 2.2.3). Scénář KP 2022 počítal s tím, že meziroční inflace v polovině roku 2022 dosáhne vrcholu mírně nad 12 % a poté bude poměrně rychle klesat, přičemž se již koncem roku 2023 měla pohybovat v blízkosti 2 %. Inflace však začátkem letošního roku nepatrně převýšila 19 % a podle KP 2023 by se měla do tolerančního pásma okolo inflačního cíle ČNB vrátit až v roce 2024.

Zaměstnanost a nezaměstnanost (část 2.2.4) se v roce 2022 vyvíjela víceméně v souladu se scénářem minulého KP, nicméně do dynamiky mezd citelně zasáhla vysoká inflace. Ačkoliv v celém horizontu KP 2023 očekáváme silnější růst nominálních výdělků než v KP 2022, úroveň reálných výdělků je kvůli rychlejšímu růstu cen nižší.

4.1.2 Fiskální scénář

Loňský KP počítal pro rok 2022 s růstem daňových příjmů včetně příspěvků na sociální zabezpečení o 5,6 %. Ty nakonec rostly o 7,9 % (část 3.1.1). Lepšího výsledku dosáhly daň z příjmů fyzických osob a příspěvky na sociální zabezpečení, kde se promítl o více než 3 p. b. silnější růst objemu mezd a platů. O 1 p. b. rychleji rostl i výnos u daně z příjmu právnických osob. To souvisí opět s makroekonomickou základnou, kdy hrubý provozní přebytek rostl rychleji o cca 3,5 p. b. Daň z přidané hodnoty byla podpořena vyšší nominální spotřebou domác-

ností v důsledku vyšší inflace. Z nedaňových příjmů byly nakonec vyšší především příjmy z vlastnictví a prodeje.

Skutečné výdaje v roce 2022 naopak prohloubily deficit veřejných financí více, než se předpokládalo. KP 2022 predikoval změnu výdajů o 4,8 %, zatímco skutečná hodnota byla 6,7 % (část 3.1.1). Spotřeba sektoru vládních institucí se zvýšila o 0,4 p. b. více ve srovnání s loňskou predikcí. Z hlediska její struktury pak vyšší růst náhrad zaměstnancům (vlivem zvýšení platů s účinností od září, které nebylo v dubnu známo) kompenzoval nižší dynamiku mezispotřeby. Celkové veřejné investice rostly o 9,5 %, což je rovněž poměrně blízko predikci (10 %) v loňském KP. Nejvýraznější rozdíly se však projevily v sociálních dávkách, kde během roku 2022 došlo ke dvěma mimořádným valorizacím důchodů, namísto jedné, což vedlo k vyššímu tempu dávek o 2 p. b. oproti predikci. Výrazně rychleji (téměř dvojnásobně) pak v důsledku vyšších než očekávaných výnosů státních dluhopisů rostly výdaje na dluhovou službu. Zatímco dotace se vyvíjely poměrně blízko predikovaného meziročního poklesu, kapitálové transfery namísto 37% nárůstu naopak poklesly o cca 11 %. Primárním důvodem je nezachycení původně uvažovaných výdajů Garančního systému finančního trhu v souvislosti s ukončením činnosti Sberbank CZ, a.s. vzhledem k vysoké pravděpodobnosti návratnosti prostředků.

Pro rok 2023 predikuje letošní KP na rozdíl od minulé predikce stagnaci reálného HDP. Naproti tomu očekáváme vyšší růst deflátoru HDP. Růst nominálního HDP by tak měl být o více než 2 p. b. vyšší, než bylo predikováno v loňském roce (část 2.2.1). Mimoto existují značné rozdíly ve výši přijatých diskrečních opatření. Na příjmech byl loni predikován růst výnosů z daní a příspěvků na sociální zabezpečení o 6,8 %, KP 2023 pak pracuje s dynamikou o 1,6 p. b. vyšší. Hlavní determinantou jsou jednorázové daňové příjmy související s mimořádnými zisky (část 3.1.2). U výdajů byl růst v KP 2022 pro rok 2023 predikován na 3,5 %, zatímco v letošním roce očekáváme růst kolem 10 % (část 3.1.2). I v případě výdajů je rozhodující vliv dodatečných výdajů spojených s energetickou krizí.

4.2 Rizika makroekonomické a fiskální predikce, alternativní scénář

4.2.1 Rizika makroekonomické predikce

Makroekonomický rámec Konvergenčního programu je zatížen řadou rizik, která v úhrnu považujeme za **vychýlená směrem dolů**.

Dodávky zemního plynu z Ruska do Evropské unie jsou zásadně omezeny a neočekáváme, že dojde k jejich obnovení. Předpokládáme, že tento výpadek bude nahrazen zvýšeným dovozem plynu z jiných zemí (včetně zkapalněného zemního plynu). Zároveň by poptávka po zemním plynu měla v důsledku přetrvávajících vysokých cen, dodatečných energetických úspor a přechodu na alternativní technologie klesat. Nenaplnění těchto předpokladů, především pak ve středním horizontu, vnímáme jako hlavní negativní riziko predikce.

V predikci také pracujeme s předpokladem, že se další pravděpodobné vlny pandemie **covidu-19** podaří zvládnout bez nutnosti přijímat makroekonomicky významná protiepidemická omezení. Podstatným rizikem je nicméně vývoj v Číně, stejně jako vznik a šíření nových mutací koronaviru, proti nimž by dostupné vakcíny nebo prodělané onemocnění poskytovaly jen malou ochranu.

V důsledku **selhání** několika **bank** ve Spojených státech amerických a potíží švýcarské Credit Suisse se na finančních trzích zvýšila volatilita. Ačkoliv tyto události představují riziko, obzvláště pokud by důvěra ve stabilitu bankovního sektoru byla dále narušena, v predikci nepočítáme s výraznějším dopadem na reálnou ekonomiku, ať už v USA, nebo v Evropě.

Významným rizikem pro českou ekonomiku je ovšem další vývoj inflace a **inflačních očekávání**. Je stěžejní, aby se inflační očekávání vrátila do blízkosti inflačního cíle České národní banky. V opačném případě by návrat inflace ke 2 % vyžadoval ještě přísnější nastavení měnové politiky, což by s sebou neslo dodatečné ekonomické náklady. Zásadní bude také struktura a intenzita **fiskální konsolidace**, kterou komplikují dopady ruské agrese na Ukrajině, vysoká inflace a potřeba zajištění dostatku energií.

Dostupná data svědčí o tom, že se na **trhu práce** stále projevují nerovnováhy, které jej charakterizovaly před propuknutím pandemie. Nedostatek zaměstnanců je patrný téměř ve všech odvětvích ekonomiky a představuje významnou bariéru růstu produkce, obzvláště ve stavebnictví. Ke zmírnění nesouladu mezi poptávkou a nabídkou na trhu práce, a s ním souvisejícího tlaku na růst mezd, však kromě slabé hospodářské dynamiky přispívá také příliv uprchlíků z Ukrajiny.

Ve středním a dlouhodobém horizontu bude s ohledem na demografický vývoj klíčové, aby **integrace uprchlíků** z Ukrajiny byla co nejvíce úspěšná a aby docházelo ke zvyšování **produktivity práce**, např. investicemi do automatizace, robotizace a digitálních technologií. Silným impulzem pro růst produktivity by vzhledem k vysokému

zapojení českých firem do globálních dodavatelských řetězců byl také jejich posun do pozic s vyšší přidanou hodnotou (ať už směrem k počáteční fázi výzkumu a vývoje nebo k fázi prodeje finálního výrobku).

Míra hrubých úspor domácností, stejně jako výše čistých půjček/výpůjček, zůstává již od vypuknutí pandemie zvýšená. Tyto „mimořádné úspory“ by v současné době některé domácnosti mohly využít k **utlumení dopadů vysokého růstu spotřebitelských cen na reálnou spotřebu**.

Kvůli nárůstu úrokových sazeb a podstatnému zvýšení cen by se některé domácnosti a firmy mohly dostat do problémů se splácením úvěrů, což by vedlo ke zhoršení kvality úvěrového portfolia bank. Zatím však podíl úvěrů v selhání na celkových úvěrech domácnostem, resp. nefinančním podnikům, dále pomalu klesá. Rizikem zůstává i **nadhodnocení cen rezidenčních nemovitostí**.

Vzhledem k významu **automobilového průmyslu** pro českou ekonomiku je rizikem silná procykličnost tohoto odvětví, jeho exportní orientace a závislost na dodavatelských řetězcích. Rizika v automobilovém průmyslu dále prohlubují strukturální změny, k nimž dochází kvůli postupnému zpříšňování emisních norem a přechodu na elektromobilitu. To si přitom vyžádá enormní investice do vývoje technologií, strojů a zařízení či do infrastruktury. Lze také čekat dopad na zaměstnanost nebo dodavatelско-odběratelské vztahy.

4.2.2 Rizika fiskální predikce

Fiskální predikce pak přejímá uvedená makroekonomická rizika jak skrze dopady na příjmovou stranu, tak v případě některých výdajových položek. V případě příjmové strany by se realizace většiny makroekonomických rizik projevila snížením veřejných příjmů. Opačně by působila vyšší inflace.

Výrazným rizikem pro fiskální predikci je další vývoj **cen elektřiny a plynu**. Ty budou ovlivňovat jak příjmovou, tak výdajovou stranu. Na příjmové straně vláda zavedla dva dočasné daňové tituly zaměřené na mimořádné zisky především v energetickém odvětví. Snižující se ceny by tedy měly vést k nižším výnosům daných titulů. Na druhou stranu by nižší ceny energií měly implikovat redukcí výdajů spojených s kompenzací obchodníkům za ztráty v důsledku zavedených cenových stropů. Aktuální situace s cenami energií představuje spíše pozitivní scénář.

Vyšší inflace by vedla k nutnosti vyšších **valorizací důchodů** a patrně také některých **jiných dávek**. To by zvyšovalo výdaje státního rozpočtu a mohlo by vést k dalším úpravám v sociální oblasti. Zároveň by dále rostl objem **peněžitých a naturálních sociálních dávek pro domácnosti ohrožené chudobou**.

V oblasti **tvorby hrubého fixního kapitálu** bude dynamika záviset na dalším vývoji využívání prostředků

z Nástroje pro oživení a odolnost, podobně jako na ná-
běhu nové finanční perspektivy 2021–2027.

Celkový dopad materializace uvedených rizik na veřejné
finanční je tak spíše negativní. I když se situace v oblasti
cen energií (se silným přesahem do celkové inflace)
zatím vyvíjí pozitivním směrem, nepříznivé scénáře
v oblasti důchodů představují poměrně nákladné riziko
samy o sobě. Jejich naplnění by vyžadovalo přistoupit
k poměrně masivní restrikci, která by však mohla postih-
nout i investice, a tím ovlivnit negativně jak aktuální, tak
dlouhodobý ekonomický růst. Bez odpovídajících úspor-
ných opatření nebo změn v příjmech by jinak došlo ke
zhoršení hospodaření včetně ještě silnějšího nárůstu
dluhové služby.

Oproti základnímu scénáři KP je však pochopitelně pozi-
tivním rizikem i připravovaná **konsolidace veřejných
financí**. Její rozsah má činit minimálně 70 mld. Kč. Tím by
došlo k rychlému poklesu deficitů sektoru vládních
institucí i revizi současného vývoje jeho zadlužení.

4.2.3 Alternativní scénář

Pozitivním rizikem pro saldo hospodaření sektoru vlád-
ních institucí v ČR je výše a struktura konsolidace veřej-
ných financí. Její intenzita a skladba pak současně ovlivní
také makroekonomický rámec KP, resp. sekundárními
efekty i finální rozpočtové dopady jednotlivých opatření.

4.3 Analýza citlivosti

Analýza citlivosti je kalkulována pomocí dynamického
stochastického modelu všeobecné rovnováhy vytvoře-
ného MF ČR. Alternativní scénáře se zaměřují na některé
aktuální otázky možného budoucího vývoje. První scénář
uvažuje nižší ekonomický růst v EU a jeho dopady na
vysoce otevřenou českou ekonomiku závislou na vnějším
prostředí. Druhý alternativní scénář hodnotí možné
náhlé zvýšení úrokových sazeb. Oba alternativní scénáře
jsou odvozeny od základního scénáře Konvergenčního
programu. V alternativních scénářích předpokládáme
odlišný vývoj od základního scénáře vždy v prvním polo-
letí roku 2024.

4.3.1 Pomalejší ekonomický růst v EU v roce 2024

Ekonomický vývoj u obchodních partnerů v EU je pro
hospodářský růst malé otevřené ekonomiky ČR podstat-
ný. První scénář předpokládá **pomalejší růst HDP v EU
pro rok 2024** o 2,6 p. b., což odpovídá směrodatné od-
chylce v období let 2002–2022.

Snížení zahraniční poptávky po domácích produktech by
se v první fázi projevilo poklesem čistého exportu. Ná-
sledný tlak na depreciaci měny by ovšem prostřednic-
tvím dražších importů negativní efekty na čistý export
tlumil. Horší výsledek zahraničního obchodu by se proje-
vil ve zpomalení růstu reálného HDP ČR o 0,7 p. b. v roce
2024 oproti základnímu scénáři. Nižší růst zisků firem
z titulu slabšího exportu by zpomalil růst investic

Podoba konsolidace je aktuálně diskutovaná, proto není
součástí základního scénáře predikce v KP. Struktura
konsolidace by měla zasahovat výdajovou i příjmovou
stranu veřejných rozpočtů s cílem snížit schodek státní-
ho rozpočtu alespoň o 70 mld. Kč. Balíček opatření smě-
řuje v první řadě na rok 2024.

Alternativní scénář KP proto obsahuje ilustraci dopadu
konsolidace na veřejné rozpočty. Východiskem je fiskální
úsilí ve výši 1 p. b. Počítáme, že by došlo k dílčímu pro-
hloubení záporné produkční mezery, a tudíž nikoliv
k plnému promítnutí konsolidačního balíčku do celkové-
ho salda. Efekty hospodářského cyklu ovlivní jak výnosy
daní a pojistného, tak i některé sociální výdaje.

**Konsolidace by vedla ke zlepšení salda sektoru vládních
institucí na 2,1 % HDP** a v dalším období by se adekvátně
změněné základně snižovaly deficity na úroveň 1,4 % HDP.
Nižší deficity by se pozitivně promítly i do zadlužení
sektoru vládních institucí, které by nerostlo, ale velmi
pravděpodobně by pokračovalo v poklesu až k úrovni
mezi 42 a 43 % HDP.

Odhad salda a dluhu sektoru vládních institucí je však
nutné brát jako střední hodnotu, přičemž riziko dané
směrodatnou odchylkou je relativně velké. Rizika a nejis-
toty budou muset být vzaty úvahu při stanovení výdajo-
vých rámců na další roky.

o 0,5 p. b. Nižší produkce firem by se také negativně
promítla do poptávky po práci a následně do redukce
míry růstu nominálních mezd. Negativní důchodový
efekt v podobě relativně nižších mezd a výnosů z kapitá-
lu by prohloubil pokles spotřeby domácností o 0,3 p. b.

Dopady na saldo sektoru vládních institucí jsou v prvním
roce výhledu negativní ve výši 0,2 p. b., v dalších letech
je pak diference maximálně 0,1 p. b. Nižší hospodářský
výkon má dopad na daně a pojistné na straně příjmů, na
straně výdajů pak vede zejména ke zvýšení výdajů na
dávky v nezaměstnanosti. V letech výhledu je mírně
pozitivní vliv nižší inflace na zákonnou valorizaci dávek
důchodového pojištění. Zadlužení by pak vzrostlo v roce
2023 o 0,2 p. b. více než v autonomním scénáři a ná-
sledně by tato diference do konce výhledu vzrostla na
0,4 p. b. Kromě vyššího deficitu by se zde promítla nižší
úroveň nominálního HDP v celém horizontu.

4.3.2 Nárůst domácí úrokové míry

Dynamický model v druhém scénáři simuluje **dodatečně
zprůsnění monetární politiky** pro rok 2024 o 1,1 p. b.
nad rámec daný základním scénářem. Tato hodnota
odpovídá směrodatné odchylce vývoje krátkodobé úro-
kové míry v období od roku 2002 do roku 2022.

Restriktivnější měnová politika by měla negativní efekt
na ekonomický vývoj. Tlak na zhodnocení české měny by

vedl ke zdražení vývozu, zatímco importované zboží by se stalo relativně levnějším. Mírné zpomalení exportu o 0,3 p. b. by vzhledem k vysoké dovozní náročnosti vývozu však vytvářelo tlak na pokles importu. Podobně by působily nižší výtěžky a pokles zisku ekonomických subjektů. Výsledkem by bylo mírné snížení dynamiky importu oproti základnímu scénáři.

Další negativní vliv na spotřebu představují nižší příjmy domácností z titulu pomalejšího růstu mezd. Vyšší úroková míra by navíc domácnosti motivovala spořit, a odkládat tedy spotřebu do budoucna. Restriktivní měnová politika by tak ve výsledku vedla k prohloubení poklesu spotřeby domácností o 0,2 p. b.

Ziskovost firem by se v důsledku poklesu zahraniční i domácí poptávky snížila. Firmy by na pokles zisků a zdražení úvěrů reagovaly zpomalením růstu investic

o 0,2 p. b. Zpomalení agregátní poptávky by dále vedlo ke zvýšení míry nezaměstnanosti oproti základnímu scénáři o 0,3 p. b., a také k nižší dynamice mezd.

Vzhledem k negativnímu dopadu vyšší úrokové míry na investice, spotřebu a export by výsledný dopad do růstu HDP byl taktéž negativní, a to v rozsahu 0,3 p. b. Prohloubení recese by vedlo ke snížení míry inflace o 0,3 p. b.

Dopady na veřejné finance jsou u tohoto scénáře relativně zanedbatelné. Efekty na příjmy a výdaje se vzájemně téměř kompenzují, nejvýznamnější položky výdajů, tedy sociální výdaje, rostou méně z důvodu nižší dynamiky inflace a reálných mezd. Ve výsledku se míra zadlužení sektoru vládních institucí na konci horizontu výhledu liší od základního scénáře pouze o 0,2 p. b.

4.4 Ověření makroekonomického scénáře Výborem pro rozpočtové prognózy

Makroekonomická prognóza a prognóza příjmů veřejných financí byly v souladu se zákonem č. 23/2017 Sb. dne 18. dubna 2023 posouzeny Výborem pro rozpočtové

prognózy z hlediska pravděpodobnosti svého naplnění. Výbor vyhodnotil makroekonomickou prognózu i prognózu příjmů jako realistickou (VRP, 2023a, 2023b).

Tabulka 4.1: Změna indikátorů scénáře Konvergenčního programu ČR

		KP duben 2022				KP duben 2023			
		2022	2023	2024	2025	2022	2023	2024	2025
Vnější předpoklady									
HDP v EU (stálé ceny)	změna v %	2,5	3,1	2,8	1,7	3,6	0,7	1,5	1,5
Cena ropy (Brent)	USD/barel	104,8	91,3	83,5	78,8	101,0	77,0	72,9	70,7
Měnový kurz USD/EUR	USD/EUR	1,11	1,10	1,10	1,10	1,05	1,08	1,10	1,11
Měnový kurz CZK/EUR	CZK/EUR	24,4	24,2	24,1	24,0	24,6	23,8	23,8	23,7
Reálné veličiny									
HDP	změna v %	1,2	3,6	3,2	2,4	2,5	0,1	3,0	2,9
Spotřeba domácností	změna v %	0,5	4,5	4,0	3,5	-0,9	-2,7	3,9	4,0
Spotřeba vlády	změna v %	1,0	1,0	1,1	1,6	0,6	1,6	1,3	1,6
Tvorba hrubého fixního kapitálu	změna v %	2,2	5,9	0,1	0,2	6,2	2,8	0,5	2,2
Příspěvek efektivní domácí poptávky	p.b.	1,0	3,9	2,2	2,0	1,3	-0,1	2,2	2,7
Příspěvek zahraničního obchodu	p.b.	0,1	0,2	1,3	0,9	0,2	0,8	1,4	1,0
Produkční mezera	%	-1,8	-0,5	-0,1	-0,1	0,0	-1,8	-1,2	-0,4
Ostatní									
HDP v běžných cenách	mla. Kč	6618	7135	7550	7904	6795	7475	7989	8451
Harmonizovaný index spotřebitelských cen	změna v %	11,3	4,2	2,0	2,0	14,8	12,2	2,6	2,2
Zaměstnanost	změna v %	2,1	1,3	0,2	0,1	1,7	-0,4	0,5	0,2
Míra nezaměstnanosti	%	2,5	2,6	2,4	2,3	2,3	3,0	2,8	2,7
Objem mezd a platů	změna v %	6,0	6,2	3,9	4,0	9,1	7,5	5,8	4,4
Sektor vládních institucí									
Příjmy	% HDP	40,4	40,0	38,5	37,6	41,0	41,1	39,6	39,0
Daň z přidané hodnoty	změna v %	12,2	8,8	4,4	4,4	15,8	8,1	5,5	5,9
Spotřební daně	změna v %	4,2	5,2	0,2	0,6	-1,8	0,8	6,3	0,3
Daň z příjmů fyzických osob	změna v %	-0,2	6,2	4,2	4,0	6,4	6,9	5,8	3,9
Daň z příjmů právnických osob	změna v %	9,0	10,8	7,0	4,8	9,8	25,2	1,2	5,6
Příspěvky na sociální zabezpečení	změna v %	4,4	5,3	3,2	3,4	7,0	7,4	6,2	4,0
Výdaje	% HDP	45,0	43,2	41,4	40,3	44,6	44,7	42,6	41,4
Náhrady zaměstnancům	změna v %	0,5	3,2	3,0	3,5	2,0	7,1	4,5	3,5
Mezispotřeba	změna v %	11,7	5,0	3,0	3,0	10,6	10,0	3,5	4,0
Naturální sociální dávky	změna v %	2,1	2,2	2,3	2,3	5,3	8,7	5,5	3,0
Sociální dávky jiné než naturální	změna v %	7,0	7,0	3,4	1,8	9,0	12,5	3,2	2,3
Tvorba hrubého fixního kapitálu	změna v %	10,0	10,4	-13,3	-6,2	9,5	15,8	-2,7	1,9
Saldo	% HDP	-4,5	-3,2	-2,9	-2,7	-3,6	-3,5	-2,9	-2,4
Strukturální saldo	% HDP	-3,1	-3,1	-2,9	-2,7	-2,8	-1,6	-2,6	-2,3
Dluh	% HDP	42,7	43,4	44,4	45,4	44,1	43,5	44,0	44,4

Zdroj: ČNB (2023a), ČSÚ (2023a), EIA (2023), Eurostat (2023), MF ČR (2022a).

Tabulka 4.2: Alternativní scénář fiskální predikce

v % HDP

	2022	2023	2024	2025	2026
Příjmy predikce KP	41,0	41,1	39,6	39,0	38,5
Příjmy alternativní predikce	41,0	41,1	39,4	38,7	38,2
Výdaje predikce KP	44,6	44,7	42,6	41,4	40,6
Výdaje alternativní predikce	44,6	44,7	41,4	40,2	39,5
Saldo predikce KP	-3,6	-3,5	-2,9	-2,4	-2,2
Saldo alternativní predikce	-3,6	-3,5	-2,1	-1,6	-1,4
Dluh predikce KP	44,1	43,5	44,0	44,4	45,0
Dluh alternativní predikce	44,1	43,5	43,1	42,7	42,5

Zdroj: ČSÚ (2023b). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 4.3: Základní makroekonomické indikátory – citlivostní scénáře

		2023	2024	2025	2026
Základní scénář					
Hrubý domácí produkt	změna v %	0,1	3,0	2,9	2,5
Spotřeba domácností	změna v %	-2,7	3,9	4,0	3,0
Tvorba hrubého fixního kapitálu	změna v %	2,8	0,5	2,2	2,4
Export zboží a služeb	změna v %	4,1	4,7	3,2	2,9
Import zboží a služeb	změna v %	3,0	2,8	1,8	1,9
Harmonizovaný index spotřebitelských cen	změna v %	12,2	2,6	2,2	2,0
Míra nezaměstnanosti	v %	3,0	2,8	2,7	2,7
Saldo sektoru vládních institucí	% HDP	-3,5	-2,9	-2,4	-2,2
Dluh sektoru vládních institucí	% HDP	43,5	44,0	44,4	45,0
Alternativní scénář I. - pomalejší růst v EU v roce 2024					
Hrubý domácí produkt	změna v %	0,1	2,3	3,0	2,5
Spotřeba domácností	změna v %	-2,7	3,6	3,8	3,0
Tvorba hrubého fixního kapitálu	změna v %	2,8	0,0	1,9	2,4
Export zboží a služeb	změna v %	4,1	3,1	3,0	2,9
Import zboží a služeb	změna v %	3,0	1,6	1,5	1,8
Harmonizovaný index spotřebitelských cen	změna v %	12,2	2,6	2,2	2,0
Míra nezaměstnanosti	v %	3,0	3,3	2,7	2,7
Saldo sektoru vládních institucí	% HDP	-3,5	-3,1	-2,5	-2,2
Dluh sektoru vládních institucí	% HDP	43,5	44,2	44,7	45,4
Alternativní scénář II. - vyšší úrokové sazby					
Hrubý domácí produkt	změna v %	0,1	2,7	2,8	2,5
Spotřeba domácností	změna v %	-2,7	3,7	3,9	3,0
Tvorba hrubého fixního kapitálu	změna v %	2,8	0,3	2,3	2,5
Export zboží a služeb	změna v %	4,1	4,4	3,0	2,8
Import zboží a služeb	změna v %	3,0	2,7	1,8	1,9
Harmonizovaný index spotřebitelských cen	změna v %	12,2	2,3	2,1	2,0
Míra nezaměstnanosti	v %	3,0	3,1	2,7	2,7
Saldo sektoru vládních institucí	% HDP	-3,5	-3,0	-2,5	-2,2
Dluh sektoru vládních institucí	% HDP	43,5	44,1	44,6	45,2

Pozn.: Rozdílné hodnoty v tabulce a v textu jsou způsobeny zaokrouhlením hodnot na jedno desetinné místo.

Zdroj: ČSÚ (2023a), EIA (2023), Eurostat (2023). Výpočty a predikce MF ČR.

5 Udržitelnost veřejných financí

Veřejné finance ČR jsou aktuálně hodnoceny z hlediska dlouhodobé udržitelnosti jako zatížené střední mírou rizika. Zdaleka nejzásadnější faktor představuje očekávaný demografický vývoj, který v následujících několika dekádách patrně významně zvýší poměr osob v důchodovém věku k ekonomicky aktivní populaci. Proces stárnutí populace však není záležitostí vzdálené budoucnosti, ale je patrný již v současné době. To vytváří tlak na veřejné finance, a tím i potřebu sociální systémy reformovat. Programové prohlášení vlády explicitně uvádí konec roku 2023 jako termín pro předložení komplexní důchodové reformy. Fenomén stárnutí populace se ovšem netýká pouze starobních důchodů, ale i ostatních částí veřejných financí jako je zdravotnictví, dlouhodobá péče nebo vzdělávání.

5.1 Vládní strategie a provedené reformy

5.1.1 Vývoj veřejného důchodového systému

Průběžný systém důchodového pojištění, upravený zákonem č. 155/1995 Sb., prošel od počátku své účinnosti mnoha změnami, které se týkaly zejména důchodového věku, výpočtu důchodů a způsobu, resp. výše valorizace. Systém výpočtu důchodů vychází z předchozích výdělků pojištěnců, které však upravuje pomocí redukčních hranic. Výše příjmů relevantních pro výpočet důchodů se do 44 % průměrné mzdy zahrnuje v plné výši a nad touto hranicí do 400 % průměrné mzdy pouze z 26 %. Příjmy nad 400 % průměrné mzdy pak vyměřovací základ pro výpočet důchodu neovlivňují, což je plně v souladu se stropem na sociální pojištění ve stejné výši.

Aktuální úprava důchodového systému z hlediska důchodového věku platí s účinností od 1. ledna 2018 (zákon č. 203/2017 Sb.). Důchodový věk mužů i žen se zvyšuje, dokud nedojde po roce 2030 ke sjednocení na 65 letech. Ministerstvo práce a sociálních věcí má také podle zákona vláde v pětiletých intervalech předkládat zprávu o důchodovém systému (první zpráva byla minulou vládou projednána v září 2019). Cílem zpráv je zhodnocení stávajícího důchodového věku a případně návrh úpravy jeho výše tak, aby pojištěnci mohli v průměru strávit čtvrtinu svého života ve starobním důchodu. Změny v nastavení důchodového věku se navíc netýkají osob, kterým bude v době provedení revize více než 55 let. Revizní mechanismus nicméně neukládá vládě povinnost, nýbrž pouze doporučení, aby předložila Parlamentu ČR ke schválení změnu důchodového věku. Vláda této úpravy využila a rozhodla se prozatím stávající nastavení důchodového věku neměnit. Vývoj statutárního věku odchodu do důchodu má vliv i na podmínky permanentních vdovských a vdoveckých důchodů, u nichž je věková hranice svázána se starobními důchody. U předčasných důchodů se hranice postupně posouvá ze tří na pět let před statutárním věkem odchodu do důchodu. Tuto maximální, pětiletou, dobu mohou za cenu výrazných penalizací využít osoby, jejichž statutární věková hranice činí 65 let, případně více.

S účinností od 1. ledna 2023 došlo ke dvěma změnám v oblasti výše důchodů a důchodového věku na základě zákona č. 323/2021 Sb. První změna se týká úpravy procentní výměry v závislosti na počtu vychovaných dětí. Za každé takové dítě se k důchodu jednoho z rodičů přičte

částka 500 Kč, která se dále bude valorizovat dle platných pravidel. Druhou změnou pak je, že pro pracovníky Integrovaného záchranného systému se nekrátí předčasný důchod, pokud pojištěnec v systému pracoval alespoň 20 let.

V oblasti předčasných důchodů obecně platí několik penalizačních sazeb, které progresivně redukuje výslednou dávku po celou dobu jejího pobírání. Do 360 dnů před dosažením statutárního důchodového věku platí snížení o 0,9 %, pro období od 361. do 720. dne před dosažením důchodového věku o 1,2 % a konečně pro období přesahující 720 dnů (do doby povolené zákonem) o 1,5 % výpočtového základu. O tyto částky je pak za každých započatých 90 dnů snížena procentní výměra starobního důchodu.

Vedle toho existuje systém předdůchodů, který účastníkům doplňkového penzijního spoření (III. pilíř) umožňuje čerpat jejich prostředky bez sankcí až 5 let před dosažením statutárního důchodového věku. Podmínkou předdůchodu je však výše naakumulovaných prostředků v soukromém III. pilíři, která má zajistit měsíční penzi minimálně na úrovni 30 % průměrné mzdy. Za roky, kdy dochází k čerpání předdůchodu, není starobní důchod krácen. Možnost čerpat předdůchod využilo ke konci roku 2022 pouze 5 335 osob s průměrně pobíranou dávkou ve výši 13 318 Kč. Počet osob pobírajících předdůchod se tak meziročně zvýšil, a to o 1 028 lidí.

U invalidních důchodů existují v ČR tři skupiny rozdělené podle stupně invalidity. Nárok na invalidní důchod lze přisoudit člověku, jehož pracovní schopnost poklesla v důsledku dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nejméně o 35 %. První stupeň invalidity platí pro pokles pracovní schopnosti od 35 % do 49 %, druhý stupeň od 50 % do 69 % a třetí stupeň od 70 %.

Valorizace důchodů vyplácených z průběžného systému je stanovena součtem růstu indexu spotřebitelských cen, resp. indexu životních nákladů důchodců (podle toho, který je vyšší), a jedné poloviny růstu reálných mezd. Valorizace se provádí jednou ročně k 1. lednu s výjimkou situace, kdy inflace dosáhne alespoň 5 % od konce předchozího rozhodného období. Naopak pro případy období s nízkou inflací a/nebo nízkého růstu reálných mezd existuje možnost výše valorizace vládou upravit. Pokud by totiž zvýšení průměrného důchodu dle standardního valorizačního vzor-

ce nedosáhlo hodnoty 2,7 %, je vláda oprávněna k valorizaci důchodů svým nařízením až na tuto hodnotu. Nadto se osobám od zákonem stanoveného věku zvyšuje výměra paušálně o stanovenou částku (pro osoby od 85 let o 1 000 Kč měsíčně a od 100 let o dalších 1 000 Kč).

Vláda avizovala své záměry posílit dlouhodobou udržitelnost důchodového systému **několika parametrickými úpravami**. Vláda k těmto otázkám sestavila poradní tým, který řadu těchto témat diskutuje. Zástupci stran vládní koalice deklarovali, že se jedná o otázkách souvisejících s možným prodlužováním věku odchodu do starobního důchodu nebo o návrzích na modifikaci podmínek předčasných důchodů.

5.1.2 Vývoj v systému zdravotnictví

Hotovostní zůstatky zdravotních pojišťoven na bankovních účtech v posledních deseti letech dosahovaly v průměru 0,6 % HDP, přičemž nejvyšší úroveň dosáhly v roce 2020 (1,1 % HDP). V následujícím roce se pak snížily na 0,8 % HDP primárně vlivem tzv. kompenzačních vyhlášek, které zohlednily dopady epidemie koronaviru na hospodaření systému veřejného zdravotního pojištění (např. kompenzovaly zvýšené náklady poskytovatelů zdravotní péče, určily mimořádné odměny zdravotníkům za práci při epidemii či zahrnuly dodatečné kompenzace za rok 2020 u segmentů, kde byl vyšší propad objemu poskytnutých služeb), což má v hotovostním pojetí dopad do růstu výdajů na zdravotní péči v roce 2021. V roce 2022 se vliv pandemie na výdaje zdatelně snížil, avšak negativně se do výsledné úrovně hotovostních zůstatků promítl vysoký růst cen a příliv uprchlíků z Ukrajiny. I přes tyto faktory výše zůstatků vzrostla na 56,8 mld. Kč (tj. 0,8 % HDP). V letošním roce by s ohledem na plánované deficitní hospodaření systému veřejného zdravotního pojištění dle zdravotně pojistných plánů mělo dojít k poklesu hotovostních zůstatků na 49,3 mld. Kč (0,7 % HDP). V dalších letech by pak na základě střednědobých výhledů hospodaření zdravotních pojišťoven mělo dojít k jejich dalšímu snížení, a to jak v absolutním vyjádření, tak v poměru k HDP. Výše uvedené příčiny růstu nákladů na zdravotní péči jsou relativně krátkodobého charakteru, ve střednědobém a dlouhodobém horizontu budou hlavními faktory především stárnutí populace, postupný nárůst vysoce nákladných zdravotních služeb, zařazování nových a finančně velmi nákladných léčiv do hrazené péče, zavádění inovativních léčebných postupů a navýšení nákladů u léčivých přípravků hrazených poskytovatelům zdravotní péče na specializovaných pracovištích. Je tak zřejmé, že v systému veřejného zdravotního pojištění bude nutné jednak nastavit dlouhodobě nižší dynamiku růstu výdajů v relaci k příjmům, a také realizovat opatření na zvýšení efektivity a hospodárnosti ve vynakládání výdajů na zdravotní péči. Dále budou muset být přijata také další opatření, která by řešila jak výši disponibilních zdrojů systému veřejného zdravotního pojištění, tak jejich strukturu.

Na zvýšení **efektivity výdajů** se podílí několik opatření. Velkou měrou je to dlouhodobý projekt DRG Restart. V rámci něj byl vytvořen a plošně implementován **systém**

CZ-DRG v segmentu akutní lůžkové péče, pomocí kterého se v roce 2023 třídí hospitalizační případy do cca 1 800 skupin DRG (systém klasifikace hospitalizačních případů), které tvoří přes 700 DRG bází. V letošním roce pak došlo k významnému růstu objemu případů hrazených případovým paušálem, a to na 10,3 % z celkového počtu nemocničních případů (v roce 2019 to bylo pouze 0,4 %). Naopak je zdatelný klesající trend u podílu paušálních úhrad (92,5 % v roce 2019 na 51,4 % v roce 2023). V dalších letech je v rámci úhrad zdravotní péče plánován postupný nárůst objemu péče hrazený případovým paušálem, přičemž ale bude nutné zohlednit nehomogenitu poskytovatelů zdravotní péče pomocí nákladových modifikátorů navázaných na strukturální vlastnosti nemocnic (týká se zejména péče poskytované specializovanými ústavami). Tyto kompenzace by však měly být pouze částečné, aby tito poskytovatelé byli motivováni k provádění úspor a k zvyšování efektivity ve výdajích na péči. V letošním roce se také poprvé promítá systém CZ-DRG do úhrad **jednodenní péče**, u které je v následujících letech plánováno významně zvýšit její podíl na celkovém objemu výkonů. Větší využívání jednodenní péče povede ke snížení jednotkových nákladů na operační výkony, snížení potřeby personálu, zvýšení produktivity ve smyslu efektivnějšího využití nemocničních kapacit, zkrácení čekacích dob a rychlejšímu, pohodlnějšímu zotavení pacienta v domácím prostředí.

Efektivitu výdajů rovněž ovlivňuje pokračující celková **digitalizace zdravotnictví**, která by měla probíhat v několika fázích a jejímž konečným cílem je zefektivnit poskytování zdravotnických služeb, jejich úhrad a kontrolu v poskytování zdravotní péče. První fáze byla zahájena schválením zákona č. 325/2021 Sb., o elektronizaci zdravotnictví, kdy v letech 2022–2026 dojde k vybudování základních prvků funkčního systému elektronického zdravotnictví. V loňském roce byly vytvořeny kmenové zdravotnické registry (zdravotních služeb, zdravotnických pracovníků a pacientů), které jsou zdrojem jednoznačných a v reálném čase dostupných a správných údajů pro identifikaci subjektů. Poskytovatelé zdravotních služeb budou mít od roku 2024 povinnost tyto kmenové údaje využívat. Souvztačně bylo vytvořeno Integrované datové rozhraní, které zajišťuje bezpečné sdílení dat a zdravotnické dokumentace a vedení autorizované komunikace mezi subjekty zapojenými do elektronického zdravotnictví. Dle zákona pak bude Ministerstvo zdravotnictví vydávat tzv. standardy elektronického zdravotnictví, které definují strukturu, obsah a formát datových souborů a datových zpráv, rozhraní pro vedení a předávání zdravotnické dokumentace v elektronické podobě a jejich zabezpečení, klasifikaci, nomenklaturu a terminologii pro jejich použití. Poskytovatelé zdravotních služeb je budou povinni dodržovat od roku 2026. V dalších fázích digitalizace je nad rámec tohoto zákona plánováno zavedení indexu zdravotnické dokumentace jako informačního systému popisujícího základní typologii existující zdravotnické dokumentace (pouze u taxativně vymezených částí) a sdružujícího metadata o dokumentaci.

Box 1: Automatický valorizační mechanismus plateb pojistného státem za státního pojištěnce

Financování zdravotní péče v ČR je primárně založeno na platbách pojistného z povinného zdravotního pojištění ze strany zaměstnanců, zaměstnavatelů a osob samostatně výdělečně činných. Další významnou složkou příjmu systému veřejného zdravotního pojištění jsou **platby ze státního rozpočtu za tzv. státního pojištěnce** (v roce 2022 se jednalo v průměru o cca 6,1 mil. osob, mezi které patří především starobní důchodci, děti, ženy na mateřské či rodičovské dovolené a nezaměstnaní, za které stát hradil pojistné v celkové výši 129,4 mld. Kč) **ve vyšší součinu sazby pojistného 13,5 % a vyměřovacího základu**. Jeho výši stanovovala vláda zákonem ve většině případů na základě politických dohod, případně ji mohla změnit svým nařízením vždy do 30. června, a to s účinností k 1. lednu následujícího roku. Souvztažně se pak mělo přihlížet k vývoji průměrné mzdy, k možnostem státního rozpočtu a k vývoji finanční bilance veřejného zdravotního pojištění. Takto daná platba ze státního rozpočtu je měsíčně hrazena MF ČR na zvláštní účet veřejného zdravotního pojištění na základě počtu státních pojištěnců sdíleného zdravotními pojišťovnami. Celkové zdroje systému veřejného zdravotního pojištění jsou následně dle počtu pojištěnců, jejich pohlaví, věkové struktury a nákladových indexů věkových skupin pojištěnců redistribuovány ze zvláštního účtu veřejného zdravotního pojištění mezi jednotlivé zdravotní pojišťovny k financování zdravotní péče, která je garantována zákonem č. 48/1997 Sb. Tento způsob stanovování vyměřovacího základu však byl velmi netransparentní a znesnadňoval zdravotním pojišťovnám plánování celkových příjmů a na ně navázaných výdajů na zdravotní péči.

V souladu s Programovým prohlášením vlády tak byl schválen **zákon č. 260/2022 Sb., který zavádí automatický valorizační mechanismus** pro stanovení výše vyměřovacího základu pro pojistné, které hradí stát za státního pojištěnce, přičemž vláda jej zveřejní svým nařízením do 30. září kalendářního roku, který o jeden rok předchází kalendářnímu roku, na nějž se vyměřovací základ určuje. Výchozí hodnota vyměřovacího základu je tímto zákonem stanovena ve výši 14 074 Kč pro rok 2023, tudíž podle nového mechanismu bude poprvé upraven pro rok 2024, a to **o součet růstu cen a jedné poloviny růstu reálné mzdy**, kdy

- **Růst cen** se stanoví jako procentní meziroční přírůstek červnového bazického indexu spotřebitelských cen (životních nákladů) za domácnosti celkem zjištěného Českým statistickým úřadem v roce, který o jeden rok předchází kalendářnímu roku, do něhož spadá termín zvýšení vyměřovacího základu. Při poklesu spotřebitelských cen se uvažuje nulový nárůst.
- **Růst reálné mzdy** se stanoví podle podílu, v jehož čitateli je podíl všeobecného vyměřovacího základu o jeden rok předcházející rok jeho stanovení a všeobecného vyměřovacího základu o dva roky předcházející rok jeho stanovení. Ve jmenovateli je pak se stejnými časovými posuny podíl průměrného ročního indexu spotřebitelských cen za domácnosti celkem vypočteného z originálních bazických indexů spotřebitelských cen zjištěných Českým statistickým úřadem. Pokud je ve stanoveném období podíl pro stanovení růstu reálné mzdy nižší než 1, přihlédne se k růstu reálné mzdy až při tom zvýšení vyměřovacího základu, při kterém je tento podíl vyšší než 1.

Tabulka 5.1: Odhad výše pojistného na státního pojištěnce v letech 2024–2026

		2022	2023	2024	2025	2026
		Skutečnost	Skutečnost	Výhled	Výhled	Výhled
Růst vyměřovacího základu	%	0,0	7,5	10,0	2,3	2,2
Cenová složka	%	x	x	10,0	2,3	2,2
Mzdová složka	%	x	x	0,0	0,0	0,0
Vyměřovací základ	Kč/měsíc	13 089	14 074	15 482	15 839	16 188
Pojistné na 1 pojištěnce	Kč/měsíc	1 768	1 900	2 091	2 139	2 186
Celková platba státu za státní pojištěnce	mld. Kč	129,4	141,1	154,5	157,5	160,7
	% HDP	1,9	1,9	1,9	1,9	1,8

Pozn.: Pro rok 2022 se u vyměřovacího základu jedná o vážený průměr – v období 1. 1. – 31. 8. byl vyměřovací základ ve výši 14 570 Kč (tj. pojistné na 1 pojištěnce 1 967 Kč) a v období 1. 9. – 31. 12. byl vyměřovací základ ve výši 11 014 Kč (tj. pojistné na 1 pojištěnce 1 487 Kč).

Zdroj: MF ČR (2023a). Výpočty MF ČR.

Pro posílení efektivity v poskytování zdravotní péče byl rovněž v letech 2018–2022 realizován **projekt Klinické doporučené postupy**, které představují závazný metodický postup, na základě kterého lékaři postupují při řešení konkrétního zdravotnického problému v procesu diagnostiky a léčby, a který garantuje použití efektivních diagnosticko-léčebných prostředků, a to jak z hlediska medicínských a dalších zdravotnických věd, tak i z hlediska efektivního využívání veřejných zdrojů. Organizační a procesní klinicky doporučené postupy řeší distribuci péče, posloupnost konzumovaných zdravotních služeb a nastavují trajektorii pacientů v systému, mezioborovou spolupráci, definují typy poskytovatelů a nastavují parametry vybavení či personálních kapacit. Úzce zaměřené postupy pak popisují náplň určité činnosti či fáze

léčby. V rámci projektu bylo vytvořeno 41 klinicky doporučených postupů pro oblasti s definovanými největšími heterogenitami v poskytování zdravotní péče, které by se měly promítnout do standardizace poskytované péče a v kombinaci se systémem CZ-DRG i do výše úhrad, čímž by mělo dojít k odstranění velkých nákladových rozdílů u zdravotních úkonů mezi poskytovateli zdravotní péče. Dle Programového prohlášení vlády je v dalších letech plánováno pokračování v jejich tvorbě v rámci Agentury pro zdravotnický výzkum ČR.

V oblasti **zdrojů financování zdravotní péče** bylo v loňském roce schváleno několik úprav výše vyměřovacího základu pro pojistné placené státem za státního pojištěnce. Schválením zákona č. 260/2022 Sb. bylo s účinností od 31. srpna 2022 zrušeno nařízení vlády

č. 253/2021 Sb., které od 1. ledna 2022 navýšilo vyměřovací základ na 14 570 Kč, a zároveň tím došlo k jeho snížení na 11 014 Kč. Zákon rovněž s účinností od 1. ledna 2023 navýšil tento vyměřovací základ na 14 074 Kč. Zákonem byl **také zaveden automatický valorizační mechanismus** pro stanovení vyměřovacího základu pro pojistné za státního pojištěnce. Ten se bude počínaje rokem 2024 upravovat o součet růstu cen

a jedné poloviny růstu reálné mzdy (podrobněji viz Box č. 1). Dle Programového prohlášení vláda také plánuje zavést **dobrovolné doplňkové připojištění** u péče, která není hrazená. Touto systémovou změnou by došlo k určité diverzifikaci zdrojů financování a jeho zavedením je odhadováno navýšení příjmů systému veřejného zdravotního pojištění až o 3–5 %.

5.2 Fiskální dopady stárnutí populace

Odhady dopadů stárnutí populace vycházejí z dlouhodobých projekcí prováděných ve spolupráci s Pracovní skupinou pro stárnutí populace při Výboru pro hospodářskou politiku Rady EU. Analýzy jsou založeny na předpokladech o demografickém vývoji a metodicky konzistentním makroekonomickém rámci pro země EU, Spojené království a Norsko (EK, 2020). Uvedené projekce proto neodrážejí aktuální střednědobý makroekonomický a fiskální výhled ČR. Projekce jsou prováděny za předpokladu nezměněných politik. Vypovídají tedy o systému, který je v době tvorby projekcí legislativně zakotven s přihlédnutím k běžné praxi, je-li v právním řádu umožněna diskrece. Dlouhodobé analýzy nemají za cíl predikovat konkrétní hodnoty, ale poukázat na trendy a dynamiku v dlouhém horizontu. Poslední aktualizace dlouhodobých projekcí proběhla na podzim roku 2020 v souvislosti s přípravou Zprávy o stárnutí populace 2021 a pokrývá období do roku 2070.

Populační projekce Eurostatu (EK, 2020) jsou základem aktuálních výsledků dlouhodobých projekcí. Pro srovnání lze použít předchozí projekci Eurostatu (EK, 2017) a střední variantu aktuální projekce ČSÚ (ČSÚ, 2018). Druhá jmenovaná sloužila pro vyhodnocení vztahu aktuálního nastavení důchodového věku a doby dožití. Rovněž z ní vycházela i OECD (2020). Aktualizaci demografických projekcí ČSÚ provádí jednou za 5 let, tedy následná bude zveřejněna na konci roku 2023.

Ze základního srovnání uvedených demografických projekcí vyplývá, že v dlouhém horizontu je možné očekávat pokles počtu obyvatel ČR. Relativně nejoptimističtější je v tomto ohledu projekce ČSÚ, k níž se aktuální projekce Eurostatu o něco přibližuje (viz Graf 5.6). Rozdíl mezi těmito dvěma scénáři plyne téměř výhradně z odlišného předpokladu vývoje migračního salda. Zatímco ČSÚ předpokládá v čase konstantní čistý příliv 26 tisíc osob ročně, Eurostat ve své aktualizaci očekává postupný pokles ze současných cca 24 tisíc na úroveň okolo 8 tisíc osob ročně.

Pro projekce výdajů sociálních a zdravotních systémů je však důležitá především věková struktura populace. Míra závislosti měřená jako poměr počtu osob starších 65 let k počtu osob v produktivním věku (15–64 let) se optikou jednotlivých projekcí vyvíjí velmi podobně. Do roku 2060 by se měla téměř zdvojnásobit a dosáhnout zhruba 55 % (viz Graf 5.7).

To samozřejmě není jen důsledek poklesu počtu osob v produktivním věku, ale rovněž zvyšování průměrné doby dožití. Podíl osob ve věku 85 let a starších na počtu osob ve věku 65 let a vyšším se má v horizontu projekce více než zdvojnásobit. V dalších dekádách projekcí by pak mělo dojít pouze k dočasnému snížení míry závislosti. Silný růst po roce 2035 a vrchol v období zhruba mezi roky 2045–2060 je způsoben především populačně silnými ročníky narozenými v 70. letech 20. století. Po roce 2060 by měl jejich vliv slábnout, nicméně v dalším období bude míru závislosti ovlivňovat stárnutí silnějších populačních ročníků narozených v současnosti.

Míry ekonomické aktivity pro věkové kohorty nad 54 let se v projekci zvyšují do roku 2030 v souladu s prodloužením statutárního důchodového věku. Po roce 2030 však zůstávají přibližně konstantní, což odráží aktuální institucionální nastavení důchodového systému. Ačkoliv je revizní mechanismus součástí důchodového systému, neukládá vládě povinnost, nýbrž pouze doporučení, aby předložila Parlamentu ČR ke schválení změnu důchodového věku. Z tohoto důvodu bylo EK zamítnuto, aby byl v dlouhodobých projekcích revizní mechanismus aplikován. Projekce proto pracuje s důchodovým věkem jako pevným stropem ve výši 65 let od roku 2030 dále.

Vývoj penzijních výdajů v relaci k HDP byl v předkrizovém období relativně příznivý především vlivem makroekonomického prostředí. Výchozí hodnota výdajů v minulých projekcích byla 9,0 % HDP v roce 2013, zatímco v roce 2019 byly výdaje na důchody o 1,0 p. b. nižší. Vyšší růst mezd a platů, zaměstnanosti a míry participace naopak vedl k dynamickému růstu na příjmové straně systému. To pozitivně ovlivnilo jeho saldo, které v roce 2019 (výchozí rok projekcí) činilo 0,3 % HDP (MF ČR, 2021a). Pandemie a přijatá opatření na straně příjmů pak v roce 2020 vedly ke zhoršení salda důchodového účtu na –0,7 % HDP (MF ČR, 2021b). Přestože byl důchodový účet v roce 2021 v podstatě vyrovnaný, vysoká dynamika inflace a z ní vyplývající dvě mimořádné valorizace způsobily v roce 2022 deficit 0,3 % HDP. Další tlaky na výdajovou stranu by pak nerovnováhu mezi pojistným a vyplácenými důchody měly v letošním roce prohloubit.

Trend výdajů penzijních projekcí je primárně určen demografickým vývojem a věkem odchodu do důchodu, hluboký ekonomický propad v roce 2020 však ve střed-

ním horizontu rovněž hraje důležitou roli. Podle penzijní projekce měly výdaje na důchody v relaci k HDP v roce 2020 vzrůst na 9,5 % (skutečná hodnota byla o 0,4 p. b. nižší) a následně budou do roku 2030 postupně klesat pod 9 %. Po roce 2030 však dochází k zastavení růstu důchodového věku a do důchodu začnou odcházet silné ročníky ze 70. let 20. století. To povede k poměrně dramatickému nárůstu výdajů až na 11,9 % HDP těsně před rokem 2060, následovanému poklesem výdajů na úroveň 10,9 % HDP na konci horizontu projekce v roce 2070 (Graf 5.8). Pokles poměru výdajů k HDP je dán opět demografickými faktory. Do důchodu totiž budou odcházet slabší ročníky narozené v 90. letech 20. století a později, které budou nahrazovat starší a početnější ročníky.

Projekce v celém horizontu uvažuje konstantní příjmy důchodového systému v poměru k HDP. To plyne z předpokladu vývoje objemu mezd a platů v ekonomice, který by se měl v delším horizontu vyvíjet v souladu s produktivitou práce. V důsledku toho se udržuje fixní podíl odměn výrobního faktoru práce na HDP, z něhož se odvádí konstantní sazba důchodového pojištění ve výši 28 % hrubé mzdy či platu. Příjmy systému tak v celém horizontu dosahují úroveň výchozího roku 2019 a činí 8,5 % HDP.

Vzhledem ke konstantním relativním příjmům kopíruje výsledné saldo důchodového systému průběh výdajů na penze (Graf 5.8). Do roku 2030 projektujeme saldo relativně stabilní, zatímco v dalším období se bude bilance zhoršovat a klesne kolem roku 2060 na své dno k -3,2 % HDP. V poslední dekádě se bude opět zlepšovat a v roce 2070 dosáhne hodnoty -2,5 % HDP.

V oblasti zdravotní a dlouhodobé péče je z hlediska dynamiky růstu výdajů situace obdobná jako v předchozích projekcích. U zdravotní péče je v základním scénáři nárůst o necelou pětinu (z výchozí hodnoty 5,6 % HDP v roce 2019 na 6,6 % HDP v roce 2070), u dlouhodobé péče pak na více než dvojnásobek (z 1,5 % HDP v roce 2019 na 3,2 % HDP v roce 2070).

Vedle základního scénáře projekce byl zpracován také referenční scénář, který se od čistě demografického scénáře liší v několika ohledech. U zdravotní péče jde o vyšší důchodovou elasticitu, kdy poptávka po zdravotních službách roste zpočátku o desetinu rychleji než životní úroveň (HDP na obyvatele). U zvýšení doby dožití je předpokládáno, že bude z poloviny strávena v dobrém zdravotním stavu (na rozdíl od veškerého navýšení stráveného ve špatném zdravotním stavu v základním scénáři). U dlouhodobé péče je navíc v referenčním scénáři obsažen předpoklad vyššího růstu náhrad zaměstnancům v sociálních službách s tím, jak poroste produktivita práce v ekonomice (místo růstu HDP na obyvatele, který je nižší).

Demografické vlivy zvyšují výdaje na konci horizontu zdravotní péče o 1,2 p. b., vyšší důchodová elasticita o další 0,3 p. b., zatímco vliv dobrého zdravotního stavu v části dodatečných dožitých let snižuje přírůstek výdajů v referenčním scénáři o 0,6 p. b. U dlouhodobé péče je vliv demografického vývoje kvantifikován na 1,4 p. b., vyšší náhrady zaměstnancům na dodatečných 0,3 p. b. Efekt vlivu dobrého zdravotního stavu v části dodatečně dožitých let v projekci vyvažuje vyšší důchodovou elasticitu.

Konečně poslední významná položka dlouhodobých výdajů, vzdělávání, by měla růst z úrovně 3,4 % HDP v roce 2019 na 4,1 % HDP v roce 2070. To je v podstatě stejné jako v minulých projekcích a zároveň jde o nejvyšší nárůst v celé EU. Důvodem zvýšení je vyšší růst náhrad zaměstnancům ve školství v relaci k projektovanému růstu ekonomiky.

Celkový nárůst výdajů mezi roky 2019 a 2070 přesahuje 6,0 p. b., jak ukazuje Graf 5.11 Zdravotní péče, dlouhodobá péče a vzdělávání dohromady rostou o 3,3 p. b. Jde ovšem o základní scénáře a především u zdravotní a dlouhodobé péče platí, že většina alternativních (citlivostních) scénářů ukazuje nárůst více či méně vyšší. Výjimku tvoří pouze scénáře se zahrnutím dopadu zdravějšího životního stylu.

Box 2: Nová demografická projekce Eurostatu

Dne 30. března 2023 vydal Eurostat v rámci tříletého cyklu aktualizací novou demografickou projekci obyvatel zemí EU. Tato komplexní projekce slouží jako vstup pro dlouhodobé projekce výdajů závislých na demografické struktuře, které připravuje Evropská komise prostřednictvím své Pracovní skupiny pro stárnutí populace a udržitelnost (AWG).

Základní scénář dlouhodobých projekcí výdajů, uvedený také v tomto Konvergenčním programu, ale vychází z projekce Eurostatu publikované v první polovině roku 2020 (EK, 2020). Obě projekce se liší zejména v datu své publikace, ta novější navíc vychází z dat sčítání lidu, domu a bytů uskutečněné v evropských zemích v roce 2021. Při projekcích pak využívá Eurostat jednotnou, konzistentní metodiku pro všechny země, zohledňující jejich vzájemné vazby, resp. vazby zemí EU a vnějšího světa.

Tabulka 5.2: Základní předpoklady demografických projekcí

		2022	2030	2040	2050	2060	2070
Úhrnná plodnost							
Eurostat (2020)	počet dětí na 1 ženu	1,72	1,75	1,77	1,78	1,78	1,78
Eurostat (2023)	počet dětí na 1 ženu	1,72	1,73	1,74	1,75	1,75	1,75
Očekávaná doba dožití při narození - muži							
Eurostat (2020)	roky	76,9	78,4	80,2	81,8	83,4	84,8
Eurostat (2023)	roky	75,9	77,9	79,8	81,6	83,3	84,8
Očekávaná doba dožití při narození - ženy							
Eurostat (2020)	roky	82,6	83,9	85,4	86,7	88,0	89,2
Eurostat (2023)	roky	81,9	83,5	85,1	86,6	87,9	89,2
Saldo migrace							
Eurostat (2020)	osoby	28 380	16 289	16 576	17 490	17 969	18 155
Eurostat (2023)	osoby	470 787	-1 800	29 698	26 214	23 771	24 839

Pozn.: Projekce původně sahají v případě starší projekce Eurostatu do roku 2080, novější do roku 2100. Uvádíme zde údaje pouze do roku 2070, což je horizont dlouhodobých projekcí pro účely hodnocení fiskálních dopadů stárnutí populace.

Zdroj: EK (2020), Eurostat (2023).

Základní předpoklady obou demografických scénářů srovnává Tabulka 5.2. Obě projekce se dlouhodobě nijak zásadně neliší v očekávané délce života a rovněž úhrnná plodnost je jen nepatrně nižší, přičemž tyto rozdíly je možné spíše přičítat adaptaci projekčních modelů. Výraznější dopady, pokud jde o velikost populace, má vyšší odhadované saldo čisté migrace. To je zejména v krátkém období silně ovlivněno přílivem osob do ČR v rámci migrační vlny z Ukrajiny. V delším období jsou rozdíly podstatně menší, přičemž nová projekce se více přiblížila názoru ČSÚ, který ve svých projekcích z roku 2018 předpokládá dlouhodobě konstantní čisté migrační saldo ve výši 26 tisíc osob ročně. Obecně vzato je však tento ukazatel považován v rámci projekcí za nejhůře předvídatelnou proměnnou.

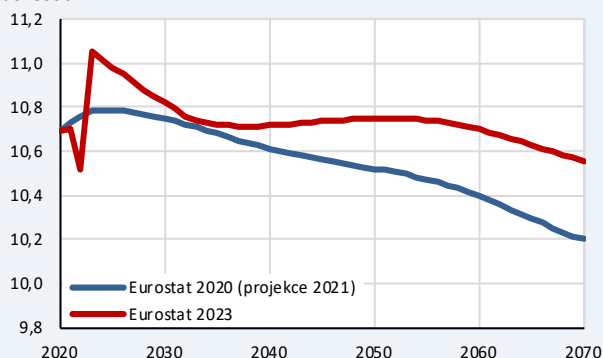
Eurostat i nadále v dlouhodobém horizontu předpokládá pokles populace ČR. Zatímco scénář z roku 2020 zobrazuje na následujících grafech již od roku 2020 projektované údaje, aktualizace obsahuje za roky 2020–2022 skutečná data. Ty jsou, jak je patrné především v údajích o celkové populaci (Graf 5.1), poznamenány poklesem počtu osob v důsledku zohlednění výsledků sčítání lidu v roce 2021 a následným nárůstem vlivem přílivu migrantů. Relativně strmý pokles populace v dalších zhruba deseti letech je veden předpokladem postupného návratu většiny Ukrajinců zpět do vlasti. Nicméně i v dlouhém horizontu vyznívá nová projekce vlivem kumulativně lepšího migračního salda pro ČR co do počtu osob příznivěji. V závěru zobrazovaného horizontu roku 2070 pak činí rozdíl přibližně 355 tisíc osob.

Základním faktorem ovlivňujícím fiskální dopady stárnutí populace je však struktura populace s ohledem na počet osob v produktivním, resp. postproduktivním věku. Demografická míra závislosti, která poměřuje počet osob ve věku 65 let a starších k osobám ve věku 15–64, je v celém horizontu projekcí nižší, jak potvrzuje Graf 5.2. Rozdíl činí zpočátku 1,5 p. b., největší hodnoty dosahuje kolem roku 2060 (3,0 p. b.) a v závěru klesá ke 2,0 p. b. Tato změna vyššího podílu osob v produktivním věku je způsobena především vyšším migračním saldem osob v mladších věkových kohortách.

Pro posouzení dopadů alternativního vývoje demografie do důchodového systému je nutné nejprve promítnout změny do makroekonomického scénáře. Základní scénář KP vychází z projekcí, které byly kalkulovány EK pro země EU v rámci Pracovní skupiny AWG na základě demografických projekcí Eurostatu z roku 2020. Alternativní scénář je založený na aktualizované demografii a vychází z výpočtů MF ČR při použití shodné metodiky pro tvorbu makroekonomického rámce. S ohledem na zajištění co nejlepší srovnatelnosti zachovává alternativní scénář parametry přímo nesouvisející s demografickým vývojem (např. vývoj souhrnné produktivity výrobních faktorů, produktivity práce, růstu kapitálu v podílu na odpracovaných hodinách, apod.) shodné se základním scénářem. Stejná zůstává i míra nezaměstnanosti na úrovni dlouhodobé strukturální míry nezaměstnanosti odhadnuté pro ČR v rámci projekcí EK. Rozdíly oproti základnímu scénáři tak plynou z vyššího počtu osob v produktivním věku, což v důsledku zvyšuje faktor práce. Pozitivní příspěvek trhu práce prostřednictvím struktury populace ilustruje i vyšší míra participace (Tabulka 5.3), která je odrazem vyššího početního zastoupení osob v aktivnějších kohortách. Uvedené faktory, při daném předpokladu o vývoji produktivity práce, působí pozitivně na rychlejší růst HDP zejména v delším horizontu. Zobrazené roční hodnoty v období kolem roku 2030 ukazující na pomalejší míry růstu reálného HDP a participace jsou zapříčiněny zmiňovaným návratem části pracovníků zpět na Ukrajinu.

Graf 5.1: Populace

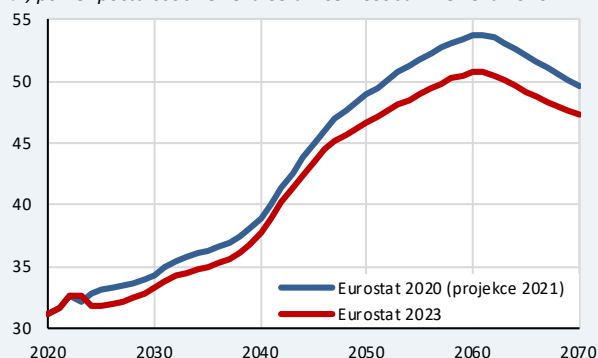
tis. osob

Zdroj: EK (2020), Eurostat (2023).

Graf 5.2: Demografická míra závislosti

v %, poměr počtu osob ve věku 65 a více k osobám ve věku 15–64

Zdroj: EK (2020), Eurostat (2023). Výpočty MF ČR.

Tabulka 5.3: Odchyly alternativního a základního makroekonomického scénáře

procentní body

	2019	2020	2030	2040	2050	2060	2070
Růst produktivity práce	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Reálný růst HDP	0,0	0,0	-0,1	0,2	0,2	0,1	0,0
Míra participace mužů (ve věku 20-64)	0,0	0,0	0,0	0,2	0,3	0,2	0,0
Míra participace žen (ve věku 20-64)	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,1	0,2	0,1
Celková míra participace (ve věku 20-64)	0,0	0,0	-0,1	0,1	0,3	0,2	0,1
Míra nezaměstnanosti	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Podíl populace starší 65 let na celkové populaci	0,0	0,0	-1,4	-1,8	-2,7	-3,0	-1,8

Pozn.: Rozdíly alternativní projekce oproti základnímu scénáři projekcí, které uvádí Tabulka 5.4.

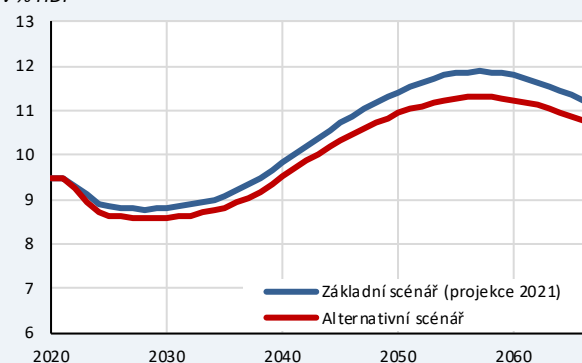
Zdroj: EK (2020). Výpočty MF ČR.

Dopady rozdílného demografického a z něj plynoucího makroekonomického scénáře na výdaje důchodového systému nejsou ve výsledku příliš dramatické. Nová, optimističtější projekce vede k vyššímu počtu důchodců, především v pozdějších letech, nicméně důležitým faktorem u tohoto scénáře je vyšší úroveň HDP, která poměrové ukazatele snižuje. Výdaje na důchody jsou určujícím faktorem pro vývoj salda systému důchodového pojištění v poměru k HDP. I přesto, že v alternativním scénáři vychází vyšší HDP, nehrají příjmy v tomto poměrovém ukazateli roli. Poměr příjmů k HDP je předpokládán (pro lepší srovnatelnost) u obou scénářů v celém horizontu projekce konstantní s ohledem na shodný dlouhodobý vývoj objemu mezd a platů i HDP. Výsledné saldo je tak v případě alternativní projekce vlivem nižší dynamiky výdajů příznivější, a to v rozsahu až 0,4–0,6 % HDP v závěru horizontu projekcí.

Ačkoliv se jednotlivé demografické projekce Eurostatu liší ve velikosti populace, rozhodujícím faktorem je věková struktura. Je velmi pravděpodobné, že i přes potenciálně pozitivnější výsledky salda důchodového systému bude v souvislosti s odchodem silných ročníků do důchodu docházet k postupnému propadu salda až k $-2,8$ % HDP (oproti $-3,4$ % HDP v základním scénáři). Závěry pro hodnocení dlouhodobé udržitelnosti jsou tak v obou scénářích prakticky totožné.

Graf 5.3: Vývoj výdajů důchodového systému

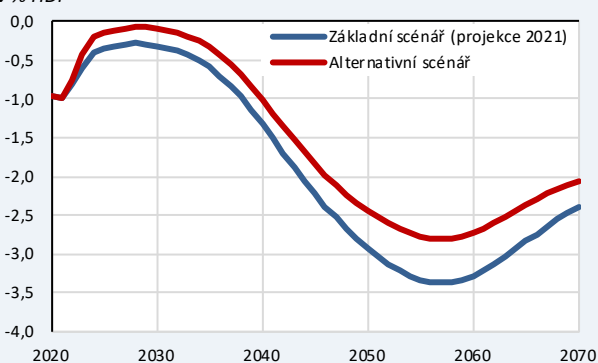
v % HDP

Zdroj: Projekce MF ČR a Pracovní skupiny pro stárnutí populace při Výboru pro hospodářskou politiku Rady EU.

Graf 5.4: Vývoj deficitů důchodového účtu

v % HDP

Zdroj: Projekce MF ČR a Pracovní skupiny pro stárnutí populace při Výboru pro hospodářskou politiku Rady EU.

5.3 Analýza udržitelnosti

Na dlouhodobé projekce navazuje analýza udržitelnosti, jež identifikuje rozsah případné fiskální konsolidace k zajištění stability veřejných financí. Kalkulují se tzv. indikátory udržitelnosti, které ukazují, jak rozsáhlá opatření je nutné provést, aby se v odpovídajícím rozsahu snížil poměr výdajů nebo zvýšil poměr příjmů k HDP.

Evropská komise publikuje standardně tři indikátory udržitelnosti (viz EK, 2023c). **Indikátor S1** obecně vyjadřuje, o kolik procent HDP je nutno změnit primární strukturální saldo sektoru vládních institucí, aby dluh sektoru vládních institucí na konci klouzavého patnáctiletého horizontu (v současnosti v roce 2037) činil 60 % HDP. Tento ukazatel pro ČR v současnosti dosahuje 3,9 % HDP, což indikuje střední riziko. Rozhodující determinantou jsou náklady stárnutí populace, jejichž vliv činí 3,3 p. b.

Indikátor S2 určuje míru nutného fiskálního úsilí pro dosažení rovnosti diskontovaných příjmů a výdajů v nekonečném horizontu. Podle posledních publikova-

ných výpočtů nabývá hodnoty 5,5 % HDP. Hodnota tohoto indikátoru je v rozhodující míře ovlivněna náklady stárnutí populace, které dosahují 4,4 % HDP, dopad výchozí fiskální pozice jsou zbylá 1,1 % HDP. Hodnota ukazatele S2 spadá rovněž do kategorie středního rizika.

Indikátor S0 ukazuje možná fiskální nebo finanční rizika v krátkém období. Svou povahou je tak odlišný od indikátorů S1 a S2, jelikož S0 kvantifikuje míru rizika. Pro ČR aktuální hodnota indikátoru S0 dosahuje 0,24, což je v pásmu nízkého rizika pod kritickou mezí 0,46.

ČR je aktuálně v oblasti dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí hodnocena jako země se středním rizikem. K návratu do pásma nízkého rizika je tak nutné zejména vyřešit zejména budoucí tlaky na veřejné finance z titulu demografických změn. To se týká všech složek dlouhodobých projekcí, tedy penzí, zdravotní a dlouhodobé péče, stejně jako oblasti vzdělávání. Nadto je nutné postupně konsolidovat veřejné finance a dostat zadlužení zpět na sestupnou trajektorii.

5.4 Záruky sektoru vládních institucí

Pohled na udržitelnost veřejných financí doplňuje problematika **záruk** poskytnutých sektorem vládních institucí ostatním subjektům. Záruky představují zvýšení výdajů sektoru vládních institucí ve chvíli, kdy není dlužník schopen své závazky, na něž je záruka poskytnuta, splácet. Před vypuknutím pandemie byl v ČR objem poskytnutých záruk zcela zanedbatelný.

Významný podíl na garancích sektoru vládních institucí (mimo covidové programy) vykazují záruky poskytované místními rozpočty ve výši 0,03 % HDP. Nejvýznamnější z nich je vůči Dopravnímu podniku hlavního města Prahy na odložené splátky na nákup tramvají ve výši 1,6 mld. Kč. Dalšími jsou záruky poskytnuté územními samosprávnými celky na úvěry spojené s bytovými potřebami (0,2 mld. Kč).

V roce 2018 byla poskytnuta státní záruka na zajištění půjčky ČNB pro Mezinárodní měnový fond z jejích devizových rezerv (zákon č. 179/2018 Sb.). Přislíbený úvěrový rámec činí až 1,5 mld. eur, avšak vykazovaná výše záruky je závislá na stavu čerpaného úvěru. Garantovaná půjčka zatím nebyla čerpána.

V rámci řešení krize způsobené pandemií byl v březnu 2020 vládou schválen program Záruka COVID II (usnesení vlády č. 260/2020) s nepřímou podporou zasaženým podnikům ve formě státních záruk se záruční kapacitou 20 mld. Kč. Z tohoto programu byly poskytnuty záruky ve výši 11,6 mld. Kč. Dne 20. dubna 2020 byl vyhlášen program COVID PRAHA jako doplněk programu COVID II za obdobných podmínek. Poskytnutá záruka z tohoto programu činila 1,3 mld. Kč. Oba programy byly vyčerpány poměrně rychle a ukončeny již během roku 2020.

Přijetím zákona č. 228/2020 Sb. byl vytvořen prostor pro realizaci programu Záruka COVID III. Podpora byla poskytována formou ručení tehdejší Českomoravské záruční a rozvojové banky (dnes Národní rozvojové banky) spolupracující bance za portfolio transakcí konečných příjemců. Program ručil za 90 % jistiny úvěru do 50 mil. Kč na provozní nebo investiční financování podniku do 250 zaměstnanců, resp. 50 % u investičního úvěru do výše 90 mil. Kč. U podnikatele s 250 až 500 zaměstnanci ručil za 80 % výše provozního nebo investičního úvěru, maximálně ale za 50 mil. Kč, resp. 50 % u investičního úvěru do výše 80 mil. Kč. Maximální doba ručení byla u provozních úvěrů 3 roky, u investičních 6 let. Poskytování úvěrů z tohoto programu bylo ukončeno k 31. prosinci 2021. Ke stejnému datu bylo poskytnuto přes 7,5 tisíce záruk za úvěry v objemu 42,9 mld. Kč.

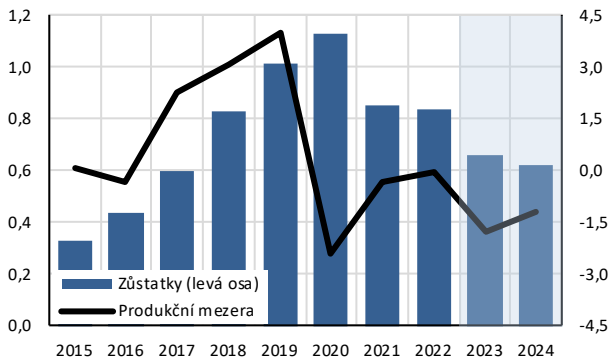
Vedle těchto programů poskytuje Národní rozvojová banka záruky ve schématech Záruka COVID Sport (usnesení vlády č. 46/2021) s maximální délkou záruky 3 roky (příjem žádostí probíhá do 30. června 2023) a COVID Záruka CK pro malé a střední cestovní kanceláře (usnesení vlády č. 51/2021) s délkou ručení 1,5 roku (příjem žádostí byl ukončen 17. prosince 2021). Na něj od ledna 2022 navázal program Záruka CK (usnesení vlády č. 982/2021). Záruky byly z tohoto programu poskytovány do 30. června 2022. Celkem byl do konce roku 2022 vystaven objem záruk z obou těchto schémat ve výši 0,3 mld. Kč. V důsledku nárůstu cen energií bylo schváleno druhé kolo výzvy pro program COVID Záruka CK, přičemž žádosti mají být podávány v období od 1. února 2023 do 29. prosince 2023. Výše záruky je maximálně 1,5 mil. Kč.

V souvislosti s růstem cen energií byl otevřen Národní rozvojovou bankou v rámci schématu Expanze-záruky program Záruka energie. Tento program je formou energetické podpory ze strany státu pro firmy, které řeší prudký nárůst cen za energie a náklady na ně činí více než 10 % provozních výdajů. Záruku lze vystavit ke komerčnímu úvěru, kterým budou financovány běžné provozní výdaje, jako například náklady na energie, dodavatelsko-odběratelské faktury, pořízení zásob a materiálu či mzdové náklady, a to až na dobu 2 let. Výše zaručovaného úvěru může činit až 10 milionů korun. Součástí podpory je také finanční příspěvek na úhradu úroků až do výše 800 tisíc korun. Dne 9. prosince 2022 byl příjem žádostí ukončen z důvodu naplnění alokace programu. Účetní hodnota poskytnutých záruk činí 53,3 mil. Kč.

Zákon č. 214/2020 Sb. umožnil Exportní garanční a pojišťovací společnosti rozšířit portfolio svých činností i na poskytování záruk v rámci programu COVID Plus. Záruky byly určeny pro velké podniky s minimálně 250 zaměstnanci, na jejichž tržbách se export podílí alespoň jednou pětinou. Výše úvěru byla v rozmezí od 5 mil. Kč do 2 mld. Kč, kdy maximální výše úvěru odpovídala 25 % ročního obrátu firmy. Výše záruk byla 90 % jistiny úvěru, v případě interního ratingu EGAP „B-“ se jednalo o 80 % (používaná škála ratingového hodnocení odpovídá ratingu agentur S&P a Fitch). Program nebyl určen firmám, které měly existenční problémy ještě před vyhlášením nouzového stavu. O záruku žádala firma prostřednictvím komerční banky a délka záruky činí maximálně 6 let. Objem poskytnutých záruk k 31. prosinci 2022 činil 13,1 mld. Kč a byl poskytnut 137 firmám. Program byl ke konci roku 2021 ukončen.

Graf 5.5: Zůstatky zdravotních pojišťoven

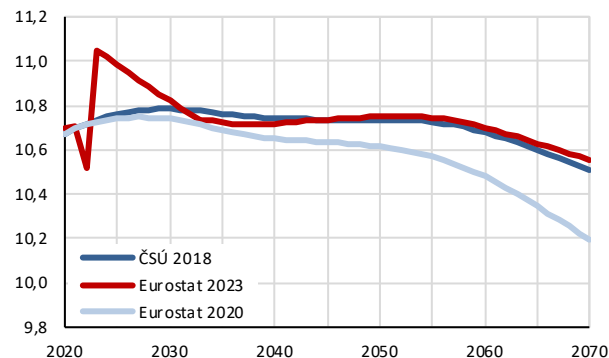
levá osa v % HDP; pravá osa v % potenciálního produktu

Pozn.: „Zůstatky“ označují stavy účtů zdravotních pojišťoven.
Zdroj: Výkazy zdravotních pojišťoven, MF ČR.

Graf 5.6: Projekce počtu obyvatel ČR

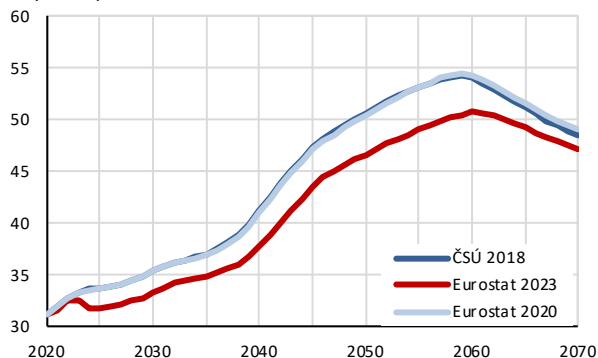
v mil. osob

Zdroj: ČSÚ (2018), EK (2020), Eurostat (2023).

Graf 5.7: Demografická míra závislosti

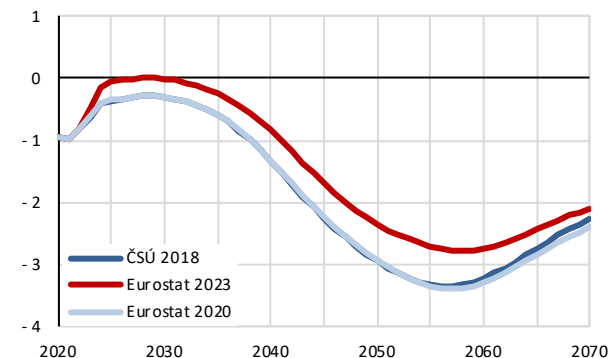
v %, poměr počtu osob starších 65 let k osobám ve věku 15–64

Zdroj: ČSÚ (2018), EK (2020), Eurostat (2023).

Graf 5.8: Saldo důchodového zabezpečení

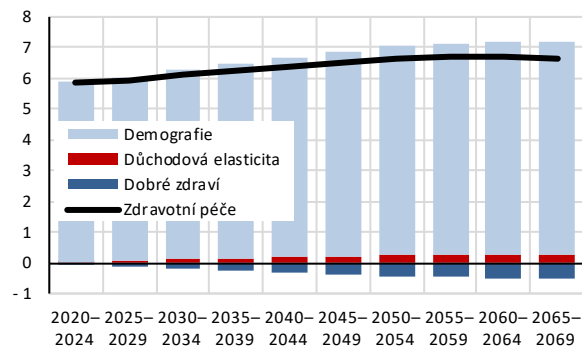
v % HDP

Zdroj: Výpočty a projekce MF ČR.

Graf 5.9: Zdravotní péče – scénáře

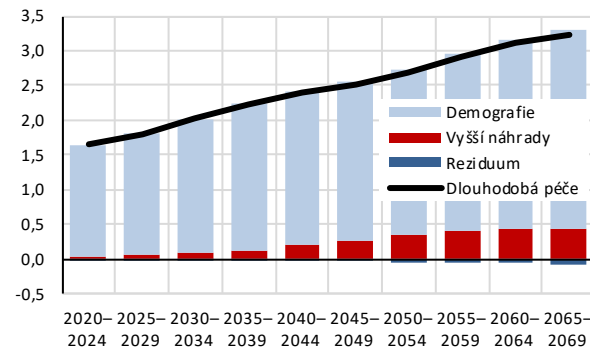
odchylky v p. b. od základního scénáře v % HDP, průměr 5 let

Zdroj: EK (2021a). Výpočty MF ČR.

Graf 5.10: Dlouhodobá péče – scénáře

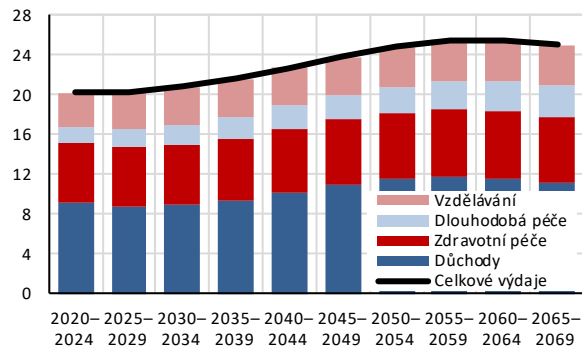
odchylky v p. b. od základního scénáře v % HDP, průměr 5 let

Pozn.: Reziduum je rozdíl vlivů důchodové elasticity a dobrého zdraví.
Zdroj: EK (2021a). Výpočty MF ČR.

Graf 5.11: Projekce výdajů – referenční scénáře

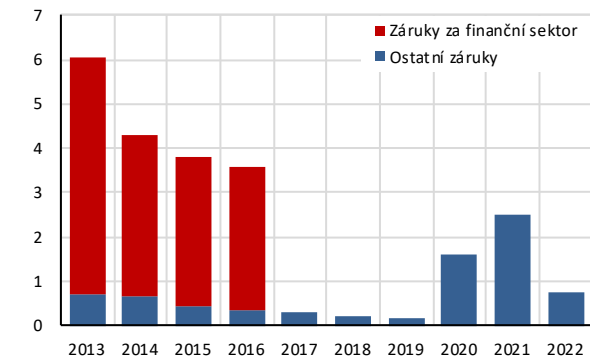
v % HDP, výdaje závislé na věkové struktuře obyvatelstva, průměr 5 let

Zdroj: EK (2021a). Výpočty MF ČR.

Graf 5.12: Záruky sektoru vládních institucí

v % HDP

Zdroj: MF ČR.

Tabulka 5.4: Dlouhodobá udržitelnost veřejných financí

výdaje a příjmy v % HDP, změna a míry v %

	2019	2020	2030	2040	2050	2060	2070
Celkové výdaje	41,1	47,2	40,8	42,4	45,0	47,2	47,5
z toho: Výdaje závisející na věkové struktuře	18,5	20,6	20,6	22,3	24,5	25,7	24,7
Důchody	8,0	9,4	8,8	9,8	11,4	11,8	10,9
Důchody v rámci sociálního zabezpečení	8,0	9,4	8,8	9,8	11,4	11,8	10,9
Starobní a předčasné důchody	6,7	7,9	7,4	8,5	10,1	10,4	9,5
Ostatní důchody	1,3	1,5	1,4	1,4	1,3	1,4	1,4
Zaměstnanecké důchody	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Zdravotní péče	5,6	6,1	6,0	6,3	6,6	6,7	6,6
Dlouhodobá péče	1,5	1,7	1,9	2,3	2,6	3,0	3,2
Vzdělání	3,4	3,4	3,8	3,8	3,9	4,2	4,1
Ostatní výdaje závisející na věkové struktuře	22,5	26,6	20,2	20,2	20,5	21,5	22,8
Úroky	0,7	0,8	1,3	1,4	2,2	3,3	4,3
Celkové příjmy	41,3	41,5	39,3	39,3	39,3	39,3	39,3
z toho: Důchody z vlastnictví	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
z toho: Pojistné na důchodové zabezpečení	8,3	8,2	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5
Aktiva fondů důchodového zabezpečení	0,7	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
z toho: Konsolidovaná aktiva	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Předpoklady							
Růst produktivity práce	2,0	1,9	2,2	2,1	1,9	1,7	1,5
Reálný růst HDP	2,6	-6,2	1,9	1,3	1,3	1,7	1,5
Celková míra participace (ve věku 20-64)	89,3	89,4	87,8	86,4	87,3	88,0	87,4
Míra participace mužů (ve věku 20-64)	74,5	74,6	75,3	73,7	74,3	75,6	74,9
Míra participace žen (ve věku 20-64)	82,0	82,2	81,7	80,3	81,0	82,0	81,3
Míra nezaměstnanosti	2,0	4,8	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5
Podíl populace starší 65 let na celkové populaci	19,8	20,1	22,1	25,0	28,3	29,6	27,9

Pozn.: Makroekonomické předpoklady vycházejí z dlouhodobých projekcí EK a liší se od makroekonomického scénáře střednědobého výhledu prezentovaného v kapitole 2. Tabulka ponechává příjmy a výdaje nezávisející na věkové struktuře v poměrovém vyjádření konstantní na úrovni roku 2026, aby bylo omezeno zkreslování dopadů stárnutí populace na veřejné finance. Celkové příjmy a celkové výdaje jsou tak zkresleny výchozím obdobím a vývojem po roce 2026, kdy autonomní vývoj projekce není korigován o zákonnou trajektorii konsolidace veřejných financí a následné setrvání na střednědobém rozpočtovém cíli.

Zdroj: EK (2020). Výpočty MF ČR.

Tabulka 5.5: Indikátory udržitelnosti S1 a S2 pro ČR

v % HDP

	S1	S2
Náklady stárnutí	3,3	4,4
Vliv fiskální pozice	0,9	1,1
Vliv výše dluhu	-0,3	-
Celkem	3,9	5,5

Zdroj: EK (2023c).

Tabulka 5.6: Schválené záruky

v % HDP

Opatření		Datum schválení	Maximální výše závazku % HDP	Předpokládané plnění % HDP
V reakci na COVID-19	Záruka COVID II	2020	0,05	0,00
	COVID Praha	2020	0,01	0,00
	Záruka COVID III	2020	0,21	0,00
	Záruka COVID Sport	2021	0,00	-
	Záruka COVID CK	2021	0,00	0,00
	COVID Plus	2020	0,19	0,00
	Záruka SURE	2020	0,14	-
	Celkem v reakci na COVID-19		0,60	0,01
Ostatní	Záruky poskytované ústředními vládními institucemi			
	- makrofinanční pomoc (MFA) Ukrajině	2022	0,02	-
	- jiné záruky ústředních vládních institucí		0,11	0,01
	Záruky poskytované místními rozpočty			
	- na úvěry spojené s bytovými potřebami	2014	0,00	-
	- nákup tramvají Dopravním podnikem hl. m. Praha	2012	0,02	-
- ostatní garance vládního sektoru	2014	0,01	0,00	
Celkem ostatní		0,17	0,01	
Celkem		0,77	0,01	

Pozn.: Hodnoty výše záruk jsou uvedeny ke konci roku 2022.

Zdroj: MF ČR.

6 Kvalita příjmů a výdajů veřejných financí

Daňová politika se i v následujícím období zaměří na proklientský přístup k daňovým subjektům, identifikaci a možné rušení nesystémových daňových výjimek, snížení byrokratické zátěže při správě daní a poplatků či zajištění lepších opatření proti zneužívání transfer pricingu a nelegálním praktikám optimalizace a daňovým únikům. Dále se snaží flexibilně reagovat na neočekávané situace ve snaze zmírnit jejich dopad na ekonomické subjekty.

Na výdajové straně pak bylo přijato hned několik opatření na podporu racionalizace a zvýšení efektivity. Jedním z nich jsou energetické úspory ve veřejné správě, další se pak týkají oblastí jako veřejné zakázky, hospodaření s majetkem státu nebo pokračování v digitalizaci veřejné správy.

6.1 Výhled daňové politiky

K 1. lednu 2023 byla zrušena povinnost **elektronické evidence tržeb**, která se s narůstajícím objemem bezhotovostních plateb ukázala jako nepřilíživě efektivní a administrativně náročný systém. Dalším opatřením cílícím na snížení administrativní zátěže podnikatelů je od 1. ledna 2023 platné zvýšení **limitu pro povinnou registraci k dani z přidané hodnoty** na 2 mil. Kč, souběžné rozšíření **paušální daně** též na příjmy do částky 2 mil. Kč a stanovení výše paušální daně a paušálních veřejných pojistných pro příjmy od 1 mil. Kč do 2 mil. Kč.

V minulém roce vláda zareagovala na výrazný růst cen pohonných hmot a energií. S cílem zmírnění dopadů energetické krize v oblasti cen pohonných hmot došlo k dočasnému **snížení spotřební daně z benzínu a motorové nafty** o 1,50 Kč/l na období od 1. června do 30. září 2022. U nafty pak byla účinnost prodloužena do konce roku 2023.

Na druhou stranu změny situace přinesly v ekonomice velkou míru přerozdělení zisků zejména ve prospěch podniků v energetickém odvětví a bankovníctví. Pro zmírnění dopadů na subjekty, které jsou těmito okolnostmi dotčeny negativně, bylo třeba hledat zdroje pro pokrytí těchto kroků.

Jedním ze zdrojů financování je tzv. **daň z neočekávaných zisků** (upravena zákonem o dani z příjmů). Tato daň vychází z parametrů nařízení Rady EU. Dočasná mimořádná daň bude platit od 1. ledna 2023 po dobu 3 let (tj. 2023–2025) pro mimořádně ziskové společnosti v oblasti výroby a obchodu s energií, bankovníctví, těžby ropy a těžby a zpracování fosilních paliv. Bude fungovat jako 60% daňový příplatek uplatňovaný na nadměrný zisk těchto podniků, který se stanoví jako rozdíl mezi základem daně v letech 2023–2025 a průměrem základů daně za poslední 4 roky (tj. 2018–2021) zvýšeným o 20 %. Příjmy z činností, na které se vztahuje mimořádná daň, se stanoví jako celkový roční úhrn čistého obrátu podle zákona upravujícího účetnictví z těchto činností u poplatníka, který není bankou, nebo roční čistý úrokový výnos u poplatníka, který je bankou.

Dále byl prostřednictvím zákona č. 365/2022 Sb., kterým se mění tzv. energetický zákon, zaveden **odvod**

z nadměrných příjmů. Cílem je zajistit splnění požadavků nařízení Rady (EU) 2022/1854 o vysokých cenách energie, které stanoví stropy pro nepřiměřeně vysoké tržní příjmy z prodeje elektřiny.

Předmětem odvodu jsou tržní příjmy z prodeje elektřiny v období od 1. prosince 2022 do 31. prosince 2023. Od odvodu jsou osvobozeni výrobci, kteří provozují výrobní zařízení s instalovaným výkonem do 1 MW včetně, výrobci elektřiny z podporovaných zdrojů energie podle zákona o podporovaných zdrojích energie, dále přečerpávací vodní elektrárny a výrobní biometanu. Odvod z nadměrného příjmu činí 90 % z nadměrného příjmu. Výrobci mají nadměrný příjem zasílat státu formou záloh každý měsíc.

Nadměrným příjmem se pro účely odvodu z nadměrného příjmu rozumí kladný rozdíl mezi tržním příjmem a stropem tržního příjmu za odvodové období. Stropy tržních příjmů pro výrobce jsou stanoveny tak, aby v zásadě pokryly běžné provozní náklady a případné investice.

Připravuje se nový **zákon o účetnictví**, který reflektuje nutnost modernizace účetních pravidel tak, aby vyhovovala aktuálním požadavkům uživatelů s důrazem na účetní výkaznictví. Obsahuje například rozšíření použití mezinárodních standardů finančního výkaznictví (IFRS) pro sestavení účetní závěrky, zavedení možnosti využívat funkční měnu (tj. měnu, ve které účetní jednotka uskutečňuje převážnou část své činnosti, což může být např. euro, dolar, libra aj.) pro účetnictví a daně z příjmů. Na toto jsou dále navázány změny v rámci daní z příjmů, například rekodifikace daňového zacházení s majetkem (zejména změny v oblasti odpisování majetku – snížení počtu odpisových skupin, přechod na měsíční odpisy), zavedení možnosti vycházet pro stanovení základu daně z výsledku hospodaření podle mezinárodních standardů účetního výkaznictví, zavedení možnosti výpočtu daně z příjmů ve funkční měně, koncepční změna oceňování aktiv a dluhů atd. Zákon by měl být předložen vládě v druhé polovině roku 2023 s účinností od 1. ledna 2025.

V současné době je v přípravě tzv. **konsolidační balíček**. Prozatím byly ze strany Národní ekonomické rady vlády předloženy náměty, které jsou dále rozpracovány, a

vláda nyní diskutuje, které z nich využije a realizuje. Zvažovaná opatření na straně příjmů směřují jak ke snížení deficitu veřejných rozpočtů, tak zároveň ke zjednodušení daňového systému (rušení výjimek atd.).

Přijetím směrnice Rady (EU) 2022/2523 ze dne 14. prosince 2022 o zajištění globální minimální úrovně zdanění nadnárodních skupin podniků a velkých vnitrostátních skupin v Unii pokračuje úsilí EU o ukončení daňových praktik nadnárodních podniků, které jim umožňují přesouvat zisky do jurisdikcí, kde nepodléhají žádnému nebo jen velmi nízkému zdanění. Cílem této významné reformy je zastavit soutěž týkající se sazeb daní z příjmů právnických osob tím, že bude zavedena globální minimální úroveň zdanění. Odstraněním podstatné části výhod pře-

sunu zisků do jurisdikcí s nulovým nebo velmi nízkým zdaněním reforma zajistí rovné podmínky pro podniky po celém světě a umožní jurisdikcím lépe chránit jejich základy daně. Problematika je navázána na projekt „Daňové výzvy vyplývající z digitalizace ekonomik“ Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj v rámci iniciativy proti erozi základu daně a přesouvání zisku (tzv. BEPS). Pravidla daná směrnicí se vztahují na subjekty, které jsou členy nadnárodních skupin podniků nebo velkých vnitrostátních skupin, které dosahují roční prahové hodnoty konsolidovaných výnosů ve výši alespoň 750 mil. EUR. Minimální efektivní úroveň zdanění by měla činit 15 %. Směrnice by měla být členskými státy transponována do 31. prosince 2023.

6.2 Racionalizace výdajů sektoru vládních institucí

6.2.1 Společné nákupy členských států EU v oblasti energetiky

Pro lepší koordinaci nákupů zemního plynu od externích dodavatelů a jejich stabilních dodávek pro národní hospodářství bylo v prosinci 2022 přijato nařízení Rady (EU) 2022/2576 o posílení solidarity prostřednictvím lepší koordinace nákupu plynu, spolehlivých referenčních cen a přeshraničních výměn plynu. Nová pravidla umožňují **členským státům a energetickým podnikům společně nakupovat plyn na světových trzích** na základě mechanismu, který probíhá ve dvou fázích. V první fázi plynárenské podniky a společnosti odebírající plyn v EU a v zemích Energetického společenství předkládají informace o svých potřebách v oblasti dovozu plynu poskytovateli služeb, který provede agregaci poptávky, při které jsou zohledněny mj. cena, objem a místo dodávky, a vyhledá na světových trzích nabídky, které pokryjí celkovou poptávku. Členské státy od domácích podniků vyžadují, aby pro objemy plynu, které odpovídají 15 % rozsahu jejich příslušných povinností v oblasti uskladňování plynu pro rok 2023, využily poskytovatele služeb zřízeného Evropskou komisí. Nad rámec uvedených 15 % je agregace dobrovolná. Ve druhé fázi pak plynárenské podniky a společnosti nakupují plyn prostřednictvím platformy, a to buď jednotlivě, nebo v konsorciu s dalšími společnostmi. Nákupy mohou být realizovány buď prostřednictvím nabídkových řízení, nebo aukcí pořádaných poskytovatelem služeb. Sdružováním poptávky na úrovni EU se zajistí, aby členské země EU měly při nákupu plynu na světových trzích lepší vyjednávací pozici a aby spolu v rámci tohoto procesu vzájemně nesoupeřily nabízením vyšší ceny.

6.2.2 Veřejné zakázky

V souvislosti s přijetím novely zákona o provádění mezinárodních sankcí byl schválen zákon č. 240/2022 Sb., který novelizoval mimo jiné zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek. S účinností od 1. září 2022 nesmí zadavatel veřejné zakázky zadat veřejnou zakázku účastníku zadávacího řízení, pokud je to v rozporu s mezinárodními sankcemi. Rovněž je nově regulován procesní postup pro

všechny zadavatele v případě, kdy se mezinárodní sankce vztahuje na vybraného dodavatele či poddodavatele, a také umožňuje zadavateli ukončit smluvní vztah s dodavatelem, zjistí-li, že se na dodavatele vztahuje zákaz zadávání veřejné zakázky. Tato úprava tak přispívá k vyšší právní jistotě a umožňuje bezproblémově ukončit smluvní vztah s dodavatelem, na kterého dopadají mezinárodní sankce.

Se zadáváním veřejných zakázek souvisí také přijetí zákona č. 245/2022 Sb., kterým se mění **zákon o evidenci skutečných majitelů**, který byl schválen v důsledku rozporu původního vymezení skutečného majitele s evropskou směrnicí. Podstatou novely je zrušení dvousložkové definice skutečného majitele spočívající na pojmech koncového příjemce a osoby s koncovým vlivem a převzetí definice skutečného majitele podle tzv. 5. AML směrnice. Skutečným majitelem je tak s účinností od 1. října 2022 každá fyzická osoba, která v konečném důsledku vlastní nebo kontroluje právnickou osobu nebo právní uspořádání. Tato obecná definice je pak pro korporace, fundace, ústavy, obecně prospěšné společnosti a svěřenské fondy podrobněji rozvedena v zákoně o evidenci skutečných majitelů. Novela rovněž rozšiřuje okruh osob, které skutečného majitele evidovat nemusí, protože jej nemají (jedná se např. o stát, územní samosprávný celek, dobrovolný svazek obcí, příspěvkovou organizaci státu nebo územního samosprávného celku, veřejně prospěšnou právnickou osobu, veřejnou výzkumnou instituci, státní podnik aj.). Nadále pak platí, že zadavatel veřejné zakázky je povinen zjistit údaje o skutečném majiteli vybraného dodavatele, je-li českou právnickou osobou (s výjimkou právnických osob, které skutečného majitele nemají), přímo z evidence skutečných majitelů, jejichž údaje je zadavatel povinen uvést v dokumentaci o veřejné zakázce. Pokud dodavatel nesplnil svou evidenční povinnost vůči evidenci, má zadavatel povinnost vybraného dodavatele ze zadávacího řízení vyloučit.

Ve druhém čtení legislativního procesu je také vládní návrh **komplexnější novelizace zákona o zadávání veřejných zakázek** (sněmovní tisk č. 249). Novelou zákona je

navrhována úprava způsobu stanovení předpokládané hodnoty veřejné zakázky pravidelné povahy, kdy by nově bylo možné určit předpokládanou hodnotu pouze v případech podlimitních veřejných zakázek a zakázek malého rozsahu. Dále je navrhováno snížení administrativní náročnosti procesu jejich zadávání, a to především ve zmírnění úpravy předkládání dokladů o kvalifikaci vybraného dodavatele před uzavřením smlouvy a o zrušení povinnosti uzavírat smlouvu v rámci elektronické formy komunikace. To by mělo vést jak ke snížení transakčních nákladů na straně zadavatele i dodavatele, tak ke zrychlení procesu zadávání veřejných zakázek. V rámci poslaneckého pozměňovacího návrhu č. 1597 je pak plánováno další zefektivnění zadávání veřejných zakázek, a to zejména v oblasti informačních a komunikačních technologií. Záměrem tohoto návrhu je zpřesnit veřejného zadavatele na úrovni ČR, a to tak, že organizační složka státu by byla provozní jednotkou s funkční samostatností při zadávání veřejných zakázek, a byla by tak oprávněna stanovit její předpokládanou hodnotu vždy samostatně a nezávisle na veřejných zakázkách obdobného druhu zadávaných jinými organizačními složkami státu. Tím, že v rámci zadávání veřejných zakázek bude na stát pohlíženo jako na celek, bude tak moci využívat vlastních kapacit v rámci státní správy, bez ohledu na právní formu zadavatele. To bude mít význam především u veřejných zakázek na informační technologie, kdy tak mohou vznikat komplexnější projektová řešení napříč státní správou, což ve výsledku povede k hospodárnějšímu a efektivnějšímu vynakládání veřejných prostředků.

V rámci dlouhodobého záměru dále zefektivňovat systém zadávání veřejných zakázek schválila vláda (usnesení vlády č. 375/2022) novou **Strategii elektronizace zadávání veřejných zakázek pro období let 2022 až 2030**, která reflektuje potřeby státu řešit systémově a v návaznosti na rozvoj eGovernmentu v ČR i EU informační podporu procesu veřejného investování. Tento dokument navazuje na předchozí strategie a na Národní plán zavedení elektronického zadávání veřejných zakázek pro období let 2006 až 2010. V novém 9letém období bude hlavním cílem zvyšovat efektivitu v podobě kvalitnějších dat a zpřístupnění informací o veřejných zakázkách, dále pak větší integrace Národní infrastruktury pro elektronické zadávání veřejných zakázek či zajištění souladu s měnícím se legislativním a metodickým prostředím a rozvíjejícím se eGovernmentem ČR i EU.

6.2.3 Energetické úspory ve veřejné správě

V souvislosti s vysokými cenami elektřiny a plynu schválila vláda soubor opatření pro orgány státní správy, která by měla vést k racionalizaci a větší hospodárnosti s energiemi, což se projeví v úspoře veřejných prostředků. V první fázi je orgánům veřejného sektoru doporučováno využít program Efekt III s celkovou alokací 13 mil. Kč, v rámci kterého mohou žádat o dotaci na pokrytí max. 90 % způsobilých nákladů (max. 500 tis. Kč) na zavedení systému hospodaření s energiemi v podobě energetického managementu. Implementací energetického ma-

agementu mohou kontinuálně sledovat spotřebu energie, vyhodnocovat ji a následně realizovat energeticky úsporná opatření. Obce a dobrovolné svazky obcí mohou rovněž v rámci tohoto programu s celkovou alokací 35 mil. Kč žádat o dotaci ve výši 70–90 % způsobilých nákladů (max. 400–500 tis. Kč) na zpracování místní energetické koncepce, která by měla být nástrojem, jak optimalizovat dodávku energie vůči energii spotřebované v lokalitě konkrétní obce nebo dobrovolného svazku obcí. V další fázi pak mohou organizační složky státu do konce roku 2023 žádat o dotaci až do výše 100 % způsobilých nákladů (max. ve výši 16 500 Kč/GJ úspory primární energie z neobnovitelných zdrojů) z programu Národního plánu obnovy s celkovou alokací 2,9 mld. Kč na komplexní podporu revitalizace budov v jejich vlastnictví s cílem snížení konečné spotřeby energie a dosažení úspory primární energie z neobnovitelných zdrojů min. ve výši 30 %. Veřejné subjekty (kromě projektů v hl. městě Praze) mohou rovněž žádat o dotace z několika výzev Operačního programu životního prostředí. Pro zvýšení využití obnovitelných zdrojů energie jak ve veřejných budovách, tak v konečné spotřebě energie ve veřejné infrastruktuře, je vyčleněna celková alokace 825 mil. Kč, přičemž subjektům veřejného sektoru je hrazeno max. 50 % způsobilých nákladů. Dále jsou to výzvy s alokací 1 mld. Kč financující subjektům veřejného sektoru způsobilé náklady na snížení energetické náročnosti, resp. na zvýšení energetické účinnosti gastro provozu a prádelen primárně u školských, zdravotnických a sociálních zařízení, a dalších technologických zařízení ve veřejných budovách a infrastruktuře. Celková alokace ve výši 800 mil. Kč je pak vyčleněna na úhradu způsobilých nákladů v případě výstavby nových veřejných budov v pasivním energetickém standardu. Vyhlášeny byly rovněž dvě výzvy na podporu komplexních úsporných projektů na veřejných budovách s celkovou alokací 5 mld. Kč.

6.2.4 Správa majetku státu

Hospodaření s majetkem státu

Hospodaření s majetkem státu je realizováno prostřednictvím Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových (dále jen Úřad) několika kanály. Každoročně dochází k prodeji či pronájmu majetku státu, od roku 2018 pak i pomocí elektronického aukčního systému. Tento systém generoval ke konci roku 2022 příjmy v kumulativní výši cca 2,3 mld. Kč. Dále také dochází k optimalizaci obsazenosti administrativních budov ve vlastnictví státu, do kterých jsou přesouvány státní instituce platící v dané lokalitě nájem neveřejným subjektům. V roce 2022 došlo k 56 přesunům ze soukromého nájmu do státních budov, čímž byla realizována úspora za hrazené nájemné v celkové výši 10 mil. Kč. Od roku 2015 bylo realizováno celkem 503 dislokačních záměrů, které šetří státu více než 215 mil. Kč ročně za hrazené nájemné.

Se snahou efektivněji nakládat s nepotřebným majetkem státu a s cílem snížit výdaje státního rozpočtu na jeho správu, případně zvýšit příjmy jeho prodejem, bylo reali-

zováno několik opatření. V roce 2022 byl aktualizován Metodický materiál pro organizační složky státu a vybrané státní organizace (MF ČR, 2022b), který je zaměřen na převody majetku státu na obce a kraje. Byly tak rozšířeny důvody pro bezúplatný převod nebo přímý prodej či odstraněna povinnost obce a kraje užívat převedený majetek pouze ke sjednanému účelu, čímž dochází k zásadnímu zjednodušení i zrychlení převodu nepotřebných nemovitostí na územní samosprávné celky. Dále byla v letošním roce vládou schválena (usnesení vlády č. 56/2023) povinnost pro organizační složky státu, státní příspěvkové organizace, státní fondy, státní podniky, národní podnik Budějovický Budvar a Správu železnic zpracovat audit jejich nemovitostí evidovaných v katastru nemovitostí, jejichž přehled jim poskytl Úřad. V rámci auditu musí být vymezeno, zda je nemovitost pro ně potřebná k výkonu jejich činnosti, či nikoliv a dále uvést a zdůvodnit, zda ji lze nebo nelze převést na Úřad. Následně Úřad zašle všem obcím s rozšířenou působností a krajům přehled nepotřebných nemovitostí za celý jejich správní obvod a požádá je o prověření, které nemovitosti by mohly být využity pro jejich rozvojové aktivity. Po obdržení zpětné vazby bude Úřad prioritně řešit nakládání s nemovitostmi, o které obce a kraje požádaly. V této souvislosti byla zřízena nová digitální platforma Mapa nemovitostí státu pro snazší vyhledávání nemovitostí státních institucí v jednotlivých obcích. V roce 2024 pak vláda počítá se schválením novely zákona č. 219/2000 Sb., o majetku ČR a jejím vystupování v právních vztazích, která by zavedla povinnost pro všechny organizační složky státu a vybrané státní organizace informovat obce a kraje o záměru zcizit hmotné nemovité věci, které se nacházejí na jejich území. Následně by měly obce a kraje možnost o takový majetek projevit zájem s tím, že u vybraných nemovitostí by měly na převod nárok. Tyto tzv. nárokové převody by byly dvojího typu, a to bezúplatné (např. pro převody silničních pozemků či pozemků pro veřejně prospěšnou stavbu) a úplatné (např. pozemek zastavěný stavbou ve vlastnictví územního samosprávného celku nebo veřejná prostranství). V rámci reciprocity je v plánu obdobný systém zakotvit i do zákona o obcích, zákona o krajích a zákona o hlavním městě Praze. I stát by tak měl v případě převodů jasně vymezeného majetku územních samospráv na jeho nabytí nárok, a to v zásadě za shodných podmínek, za kterých budou nárokově od státu nabývat nemovitosti obce a kraje.

Strategie vlastnické politiky státu

V roce 2020 schválila vláda (usnesení vlády č. 115/2020) Strategii vlastnické politiky státu (MF ČR, 2020), která vychází z Metodických pokynů Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj pro správu a řízení státem vlastněných společností (OECD, 2015). Vymezuje principy chování státu jako vlastníka či spoluvlastníka obchodních společností nebo státních podniků a zajišťuje transparentní a efektivní výkon vlastnických práv. V návaznosti na přijetí Strategie je každoročně do konce května předkládána vládě **Zpráva o plnění opatření vyplývajících ze Strategie vlastnické politiky státu** za předcházející rok.

Zpráva za rok 2021 (MF ČR, 2022c) uvádí, že došlo ke změně rozčlenění portfolia společností s majetkovou účastí státu a státních podniků. Tři subjekty byly nově zařazeny mezi strategické – státní podniky Palivový kombinát Ústí a DIAMO, u kterých došlo následně k fúzi, a společnost OTE, a.s., jeden subjekt (Státní zkušebna strojů, a.s.) byl přeřazen ze strategického významu do kategorie podpůrných a u 7 subjektů došlo k likvidaci. Celkem je tak ve vlastnictví státu 110 subjektů, z čehož 60 tvoří státní podniky. Dále je do konce října předkládána vládě navazující **Zpráva o činnosti a výsledcích strategických společností s majetkovou účastí státu, státních podniků a národního podniku** za předcházející rok. Zpráva za rok 2021 (MF ČR, 2022d) přináší základní informace (včetně počtu zaměstnanců) a sadu finančních ukazatelů o celkem 36 strategických subjektech, ve kterých stát aktuálně vykonává vlastnická a zakladatelská práva prostřednictvím sedmi rezortů, a to MF ČR, Ministerstva vnitra, Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva dopravy, Ministerstva obrany, Ministerstva zemědělství a Ministerstva pro místní rozvoj. Z hlediska právní formy se jedná o 16 akciových společností, 18 státních podniků, 1 národní podnik a 1 státní organizaci. Tyto subjekty prostřednictvím ministerstev spravovaly v loňském roce aktiva v úhrnné výši cca 1 663 mld. Kč a vykázaly souhrnný výsledek hospodaření po zdanění ve výši 10,1 mld. Kč. Do státního rozpočtu pak strategické subjekty v roce 2021 vyplatily dividendu, resp. odvedly do fondu zakladatele, celkem 23,5 mld. Kč.

6.2.5 Změny v oblasti digitalizace veřejné správy Digitální a informační agentura

V souladu s Programovým prohlášením vlády v oblasti digitalizace byl schválen zákon č. 471/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 12/2020 Sb., o právu na digitální služby. Zákonem vznikla k 1. lednu 2023 Digitální a informační agentura, která zahájila činnost od 1. dubna 2023 po tříměsíčním přechodném období nutném pro převod všech zákonných kompetencí, majetku a zaměstnanců. Tento nový ústřední orgán státní správy bude v rámci postupně zřizovaných specializovaných útvarů soustřeďujících experty na danou problematiku (tzv. kompetenční centra) efektivně řídit digitalizaci státu a konkrétní digitalizační a IT projekty. V této souvislosti je plánován postupný vznik celkem tří kompetenčních center – pro sdílené služby a odborné vzdělávání, pro jednotný standard a uživatelskou přívětivost a analýz, kooperace a vývoje. Tato centra budou řešit složité problémy v oblasti IT, připravovat nové postupy a agendy, testovat a rozvíjet navrhovaná řešení, navazovat na zahraniční zkušenosti a hledat možnosti jejich aplikace v místních podmínkách. Následně by měla sdílet zkušenosti i nejlepší praxi a pomáhat ostatním resortům. Kompetenční centra nebudou v rámci agentury fungovat samostatně, ale budou úzce spolupracovat s existujícími odděleními a odbory či je doplní. Ustanovením agentury bude rovněž probíhat postupná změna ve financování velkých sdílených a centrálních systémů státu. Dojde také k úpravě kompetencí Správy základních registrů a

zejména pak Útvaru hlavního architekta eGovernmentu, kdy nově bude schvalovat projekty veřejné správy související s informačními a komunikačními technologiemi agentura. V této souvislosti budou rozšířeny kompetence agentury a změní se proces schvalování těchto projektů tím, že dojde k odstranění problémů jednak povahy institucionální, ale také věcné, kdy bude upraven rozsah a obsah posuzovaných projektů.

Digitální nástroje a veřejné rejstříky

V souvislosti s nutností transponovat směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1151 ze dne 20. června 2019, kterou se mění směrnice (EU) 2017/1132, byl v roce 2022 schválen zákon č. 416/2022 Sb., který mění podmínky aplikace digitálních nástrojů u obchodních korporací a fungování veřejných rejstříků. Od 1. července 2023 tak bude možné plně elektronicky vytvořit kapi-

tálové společnosti (zejména společnosti s ručením omezeným) za využití vzorových společenských smluv a dále dojde k posílení využívání digitálních nástrojů v průběhu celého životního cyklu obchodních korporací, a to tak, že budou moci plně elektronicky zapisovat údaje do veřejného rejstříku, ukládat listiny do sbírky listin a zřizovat pobočky v jiných členských státech. Rovněž bude posílen rozsah veřejně a bezplatně přístupných údajů o všech kapitálových společnostech zapsaných v členských státech EU na internetových stránkách i výměna informací mezi obchodními rejstříky členských států. S účinností od 1. července 2024 dojde také k úpravě rozsahu dobrovolně zapisovaných údajů ve veřejných rejstřících u organizačních složek zahraničních fondací a zahraničních ústavů.

6.3 Skladba výdajů sektoru vládních institucí

V letech 2018–2020 docházelo k růstu celkové výše výdajů sektoru vládních institucí jak v absolutním vyjádření (průměrně o cca 235 mld. Kč ročně), tak v relaci k HDP (v průměru o 2,7 p. b. ročně). Po bezprecedentním, historicky nejvyšším růstu výdajů v roce 2020 se v následujícím roce meziročně snížily v relaci k HDP o 0,7 p. b., v absolutním vyjádření se pak zvýšily o 145,2 mld. Kč. Jedná se však o více než polovinu nižší růst než v roce 2020.

Přírůstek byl tažen zejména výdaji ve třech oddílech. Největší příspěvek k růstu byl v oddílu Zdraví, a to primárně ve skupině Veřejné zdravotnické služby v důsledku růstu naturálních sociálních výdajů spojených s pandemií. Dále měly na tento růst vliv náhrady zaměstnancům a naturální sociální transfery ve skupině Ústavní zdravotní péče. Vlivem kompenzací vlády podnikům při pandemii koronaviru rostly výdaje v oddílu Ekonomické záležitosti, a to zejména dotace ve skupinách Všeobecné ekonomické, komerční a pracovní záležitosti a Doprava. Třetím oddílem významně se podílejícím na celkovém růstu výdajů je Vzdělávání, především z titulu růstu náhrad zaměstnancům v regionálním školství. Meziročního poklesu výdajů bylo naopak dosaženo v oddílu Veřejný pořádek a bezpečnost, který byl způsoben poklesem mezipotřeby a tvorby hrubého fixního kapitálu.

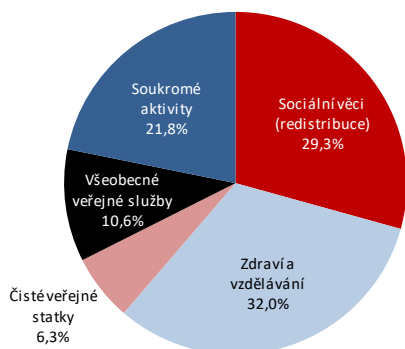
V horizontu výhledu je plánována trajektorie poklesu celkových výdajů sektoru vládních institucí, jejichž úroveň by měla být v roce 2026 ve srovnání s rokem 2021 nižší o téměř 6 p. b. Rapidní růst výdajů v letech 2020 a

2021 (primárně v oddílech Zdraví a Ekonomické záležitosti) způsobený zejména fiskálními opatřeními vlády na podporu domácností a firem v souvislosti s pandemií bude sice v letech 2022 a 2023 „nahrazen“ výdaji spojenými s řešením energetické krize a vysoké inflace. Avšak ke konci roku 2026 odhadujeme pokles výdajů v oddílu Ekonomické záležitosti ve srovnání s rokem 2021 o 2,5 p. b. Na celkovém poklesu výdajů se tak budou nejvíce podílet výdaje na soukromé aktivity (zejména Ekonomické záležitosti díky snížení dotací a Rekrece, kultura a náboženství). I přes plánovaný pokles celkových výdajů sektoru vládních institucí však dojde k velmi významnému růstu výdajů v oddílu Obrana o 1 p. b., a to v souvislosti se schválením návrhu zákona o financování obrany (viz část 7.3.2), na jehož základě by měly být počínaje státním rozpočtem na rok 2024 každoročně vynaloženy výdaje na obranu státu ve výši nejméně 2 % HDP. Očekáváme tak, že na čisté veřejné statky v podobě výdajů na obranu a veřejný pořádek a bezpečnost budou na konci horizontu výhledu vynaloženy celkové výdaje ve výši cca 3,8 % HDP. Predikce obsahuje i výdaje na vědu a výzkum vynakládané průřezově v jednotlivých oddílech s přihlédnutím k záměrům vlády dle jejího Programového prohlášení. Graf 6.1 a Tabulka 6.1 zachycují strukturu výdajů sektoru vládních institucí podle funkcí v roce 2021 a jejich předpokládanou skladbu v roce 2026. Odhadujeme, že v roce 2026 budou více než polovinu celkových výdajů sektoru vládních institucí zaujímat výdaje na sociální zabezpečení a zajištění zdravotní péče obyvatel (tj. 20,8 % HDP).

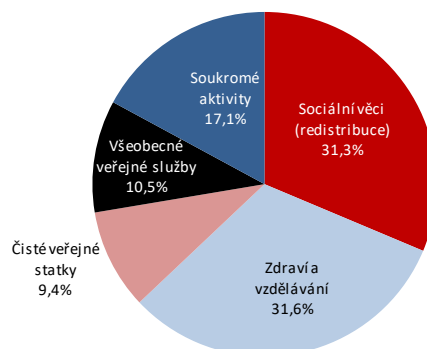
Graf 6.1: Struktura výdajů sektoru vládních institucí ve funkčním členění

v % celkových výdajů

2021

2026

Pozn.: Kategorie Čisté veřejné statky zahrnuje Obranu a Veřejný pořádek a bezpečnost. Soukromé aktivity jsou souhrnem Ekonomických záležitostí, Ochrany životního prostředí, Bydlení a společenské infrastruktury a Recreace, kultury a náboženství. Pro podrobnosti ke členění viz ECB (2009).

Zdroj: ČSÚ (2023d). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 6.1: Funkční členění výdajů sektoru vládních institucí

v % HDP

	Kód	2021	2026
Všeobecné veřejné služby	1	4,9	4,3
Obrana	2	1,0	2,0
Veřejný pořádek a bezpečnost	3	2,0	1,9
Ekonomické záležitosti	4	7,2	4,8
Ochrana životního prostředí	5	0,9	0,7
Bydlení a společenská infrastruktura	6	0,6	0,4
Zdraví	7	9,8	8,1
Rekreace, kultura a náboženství	8	1,3	1,0
Vzdělávání	9	5,0	4,8
Sociální věci	10	13,6	12,7
Výdaje celkem	TE	46,5	40,6

Pozn.: Rok 2026 výhled.

Zdroj: ČSÚ (2023d), MF ČR (2023a). Výpočty a predikce MF ČR.

7 Změny institucionálního rámce fiskální politiky

V posledních letech se silně akcentují investice do digitalizace a zelené tranzice. Tyto oblasti jsou nezanedbatelnou měrou podporovány jak fondy politiky soudržnosti, tak Nástrojem pro oživení a odolnost EU, kde ČR zvažuje taktéž možnost využít i jeho úvěrovou část. Rozšiřuje se institucionální kapacita zdrojů na investice do dopravní infrastruktury. V oblasti transparentnosti veřejných financí došlo k posunu u spolupráce s Evropským úřadem pro boj proti podvodům nebo ke změně zákona o střetu zájmů. V oblasti rozpočtové a fiskální politiky se připravuje změna evropského fiskálního rámce, na národní úrovni si vláda vytkla posílit fiskální disciplínu zohledněním pravidel rozpočtové odpovědnosti v ústavním pořádku ČR.

7.1 Změny v oblasti investic a kapitálového trhu

7.1.1 Nástroj EU příští generace

Nástroj EU příští generace byl schválen doplňkově k Víceletému finančnímu rámci 2021–2027 v objemu 807 mld. eur, které si Evropská komise vypůjčí na finančních trzích se zárukou rozpočtu EU. Tyto prostředky pak v letech 2021–2024 prostřednictvím rozpočtu EU posílí vybrané rozpočtové kapitoly a nástroje, případně budou z menší části poskytnuty ve formě půjček členským státům. Půjčky budou následně spláceny v období 2028–2058 navýšenými odvody do rozpočtu EU, případně zavedením nových vlastních zdrojů. V roce 2020 bylo schváleno nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/241, kterým se zřizuje **Nástroj pro oživení a odolnost**, jenž tvoří jádro nástroje EU příští generace. Podmínkou pro čerpání prostředků na financování strukturálních reforem a veřejné investice je Radou EU schválený plán pro oživení a odolnost (Národní plán obnovy). Plán v podobě komplexního balíčku investic a reforem, s jasně daným harmonogramem a vyčíslenými náklady má přispět k digitální transformaci ekonomiky a k dosažení klimatických cílů EU. V roce 2021 bylo schváleno prováděcí rozhodnutí Rady, v loňském roce pak ČR s EK uzavřela provozní ujednání, které upřesňuje milníky a cíle obsažené v plánu pro oživení a odolnost a které je rovněž nutnou podmínkou pro předkládání žádosti o platbu z Nástroje pro oživení a odolnost. V současnosti ČR splnila 37 milníků a cílů, díky čemuž po schválení členskými zeměmi obdrží cca 22 mld. Kč na zvyšování energetické účinnosti veřejných budov a investice do železnic či digitálních služeb.

Celková alokace plánu pro oživení a odolnost bude v roce 2023 navýšena z několika důvodů. V návaznosti na zpřesnění alokačního klíče na základě hospodářských výsledků ČR by se částka měla zvýšit o cca 14 mld. Kč. Dále je to díky začlenění **REPower EU** do Nástroje pro oživení a odolnost. Jedná se o nový plán, který v reakci na problémy a narušení celosvětového trhu s energiemi způsobené invazí Ruska na Ukrajinu předložila Evropská komise v květnu 2022. Jeho celková alokace dosahuje 20 mld. eur a má za cíl ukončit závislost EU na fosilních palivech z Ruska a dosáhnout dalšího pokroku při plnění cílů EU v oblasti klimatu, přičemž na nová opatření REPower EU nebude aplikován digitální cíl (20 % výdajů z celkové alokace plánu), naopak klimatický cíl (37 %)

zůstane platný. Pro ČR je vyčleněno cca 16 mld. Kč na investice v oblasti energetické bezpečnosti. V březnu 2023 pak v souvislosti s tímto plánem rozhodla vláda (usnesení vlády č. 153/2023) o realokaci tzv. brexitové rezervy (prostředky na financování opatření na podporu hospodářských odvětví nejvíce postižených vystoupením Spojeného království z EU) ve výši 54,9 mil. eur do alokace nástroje REPower EU na opatření v energetických úsporách v železniční dopravě. Poslední možností aktualizace plánu pro oživení a odolnost je přijetí **půjčky z Nástroje pro oživení a odolnost**, a to se splatností 30 let od data poskytnutí tranše, přičemž prvních 10 let by ČR splácela pouze úroky. Půjčka by byla poskytována dvakrát ročně v tranších na základě splnění milníků a cílů Národního plánu obnovy. Úroková sazba by se odvozovala od vývoje výnosu dluhopisů nástroje EU příští generace vydávaných Evropskou komisí jménem EU. Vláda zvažuje realizovat půjčku primárně na investice do energetické transformace, přičemž jedním z kritérií rozhodování jsou příznivější úrokové náklady ve srovnání s emisí dlouhodobých státních dluhopisů. V březnu 2023 pak vláda rozhodla (usnesení vlády č. 212/2023) notifikovat Evropské komisi předběžný zájem o půjčku v minimální výši 2,9 mld. eur. Půjčka se zaměřuje na finanční nástroje v oblasti energetické transformace a strategické projekty v oblasti fosilních paliv. Současně byl Evropské komisi rovněž indikován zájem o maximálním objemu půjčky až na 11 mld. eur. Definitivní rozhodnutí o přijetí půjčky musí být učiněno do letošního srpna s tím, že smlouva o půjčce mezi Evropskou komisí a ČR musí být uzavřena do konce roku 2023.

7.1.2 Rozšíření programů Modernizačního fondu

Modernizační fond byl zřízen Evropskou komisí přijetím směrnice 2003/87/ES, díky čemuž mohou členské státy v období 2021–2030 financovat investice na rozvoj nízkouhlíkových technologií, modernizaci energetických systémů a zlepšení energetické účinnosti. V souvislosti s podporou financování energeticky úsporných investičních opatření a rovněž pořízování alternativních zdrojů energie pro domácnosti schválila vláda (usnesení vlády č. 940/2022) rozšíření stávající struktury 9 programů Modernizačního fondu o **program HOUSEnerg**. Alokace tohoto programu činí 14,2 % z celkových prostředků Modernizačního fondu, kdy jsou prostřednictvím dotací

jednak podporovány investiční projekty na snížení energetické náročnosti rezidenčních budov, pořízení obnovitelných zdrojů energie a dosažení úspory primární neobnovitelné energie, ale je také např. poskytován příspěvek na dosažení vyššího energetického standardu novostaveb.

7.1.3 Investice v železniční dopravě formou PPP

Ve snaze o zvýšení investic v oblasti železniční dopravy zvažuje vláda realizovat projekty formou modelu spolupráce veřejného a soukromého subjektu (PPP) jakožto doplňkového způsobu zajištění výstavby, financování, provozu a údržby dopravní infrastruktury. Realizací projektů tímto modelem by došlo k uvolnění možností rozpočtu Státního fondu dopravní infrastruktury ve stejné době investovat do dalších potřebných infrastrukturních projektů. Provozování železnice a příjmy z poplatků od dopravců by však zůstaly v gesci státu. Soukromý partner by byl odpovědný za zajištění provozuschopnosti vybudované tratě a bude finančně ohodnocen (a sankcionován) za kvalitu její stavební dostupnosti po celou dobu trvání projektu, tj. cca 25–35 let.

Ministerstvo dopravy a Správa železnic připravily dva pilotní projekty na modernizaci a výstavbu železničních tratí (z Prahy Veleslavín na Letiště Václava Havla a Nemanice I – Ševětín) s celkovými investičními náklady ve výši 41,2 mld. Kč. Pro tyto dva investiční projekty pak vláda schválila (usnesení vlády č. 624/2022) zpracování studií proveditelnosti, přičemž přínosy a rizika tohoto modelu financování v železniční dopravě budou dále vyhodnocovány.

7.1.4 Investice od Evropské investiční banky

Pro posílení investic do dopravní infrastruktury uzavřely v listopadu 2022 ČR a Evropská investiční banka memorandum, jehož účelem je stanovit rámec pro plánovanou spolupráci mezi oběma stranami v souvislosti s finanční a technickou podporou potřebnou pro realizaci strategických projektů železniční infrastruktury. Jedná se o další doplňkový zdroj financování nad rámec státního rozpočtu, kdy **v letech 2023–2027 bude ČR moci čerpat úvěry až do výše 7 mld. eur**, které budou spolufinancovat a doplňovat prostředky z Nástroje pro oživení a odolnost, operační program Doprava 2021–2027 a Nástroj pro propojení Evropy. Prostřednictvím těchto úvěrů budou financovány primárně velké investiční projekty (např. železniční koridory a uzly TEN-T, kde je infrastruktura elektrifikovaná, nebo kde je plánována elektrifikace do 10 let, nebo kde bude infrastruktura do 10 let přizpůsobena pro provoz vlaků s nulovými emisemi CO₂), rozvoj regionální železnice či investice do digitalizace a automatizace s cílem optimalizovat využívání železničních kapacit a zlepšit bezpečnost i interoperabilitu.

V současné době jsou příslušné investiční projekty posuzovány Evropskou investiční bankou a probíhají technické konzultace se zástupci Ministerstva dopravy, Státního fondu dopravní infrastruktury a Správy železnic. Násled-

ně budou projekty předloženy ke schválení Řídicímu výboru a Správní radě Evropské investiční banky. Po jejich odsouhlasení bude předložena smlouva o úvěru MF ČR. Ta bude poté schvalována na úrovni vlády, přičemž přijetí tranší nebude pro MF ČR závazné a bude záviset na úrokových podmínkách, kterých Evropská investiční banka dosáhne na finančním trhu emisemi svých dluhopisů. Za předpokladu výhodnosti z hlediska úrokových výdajů v porovnání se standardním dluhovým financováním emisemi státních dluhopisů ČR je pravděpodobné, že bude v letošním roce čerpán úvěr ve výši cca 25 mld. Kč (s následnou zápůjčkou Státnímu fondu dopravní infrastruktury). Tím dojde z velké části k pokrytí potřeby dodatečných zdrojů pro Státní fond dopravní infrastruktury ve výši 30,7 mld. Kč (usnesení vlády č. 825/2022).

7.1.5 Změny v investičních pobídkách

V současné době jsou podle zákona č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách a nařízení vlády č. 221/2019 Sb. podporovány mj. projekty s vysokou přidanou hodnotou a strategické projekty. Schválením nařízení vlády č. 89/2023 Sb. byly provedeny **změny ve vymezení podmínek vyšší přidané hodnoty** v podobě rozšíření kritéria vyšší přidané hodnoty na všechny regiony ČR (mimo regiony s podílem nezaměstnaných osob alespoň ve výši 7,5 %) a jejího zpřísnění (zvýšení výdajů na spolupráci s výzkumnou organizací na 2 % způsobilých nákladů a zvýšení podílu výzkumných a vývojových pracovníků na počtu zaměstnanců ze stávajících 2 % na 3 %). Od těchto zvýšených limitů jsou oproštěny strategické investiční akce (např. investice velkého rozsahu nebo investiční projekty zaměřené na rozšiřování výrobních kapacit výrobků potřebných k realizaci nezbytné energetické transformace ČR). Dále je zavedena cílenější podpora výroby technologií a zařízení, která budou přispívat k energetickým úsporám a energetické transformaci. Jedná se zejména o výrobky, u nichž byl identifikován jejich nedostatek nebo částečná nedostupnost na trhu a je potřeba podpořit navyšování jejich výrobních kapacit přímo v ČR. To je zajištěno změnou nastavení podmínek podpory. Investice zaměřené na produkci těchto výrobků nově mohou získat investiční pobídku ve formě hmotné podpory pořízení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku pro strategické investiční akce, aniž by musely dosáhnout investice 2 mld. Kč a vytvářet 250 nových pracovních míst. Výše podpory na pořízení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku pro strategické investiční akce je pak zvýšena až na 20 % způsobilých nákladů ve všech regionech (v současné době je tato míra hmotné podpory dostupná pouze v Karlovarském, Ústeckém a Moravskoslezském kraji). V případě, že investice bude schválena vládou jako strategická investiční akce, nebude také muset plnit limity vyšší přidané hodnoty.

Nad rámec těchto úprav pak vláda schválila novelu zákona o investičních pobídkách (sněmovní tisk č. 409), která mění **schvalovací proces investičních pobídek**. Je

navrhováno zrušit současnou povinnost předložit každou žádost o investiční pobídku ke schválení vládě a místo toho ji schvalovat na úrovni rezortního projednávání při respektování správního řízení. Rozhodnutí o investiční pobídce bude vydáváno na základě posouzení podmínek a povinností stanovených příslušnými právními předpisy a dle závazných stanovisek dotčených orgánů (MF ČR, Ministerstva životního prostředí, Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva zemědělství). Vládě budou nicméně i nadále předkládány žádosti strategických investičních akcí o získání finančního příspěvku na pořízení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku. Vláda tedy nebude rozhodovat o podpoře projektu, ale pouze o tom, zda dle možností státního rozpočtu poskytne na jeho podporu přímé prostředky, či nikoli. Odstranění politického faktoru v závěrečné fázi schvalování by mělo zvýšit nejen důvěryhodnost systému investičních pobídek, ale i legitimní předvídatelnost schvalovacího postupu.

7.1.6 Rozvoj kapitálového trhu v ČR

V souladu s Konceptí rozvoje kapitálového trhu v ČR 2019–2023 (MF ČR, 2019) plánuje vláda přijetí několika novel zákonů na jeho podporu. V rámci novely zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, je navrhováno zavedení tzv. **investičního penzijního účtu**, na kterém by byly vedeny vybrané investiční nástroje (zejména akcie, dluhopisy, investiční certifikáty, podíly v investičních fondech, nástroje peněžního trhu nebo zajišťovací deriváty) nebo hotovost. Správcem takového účtu bude obchodník s cennými papíry, nebo banka v případě hotovosti. Investiční penzijní účet bude daňově zvýhodněn podobně jako penzijní připojištění, do-

plňkové penzijní spoření nebo životní pojištění. Zaměstnavatel bude moci na investiční penzijní účet zaměstnance přispívat, přičemž pro zaměstnance se bude jednat o osvobozený příjem. Osvobozeným příjmem bude rovněž příjem z převodu majetku na tomto účtu. Dále bude možné si příspěvky hrazené na investiční penzijní účet odečíst od základu daně v souhrnném limitu 48 tis. Kč, který platí pro všechny daňové podporované produkty spoření na stáří. Pro účely daňové podpory budou muset být splněny zákonné podmínky (zejména „pravidla 60+60“, tj. výběr z účtu až v roce, kdy poplatník dosáhne 60 let, a sjednání produktu na dobu min. 60 měsíců). Novelou zákona č. 427/2011 Sb. o doplňkovém penzijním spoření, je plánováno zavést nový typ účastnického fondu, tzv. **alternativní účastnický fond**. U něj nebude tak přísná regulace poplatků a investiční strategie, což umožní investovat např. do „private equity“ fondů (fondy investující s investičním horizontem 10 let do velkých nekótovaných společností) a do infrastrukturních projektů, čímž dojde ke zvýšení efektivity III. penzijního pilíře. Dále je navrhována **možnost současné účasti v transformovaném i účastnickém fondu** za účelem umožnit účastníkům snazší přestup do účastnických fondů, aniž by museli rušit svoji účast v transformovaném fondu. Se snahou **motivovat osoby k vyšším příspěvkům v penzijních fondech** a současně dosáhnout neutrálního dopadu na státní rozpočet je rovněž navrhováno zvýšit spodní hranici státního příspěvku ze současných 300 Kč na 500 Kč měsíčně a horní hranici ze současných 1 000 Kč na 1 700 Kč měsíčně s tím, že výše státního příspěvku by byla lineární v poměru 20 % příspěvku účastníka.

7.2 Posílení efektivity a transparentnosti veřejných financí

7.2.1 Otevřená data veřejné správy

Základní právní rámec otevřených dat v ČR tvoří zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Ten stanovuje základní zásady a požadavky na kvalitu poskytovaných informací, které povinné subjekty musí při poskytování informací dodržovat. Dále platí, že pokud povinné subjekty poskytují informace v kvalitě otevřených dat, musí být tyto informace poskytovány v otevřeném a strojově čitelném formátu a musí být zaregistrovány v národním katalogu otevřených dat, jehož správcem je Ministerstvo vnitra. V současnosti poskytuje do národního katalogu otevřených dat na povinné i dobrovolné bázi 283 subjektů více než 142 tisíc datových sad. S účinností od 1. února 2022 je zákonná povinnost (zákon č. 261/2021 Sb.) zveřejnit konkrétní oblasti dat jako otevřená data. Státní orgány, krajské úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností pak musí zveřejňovat metadata informací zveřejněných způsobem umožňujícím dálkový přístup na jejich úředních deskách a metadata těchto úředních desek jako otevřená data. Povinné subjekty musí zveřejnit jako otevřená data veřejné registry, rejstříky, evidence a seznamy, přičemž u existujících registrů, rejstříků, evidencí a seznamů je po-

vinnost odložena do konce roku 2023. V loňském roce pak byla do českého právního řádu (zákon č. 241/2022 Sb.) transponována Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1024 o otevřených datech a opakovaném použití informací veřejného sektoru, která s účinností od 1. ledna 2023 mj. rozšiřuje okruh povinných subjektů o veřejné podniky, které jsou státem ovládané, zavádí povinnost publikovat dynamická data ve formě otevřených dat či zveřejňovat datové soubory s vysokou hodnotou jako otevřená data. S účinností od 1. ledna 2024 pak bude zřízen centrální registr jakožto informační systém veřejné správy, který bude sloužit ke zveřejňování výročních zpráv povinných subjektů. Správcem tohoto registru bude Ministerstvo vnitra.

V oblasti veřejných financí publikuje otevřená data primárně MF ČR, kdy je v současnosti zveřejněno 732 datových sad. Součástí otevřených dat MF ČR je také několik informačních systémů. V prvé řadě jde o informační portál Monitor, který poskytuje údaje k rozpočtovým a účetním informacím ze všech úrovní státní správy a samosprávy, včetně názorných grafických výstupů. Dále je to informační

system CEDR III, který poskytuje údaje o dotacích, návratných finančních výpomocích a dalších podobných transferech poskytovaných ze státního rozpočtu, státních fondů, státních finančních aktiv a Národního fondu (včetně evropských dotací) a jejich příjemcích. Vyhledávání poskytovatelů dotací a návratných finančních výpomocí ze státního rozpočtu pak umožňuje informační systém DotInfo.

7.2.2 Evropský úřad pro boj proti podvodům

Od 1. dubna 2023 vstoupí v účinnost zákon č. 34/2023 Sb., o koordinaci spolupráce s Evropským úřadem pro boj proti podvodům. Jedná se o adaptační předpis pro výkon nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU, Euratom) 2020/2223, kterým se mění nařízení č. 883/2013, jelikož v českém právním řádu neměl doposud žádný věcně příslušný vnitrostátní správní orgán působnost stanovenou v potřebném rozsahu získat nebo poskytnout údaje Evropskému úřadu pro boj proti podvodům tak, jak požadují příslušná ustanovení tohoto nařízení. Přijetím tohoto zákona jsou vymezeny pravomoci MF ČR jakožto nového subjektu v rámci výkonu koordinační služby pro boj proti podvodům. MF ČR je za ČR v rámci výkonu koordinační služby partnerem Evropského úřadu pro boj proti podvodům v oblasti správně-právní. Organizuje tak např. úřadu schůzky s dotčenými subjekty při kontrolách na místě, zajišťuje potřebné dokumenty a informace pro jeho vyšetřování a napomáhá průběhu jeho vyšetřování v ČR. Souvztažně byl přijat zákon č. 35/2023 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o koordinaci spolupráce s Evropským úřadem pro boj proti podvodům. Jeho přijetím dochází k novelizaci tří zákonů (o bankách, spořitelních a úvěrních družstvech a o centrální evidenci účtů). Dochází k rozšíření okruhu subjektů o MF ČR, kterému jsou nově banky oprávněny podat informace o záležitostech, které jsou předmětem bankovního tajemství, včetně záznamů o transakcích. Stejná povinnost bude platit i pro spořitelni a úvěrní družstva pro informace, které mají uchovávat v tajnosti.

7.2.3 Zákon o střetu zájmů

V současné době je v Poslanecké sněmovně novela zákona o střetu zájmů (sněmovní tisk č. 110), jejímž cílem je zefektivnit právní úpravu a zvýšit vymahatelnost práva v oblasti střetu zájmů. Je zaměřena zejména na ustanovení, která zakazují veřejným funkcionářům a firmám, které skutečně vlastní, přijímat dotace a investiční pobídky a vlastnit média. Protože zatím nepanuje shoda o podobě tohoto klíčového protikorupčního legislativního dokumentu ve výše zmíněných oblastech, byl vydán zákon č. 180/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů. Novela řeší problematiku vyplývající z nálezu Ústavního soudu ze dne 11. února 2020 sp. zn. Pl. ÚS 38/17, kterým bylo ke dni 31. prosince 2020 zrušeno plošné anonymní nahlížení do podaných oznámení. V reakci na zveřejnění oznámení ke střetu zájmů proběhlo také několik soudních řízení ve věci odpovědnosti státu za protiústavní plošné zveřejňování citlivých osobních údajů představitelů obcí a měst, kterými se nakonec zabý-

val i Ústavní soud. Z nálezu sp. zn. IV. ÚS 579/22 a IV. ÚS 2296/22 vyplývá neústavní postup orgánu veřejné moci v případě, že použije ustanovení zákona, která byla Ústavním soudem rozporována pro zásah do ústavně zaručených základních práv nebo svobod adresáta právního aktu, a to i v případě, že ustanovení byla zrušena s odloženou lhůtou stanovenou pro nápravu. Tím Ústavní soud reagoval na pokračování v plošném zveřejňování majetkových příznání zastupitelů obcí a krajů Ministerstvem spravedlnosti po zrušujícím nálezu Ústavním soudem (sp. zn. Pl. ÚS 38/17). Schválená novela s účinností od 1. července 2022 zavádí nahlížení do Centrálního registru oznámení na základě žádosti řádně identifikovaného žadatele a stanovuje, že veškeré údaje z registru oznámení mohou být použity pouze za účelem zjištění případného porušení povinností veřejného funkcionáře. Dále vyjímá z kategorie veřejných funkcionářů neuvolněné místostarosty na obcích I. typu a neuvolněné radní na obcích I. a II. typu a zavádí povinnost do 60 dnů vymazat z Centrálního registru oznámení těch osob, na které již zákon o střetu zájmu nedopadá.

7.2.4 Zákon o ochraně oznamovatelů

V listopadu 2022 vláda schválila návrh zákona o ochraně oznamovatelů (sněmovní tisk č. 352), jenž transponuje směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1937 ze dne 23. října 2019 o ochraně osob, které oznamují porušení práva Unie. Cílem směrnice a souvisejících vnitrostátních předpisů je kromě samotné ochrany tzv. whistleblowerů (oznamovatelů protiprávního jednání, o kterém se dozvěděli v souvislosti s výkonem práce) před odvetnými opatřeními také prevence protiprávních a korupčních praktik v zájmu kultivace veřejného prostoru. Ochranu před odvetným opatřením bude zákon zajišťovat zaměstnancům a státním zaměstnancům, obchodním partnerům zaměstnavatelů, živnostníkům, stážištům i dobrovolníkům a dalším. Práva se nelze vzdát a chráněné osoby se v případě uplatnění odvetného opatření mohou domáhat přiměřeného zadostiučinění. Oznámení lze podat třemi způsoby: vnitřním oznamovacím systémem zřízeným povinným subjektem, oznámením Ministerstvu spravedlnosti a ve specifických případech jmenovaných zákonem uveřejněním. Návrh zákona povinným subjektům (např. některým veřejným zadavatelům, zaměstnavatelům s více než 50 zaměstnanci, explicitně zákonem jmenovaným orgánům veřejné moci) stanoví povinnost zavést vnitřní oznamovací systém. Předložený návrh dále upravuje postupy pro přijetí a vyřízení oznámení a práva a povinnosti osob podílejících se na ochraně oznamovatelů, a stanovuje přestupky a pravomoc k jejich postihování.

7.2.5 Přezkum veřejných výdajů

Snaha vynakládat veřejné výdaje co nejvíce efektivně, hospodárně a účelně vedla k zahájení pilotního projektu zaměřeného na **přezkum veřejných výdajů**. Projekt je řešen ve spolupráci s Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. Jako první oblast přezkumu byla vybrá-

na problematika dotací na vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, a to jak na základě negativního vyjádření Nejvyššího kontrolního úřadu (NKÚ, 2020), tak z důvodu vysoké dynamiky růstu výdajů a dalších požadavků na růst výdajů v tomto segmentu. V roce 2022 byly analyzovány výdaje dotačního programu rezidenčních míst pro lékařské obory, který je hrazen ze státního rozpočtu, jejich soulad s cíli vládní politiky a jejich efektivnost a účinnost. Výsledkem šetření bylo několik doporučení, mezi nimiž bylo např. zavedení prioritizace alokování prostředků na základě (potenciálního) nedostatku lékařů v regionu/oboru (se zohledněním věkové struktury lékařů); zlepšení koordinace Ministerstva zdravotnictví a zdravotních pojišťoven (např. odstranit duplicitu financování ze státního rozpočtu a zároveň z rozpočtů zdravotních pojišťoven); zvážení možnosti navázání (části) dotace s pozdějším výkonem lékařské profese v daném regionu či přímo zdravotnickém zařízení pro posílení účelnosti vynaložených veřejných prostředků (obdobně i možnost zohlednění úspěšnosti dokončení postgraduálního vzdělávání). Tematické hodnocení výdajů státního rozpočtu v rámci zpětného hodnocení výdajů považuje MF ČR za efektivní nástroj, který vede ke zvyšování transparentnosti a střednědobé udržitelnosti veřejných financí, a proto tzv. spending review hodlá využít i pro hodnocení dalších oblastí veřejných výdajů (vzdělávání, bezpečnost, veřejná správa).

7.2.6 Řízení a kontrola veřejných financí

S cílem získat nezávislé hodnocení stávajícího stavu řízení a kontroly veřejných financí a identifikovat hlavní nedostatky a jejich příčiny je realizován **projekt Posílení řízení a kontroly veřejných financí** financovaný z Fondů EHP a Norska. Orgány veřejné správy jsou v rámci tohoto projektu podrobeny detailní analýze vnitřních procesů řízení a kontroly veřejných financí a následně jsou vyhodnoceny možnosti jejich zjednodušení. V jeho průběhu bylo zpracovááno několik analýz týkajících se fungování vnitřních kontrolních systémů orgánů veřejné správy, které by na základě prověření nastavení vnitřního kontrolního systému u 30 vybraných orgánů veřejné správy měly posoudit a vyhodnotit stávající nastavení systému řízení a kontroly veřejných financí v orgánech veřejné správy. Dále je pak analyzováno a vyhodnocová-

7.3 Rozpočtová politika

7.3.1 Reforma evropského fiskálního rámce

V reakci na poznatky z nedávných hospodářských krizí, ale také na vyšší a rozdílnější úroveň dluhu sektoru vládních institucí jednotlivých členských států či pro potřebu usnadnit investice do společných priorit EU, přišla EK v listopadu 2022 s návrhem **reformy rámce pro správu ekonomických záležitostí EU**. Záměrem je, aby byl rámec jednodušší, transparentnější a účinnější, s větší odpovědností na úrovni jednotlivých států a lepším prosazováním pravidel, a zároveň aby umožňoval reformy a

no nastavení základních principů a pravidel fungování interního auditu, ústavních limitů regulace řízení a kontroly veřejných financí ve vztahu k územním samosprávným celkům či řízení o porušení rozpočtové kázně. Výstupem tohoto projektu by měl být návrh věcného záměru zákona o řízení a kontrole veřejných financí, který by zefektivnil systém řízení a kontroly veřejných financí a zvýšil ochranu veřejných prostředků.

7.2.7 Detailnější sledování hospodaření místních rozpočtů při mimořádné události

Dne 1. července 2022 nabyla účinnosti vyhláška č. 160/2022 Sb., kterou se mění vyhláška č. 5/2014 Sb., o způsobu, termínech a rozsahu údajů předkládaných pro hodnocení plnění státního rozpočtu, rozpočtů státních fondů, rozpočtů územních samosprávných celků a rozpočtů dobrovolných svazků obcí, ve znění pozdějších předpisů. Cílem změny byl požadavek **detailního sledování příjmů a výdajů územních rozpočtů souvisejících s mimořádnými událostmi regionálního nebo celorepublikového významu** (např. migrační krize, pandemie a živelní pohromy) v třídění podle vyhlášky o rozpočtové skladbě. Pro účely této vyhlášky se mimořádnou událostí rozumí událost s potenciálně významným dopadem na veřejné rozpočty, která bude např. vázaná na vyhlášení nouzového stavu, stavu ohrožení státu nebo válečného stavu. Dosavadní Výkaz pro hodnocení plnění rozpočtu územních samosprávných celků a dobrovolných svazků obcí byl upraven tak, aby příjmy a výdaje byly tříděny podle paragrafu, položky, nástroje a prostorové jednotky, aby bylo zřejmé, že se jedná o příjmy a přijaté půjčené peněžní prostředky či výdaje související s mimořádnými událostmi regionálního nebo celorepublikového významu.

V současné době je vyhlášena mimořádná událost označená jako „01 – Pomoc Ukrajině“ pro výdaje na nákupy (např. pořízení věcí a služeb), transfery nebo půjčené peněžní prostředky. Další mimořádné události budou číslovány dvoumístně, vzestupně a v chronologickém pořadí a budou vyhlášovány a zveřejňovány na internetových stránkách MF ČR i s jejich názvy a platností (tzn. okamžikem, od kterého budou dotčené subjekty tuto mimořádnou událost u příjmů, přijatých půjčených peněžních prostředků a výdajů v rámci výkazu sledovat a vykazovat).

investice a přispíval k realistickému, postupnému a trvalému snižování vysoké míry zadlužení. Základem rámce navrženého EK jsou vnitrostátní **střednědobé fiskálně-strukturální plány**. Ty by integrovaly fiskální, reformní a investiční cíle, včetně cílů, které by případně řešily makroekonomickou nerovnováhu, do jediného uceleného střednědobého plánu. Členské státy by měly větší volnost při stanovování postupu fiskální korekce. Jako základ pro stanovení postupu fiskální korekce a provádění ročního fiskálního dohledu by sloužil jediný ukazatel –

čisté primární výdaje, tj. výdaje, které jsou pod přímou kontrolou vlády. Proces by fungoval v několika krocích:

- EK by předložila referenční postup fiskální korekce na období čtyř let na základě své metodiky (střednědobé) analýzy udržitelnosti dluhu. Tento referenční postup korekce by měl zajistit, že dluh členských států se značnými nebo středně velkými riziky začne věrohodně klesat a že schodek zůstane pod referenční hodnotou 3 % HDP.
- Členské státy by pak předložily plány, v nichž by stanovily svůj střednědobý fiskální postup, prioritní reformy a závazky v oblasti veřejných investic. Členské státy by mohly navrhnout delší nápravné období, kterým by se postup fiskální korekce prodloužil až o tři roky, pokud by se opíral o soubor reformních a investičních závazků, které přispívají k udržitelnosti dluhu a reagují na společné priority a cíle EU.
- EK plány posoudí s kladným hodnocením, pokud se dluh začne snižovat nebo zůstane na obezřetné úrovni a rozpočtový schodek zůstane ve střednědobém horizontu pod referenční hodnotou 3 % HDP. V návaznosti na kladné hodnocení Komise by plány schválila Rada.
- EK by provádění plánů průběžně sledovala a členské státy by za účelem usnadnění účinného monitorování a zajištění transparentnosti předkládaly každoročně výroční zprávy o pokroku při provádění plánů.

Zároveň by byly zavedeny přísnější donucovací nástroje EU k zajištění řádného plnění plánů. Postup při nadměrném schodku na základě porušení referenční hodnoty schodku by byl zachován, zatímco postup při nadměrném schodku na základě dluhového kritéria by byl posílen. Aktivoval by se, pokud by se členský stát s dluhem vyšším než 60 % HDP odchýlil od dohodnutého vývoje výdajů. Navrhuje se také upravit finanční a reputační sankce a zavést nový nástroj, který by zajistil provádění reformních a investičních závazků, na nichž by byl založen delší postup korekce. Jejich nedodržení by pak mohlo vést k restriktivnějšímu postupu korekce. Dále jsou navrhovány změny v prevenci a nápravě makroekonomické nerovnováhy v podobě posílení včasné identifikace makroekonomických rizik. V současné době je návrh diskutován mezi členskými státy, přičemž vydání relevantních legislativních návrhů bylo posunuto v návaznosti na jednání březnové Evropské rady. Z toho vyplývá, že dohoda na novém fiskálním rámci nebude dosažena před zahájením rozpočtových postupů na rok 2024.

7.3.2 Změna financování výdajů na obranu

V souladu s Programovým prohlášením vlády byl do Poslanecké sněmovny předložen vládní návrh zákona o financování obrany ČR (sněmovní tisk č. 369), který počínaje rokem 2024 garantuje **každoroční minimální výdaje na obranu ve státním rozpočtu ve výši 2 % HDP**

a umožní stabilní a transparentní financování strategických armádních akvizic. Výdaji na obranu se dle tohoto zákona rozumí jak výdaje Ministerstva obrany, tak výdaje uplatňované jinými kapitolami státního rozpočtu, spadající-li pod definici obranných výdajů stanovenou v dokumentech Severoatlantické aliance *PO(2018)0048 NATO Defence Expenditure Definition*. Aliance definuje obranné výdaje jako platby prováděné na úrovni centrální vlády (tedy nikoliv regionálních, místních a obecních úřadů), kterými mají být konkrétně uhrazeny potřeby ozbrojených sil spojence, spojenců nebo Aliance. Zahrnuje tak do nich např. zásoby na přímé použití ozbrojenými silami, výdaje na hromadění válečných zásob hotové vojenské techniky, příspěvky zaměstnavatelů do důchodového fondu u aktivního personálu a starobní důchody vysloužilým zaměstnancům vojenských útvarů. Naopak nejsou zahrnuty náhrady za válečné škody a výhody a platby veteránům, výdaje na civilní obranu a civilní připravenost. V novém pojetí výdajů na obranu pak správci kapitol státního rozpočtu předkládají Ministerstvu obrany ke schválení zahrnutí výdajů na obranu státu nejpozději 36 měsíců před začátkem rozpočtového roku, ve kterém mají být v rozpočtu tyto výdaje zahrnuty.

Zákon také zavádí právní institut strategického projektu Armády ČR jakožto minimálně tříletého projektu se zásadním dopadem na obranyschopnost ČR s rozpočtem nad 300 mil. Kč. Jejich výběr bude po koordinaci s plány Aliance v gesci Ministerstva obrany a po projednání s MF ČR následně schvalován vládou. Pro lepší flexibilitu využívání zdrojů na financování těchto projektů je navrhováno, aby nároky vzniklé ze strategického projektu v rámci jednoho programu mohly být využity na jiný projekt v jiném programu, tj. Ministerstvo obrany bude mít každoročně úhrnnou sumu prostředků na strategické projekty, kterou bude moci jednodušeji používat na jednotlivé projekty.

7.3.3 Státní podpora pojišťování a financování vývozu

V důsledku ruské agrese vůči Ukrajině a navazujících hospodářských dopadů na členské státy EU byl Evropskou komisí upraven tzv. Dočasný rámec (sdělení Komise 2022/C 426/01) pro další nástroje státní podpory. Díky tomu je umožněno členským státům do konce roku 2023 poskytovat veřejnou podporu podnikům zasaženým hospodářskými dopady (zejména v podobě vysokých cen energií, surovin a dalších komodit) a nepřímo následnými sankcemi. V této souvislosti byl přijat zákon č. 363/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 58/1995 Sb., o pojišťování a financování vývozu se státní podporou, kterým s účinností od 1. prosince 2022 došlo jednak k obecnějšímu vymezení možnosti poskytování záruk tak, aby bez dalšího legislativního zásahu došlo k rozšíření státní podpory v návaznosti na její potřebu v případě mimořádných opatření za účelem udržení nebo vyšší dostupnosti likvidity pro zákonem uvedené subjekty. Dále byly rozšířeny subjekty podpory o vývozně orientované podniky, které jsou vymezeny jako fyzická či práv-

nická osoba mající podíl vývozu na celkových ročních tržbách z prodeje výrobků, poskytování služeb a z prodeje zboží za poslední účetní období alespoň 25 %. Rovněž je jasně vymezeno, že zdroje pro podpořené financování jsou poskytnuty ze státního rozpočtu, z přijatých zápůjček nebo úvěrů poskytnutých MF ČR podle zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, nebo na finančních trzích. Rovněž je zákonem zpřesněno stanovení ztráty České exportní banky z provozování podpořené financování, na jejíž úhradu jsou poskytovány dotace ze státního rozpočtu. Nově jsou tak do ztráty zahrnuty náklady na odpisy pohledávek, výnosy z použití nebo rozpuštění opravných položek a rezerv, výnosy z přijatého pojistného plnění, zisky a ztráty z modifikací finančních aktiv vztahujících se k podpořenému financování. Naopak jsou vyjmuty položky vztahující se k operacím s finančními deriváty. Tyto finanční operace jsou ryze obchodním rozhodnutím banky a nesouvisejí přímo s podpořeným financováním, neboť jsou prováděny na stabilních finančních a kapitálových trzích a mělo by být povinností České exportní banky takové operace provádět obezřetně a bez nároku na krytí vzniklých ztrát dotacemi ze státního rozpočtu.

7.3.4 Nový plán zemědělských dotací

V říjnu 2022 schválila vláda (usnesení vlády č. 860/2022) Strategický plán Společné zemědělské politiky na období 2023–2027 (MZe, 2022), který následně v listopadu notifikovala Evropská komise. Tento plán představuje klíčový nástroj podpory zemědělského sektoru a venkova pro dané období tím, že stanovuje zemědělské, potravinářské a lesnické cíle, na které budou vyčleněny zemědělské dotace z evropských a národních zdrojů

v celkové výši cca 200 mld. Kč. Hlavním cílem přijatého plánu je efektivnější podpora ve formě přímých plateb zemědělcům, které tvoří největší podíl společné zemědělské politiky. Od roku 2023 tak došlo v rámci systému dotací k několika změnám, které jsou postaveny na principu zásluhovosti. Nově je tak nastavena redistributivní platba na úrovni 23 % z celkové částky na přímé platby, kterou zemědělci dostávají na prvních 150 hektarů obhospodařované půdy. Tato platba dorovnává základní dotaci na plochu, u které došlo ke snížení roční alokace z 12 mld. Kč na cca 6,2 mld. Kč. Těmito kroky jsou tak primárně podporovány menší zemědělské podniky. Významné dodatečné prostředky jsou pak poskytovány při aplikaci ekologických řešení (např. formou finančního bonusu pro zemědělce, který hospodaří ekologičtěji, než je povinen).

7.3.5 Státní podniky v systému Státní pokladny

Pro posílení likviditní pozice státu a zefektivnění řízení likvidity státní pokladny je v rámci navrhované novely zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech (sněmovní tisk č. 369) plánováno zahrnutí státních podniků (včetně národního podniku) pod účty podřízené státní pokladně. Tím dojde pouze k vedení účtů u ČNB a realizaci platebního styku přes ČNB. Nedochozí ale k napojení účetnictví a výkaznictví na integrovaný systém státní pokladny. V rámci této novely je rovněž navrhováno, aby, obdobně jako u státních příspěvkových organizací, bylo státním fondům, Správě železnic, zdravotním pojišťovnám a státním podnikům umožněno zřízení účtů mimo ČNB na základě odůvodněné žádosti a souhlasu MF ČR.

Přehled literatury a použitých zdrojů

- AMECO (2023): AMECO database. Brusel, Evropská komise, 28. 3. 2023 [cit. 28. 3. 2023], <https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/indicators-statistics/economic-databases/macro-economic-database-ameco/ameco-database_en>.
- ČNB (2023a): Systém časových řad ARAD. Praha, Česká národní banka, 3. 4. 2023 [cit. 3. 4. 2023], <<https://www.cnb.cz/arad/#/>>.
- ČNB (2023b): Historie inflačních cílů ČNB. Praha, Česká národní banka, březen 2023 [cit. 15. 3. 2023], <<https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/inflacni-cil/historie-inflacnich-cilu-cnb/>>.
- ČSÚ (2018): Projekce obyvatelstva České republiky – 2018–2100. Praha, Český statistický úřad, 28. 11. 2018 [cit. 15. 3. 2023], <<https://www.czso.cz/csu/czso/projekce-obyvatelstva-ceske-republiky-2018-2100>>.
- ČSÚ (2023a): Hrubý domácí produkt – časové řady ukazatelů čtvrtletních účtů. Praha, Český statistický úřad, 31. 3. 2023 [cit. 31. 3. 2023], <https://www.czso.cz/csu/czso/hdp_cr>.
- ČSÚ (2023b): Sektor vládních institucí, vládní deficit a dluh. Praha, Český statistický úřad, 3. 4. 2023 [cit. 3. 4. 2023], <https://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.indexnu_gov>.
- ČSÚ (2023c): Výběrové šetření pracovních sil. Praha, Český statistický úřad, 3. 2. 2023 [cit. 4. 4. 2023], <https://www.czso.cz/csu/czso/zam_cr>.
- ČSÚ (2023d): Výdaje vládních institucí podle funkcí (COFOG). Praha, Český statistický úřad, 15. 2. 2023 [cit. 4. 4. 2023], <https://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.gov_c?mylang=CZ>.
- ČSÚ (2023e): Pohyb obyvatelstva – rok 2022. Praha, Český statistický úřad, 21. 3. 2023 [cit. 4. 4. 2023], <<https://www.czso.cz/csu/czso/cri/pohyb-obyvatelstva-rok-2022>>.
- ČSÚ (2023f): Notifikace deficitu a dluhu vládních institucí – 2023 (První notifikace, údaje notifikované Eurostatem). Praha, Český statistický úřad, 21. 4. 2023 [cit. 21. 4. 2023], <<https://www.czso.cz/csu/czso/cri/notifikace-deficitu-a-dluhu-vladnich-instituci-2022-prvni-notifikace-udaje-notifikovane-eurostatem>>.
- ECB (2009): ECB Monthly Bulletin. Frankfurt nad Mohanem, Evropská centrální banka, duben 2009, ISSN 1725-2822 (on-line). [cit. 16. 3. 2023], <<https://www.ecb.int/pub/pdf/mobu/mb200904en.pdf>>.
- EFC (2017): Specifications on the Implementation of the Stability and Growth Pact and Guidelines on the Format and Content of Stability and Convergence Programmes. Brusel, EFC, 15. května 2017 [cit. 15. 3. 2023], <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9344-2017-INIT/en/pdf>>.
- EIA (2023): Spot Prices for Crude Oil and Petroleum Products. Washington, DC, U.S. Energy Information Administration, 29. 3. 2023 [cit. 29. 3. 2023], <https://www.eia.gov/dnav/pet/pet_pri_spt_s1_a.htm>.
- EK (2017): The 2018 Ageing Report: Underlying Assumptions and Projection Methodologies. European Economy Institutional Paper 065. Brusel, Evropská komise, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, listopad 2017, ISBN 978-92-79-64714-7 (on-line). [cit. 15. 3. 2023], <https://ec.europa.eu/info/publications/economy-finance/2018-ageing-report-underlying-assumptions-and-projection-methodologies_en>.
- EK (2020): The 2021 Ageing Report: Underlying Assumptions and Projection Methodologies. European Economy Institutional Paper 142. Brusel, Evropská komise, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, listopad 2020, ISBN 978-92-76-16331-2 (on-line). [cit. 15. 3. 2023], <https://ec.europa.eu/info/publications/2021-ageing-report-underlying-assumptions-and-projection-methodologies_en>.
- EK (2021a): The 2021 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the EU Member States (2019-2070), European Economy Institutional Paper 148. Brusel, Evropská komise, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, květen 2021, ISSN 2443-8014 (on-line). [cit. 15. 3. 2023], <https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/2021-ageing-report-economic-and-budgetary-projections-eu-member-states-2019-2070_en>.
- EK (2021b): Access to Public Procurement, Reporting period 01/2021–12/2021. Brusel, Evropská komise, 2023 [cit. 15. 3. 2023], <https://single-market-scoreboard.ec.europa.eu/business-framework-conditions/public-procurement_en>.

- EK (2022): Annual Sustainable Growth Survey 2023. Brusel, Evropská komise, listopad 2022 [cit. 15. 3. 2023], <https://commission.europa.eu/document/download/934c5bd4-0967-4595-b1f8-a2587258e24a_en?filename=COM_2022_780_1_EN.pdf>.
- EK (2023a): European Economic Forecast: Winter 2023 (Interim), European Economy Institutional Paper 194. Brusel, Evropská komise, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, únor 2023, ISSN 2443-8014 (on-line). [cit. 1. 3. 2023], <https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/22d2bcf9-3748-436d-987d-a11495a3a191_en?filename=ip194_en_1.pdf>.
- EK (2023b): Fiscal Policy Guidance for 2024: Promoting Debt Sustainability and Sustainable and Inclusive Growth. Brusel, Evropská komise, březen 2023 [cit. 15. 3. 2023], <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/%20en/ip_23_1410/IP_23_1410_EN.pdf>.
- EK (2023c): Debt Sustainability Monitor 2022, European Economy Institutional Paper 199. Brusel, Evropská komise, duben 2023, ISBN 978-92-76-61648-1 (online). [cit. 17. 4. 2023], <https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/debt-sustainability-monitor-2022_en>.
- Eurostat (2023): Eurostat Database. Lucemburk, Eurostat, 5. 4. 2023 [cit. 5. 4. 2023], <<http://ec.europa.eu/eurostat>>.
- MF ČR (2019): Koncepce rozvoje kapitálového trhu v České republice. Praha, Ministerstvo financí ČR, březen 2019 [cit. 15. 3. 2023], <https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Material_2019_Koncepce-rozvoje-kapitaloveho-trhu-v-Ceske-republice-2019-2023.pdf>.
- MF ČR (2020): Strategie vlastnické politiky státu. Praha, Ministerstvo financí ČR, únor 2020 (aktualizováno 2021) [cit. 15. 3. 2023], <https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2021_Strategie-vlastnicke-politiky-statu.pdf>.
- MF ČR (2021a): Fiskální výhled ČR (leden 2021). Praha, Ministerstvo financí ČR, leden 2021, ISSN 1804-7998 (on-line). [cit. 1. 3. 2023], <https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-fiskalni-vyhled_2021-Q1_Fiskalni-vyhled-CR-leden-2021.pdf>.
- MF ČR (2021b): Státní závěrečný účet ČR za rok 2020. Praha, Ministerstvo financí ČR, duben 2021, [cit. 3. 3. 2023], <<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2020/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2020-41689>>.
- MF ČR (2022a): Konvergenční program ČR (duben 2022). Praha, Ministerstvo financí ČR, duben 2022, ISSN 1804-798X (on-line). [cit. 15. 3. 2023], <https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2022-05-11_Konvergenčni-program-CR-duben-2022.pdf>.
- MF ČR (2022b): Metodické stanovisko k bezúplatným převodům a přímému prodeji. Metodický materiál pro organizační složky státu a vybrané státní organizace s účinností od 1. září 2022. Praha, Ministerstvo financí ČR, září 2022 [cit. 15. 3. 2023], <https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2022-09-01_Metodicke-stanovisko-k-bezuplatnym-prevodum-a-primemu-prodeji.pdf>.
- MF ČR (2022c): Zpráva o plnění opatření vyplývajících ze Strategie vlastnické politiky státu k 31. 12. 2021. Praha, Ministerstvo financí ČR, 2022 [cit. 15. 3. 2023], <https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2022-11-10_Zpravu-o-plneni-vlastnicke-politiky-statu-za-rok-2021.pdf>.
- MF ČR (2022d): Zpráva o činnosti a výsledcích strategických společností s majetkovou účastí státu, státních podniků a národního podniku za rok 2021. Praha, Ministerstvo financí ČR, 2022 [cit. 15. 3. 2023], <https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2022-11-10_Zprava-o-vysledcich-strategickych-subjektu-za-rok-2021.pdf>.
- MF ČR (2023a): Makroekonomická predikce ČR (duben 2023). Praha, Ministerstvo financí ČR, duben 2023, ISSN 1804-7971 (on-line). [cit. 8. 4. 2023], <http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2023-04-12_Makroekonomicka-predikce-duben-2023.pdf>.
- MF ČR a ČNB (2022): Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou – 2022. Praha, Ministerstvo financí ČR a Česká národní banka, prosinec 2022, ISSN 2336-5110 (on-line). [cit. 15. 3. 2023], <http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2022-12-07_Vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konvergenčních-kriterii.pdf>.
- MZe (2022): Strategický plán Společné zemědělské politiky na období 2023–2027. Praha, Ministerstvo zemědělství ČR, říjen 2022, [cit. 15. 3. 2023], <https://eagri.cz/public/web/file/717715/SP_SZP_verze_1_3_schvaleno_EK.pdf>.
- Nález Ústavního soudu č. 149/2020 Sb., sp. zn. Pl. ÚS 38/17 ve věci návrhu na zrušení některých ustanovení zákona č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 579/22 o ústavních stížnostech stěžovatelů proti rozsudku Městského soudu v Praze.

Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 2296/22 o ústavních stížnostech stěžovatelů proti rozsudku Městského soudu v Praze.

Nařízení Rady (ES) č. 1466/97 ze dne 7. července 1997 o posílení dohledu nad stavy rozpočtů a nad hospodářskými politikami a o posílení koordinace hospodářských politik, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení Rady (ES) č. 479/2009 ze dne 25. května 2009 o použití Protokolu o postupu při nadměrném schodku, připojeného ke Smlouvě o založení Evropského společenství, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU, Euratom) 2020/2223 ze dne 23. prosince 2020, kterým se mění nařízení (EU, Euratom) č. 883/2013, pokud jde o spolupráci s Úřadem evropského veřejného žalobce a účelnost vyšetřování Evropského úřadu pro boj proti podvodům.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/241 ze dne 12. února 2021, kterým se zřizuje Nástroj pro oživení a odolnost.

Nařízení Rady (EU) 2022/1854 ze dne 6. října 2022 o intervenci v mimořádné situaci s cílem řešit vysoké ceny energie.

Nařízení Rady (EU) 2022/2576 ze dne 19. prosince 2022 o posílení solidarity prostřednictvím lepší koordinace nákupu plynu, spolehlivých referenčních cen a přeshraničních výměn plynu.

Nařízení vlády č. 221/2019 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o investičních pobídkách, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 253/2021 Sb., o stanovení vyměřovacího základu u osoby, za kterou je plátcem pojistného na veřejné zdravotní pojištění stát.

Nařízení vlády č. 35/2022 Sb., o druhém zvýšení důchodů v roce 2022.

Nařízení vlády č. 36/2022 Sb., o druhém zvýšení příplatků k důchodu v roce 2022.

Nařízení vlády č. 73/2022 Sb., o příspěvku pro solidární domácnost (*zrušeno*).

Nařízení vlády č. 75/2022 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima.

Nařízení vlády č. 136/2022 Sb., o třetím zvýšení důchodů v roce 2022.

Nařízení vlády č. 137/2022 Sb., o třetím zvýšení příplatků k důchodu v roce 2022.

Nařízení vlády č. 204/2022 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima.

Nařízení vlády č. 205/2022 Sb., o příspěvku pro solidární domácnost na období druhého pololetí roku 2022.

Nařízení vlády č. 206/2022 Sb., o některých podrobnostech poskytování ubytování a souvisejících služeb osobám s udělenou dočasnou ochranou, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 262/2022 Sb., o příspěvku na úhradu nákladů za energie, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 289/2022 Sb., kterým se pro účely příspěvku na bydlení ze státní sociální podpory pro období do 31. prosince 2022 zvyšují částky navýšení měsíčních normativních nákladů na bydlení a mění nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení (nařízení o nezabavitelných částkách), ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 290/2022 Sb., o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2021, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2021, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2023 a základní výměry důchodu stanovené pro rok 2023 a o zvýšení důchodů v roce 2023.

Nařízení vlády č. 291/2022 Sb., o zvýšení příplatků k důchodu v roce 2023.

Nařízení vlády č. 292/2022 Sb., o zvýšení některých dávek péče o děti a zaopatřovacího příspěvku podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 322/2022 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 206/2022 Sb., o některých podrobnostech poskytování nouzového ubytování a dočasného nouzového přístřeší a souvisejících služeb pro žadatele o udělení dočasné ochrany a pro osoby s udělenou dočasnou ochranou.

Nařízení vlády č. 436/2022 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima.

Nařízení vlády č. 439/2022 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 205/2022 Sb., o příspěvku pro solidární domácnost na období druhého pololetí roku 2022, ve znění pozdějších předpisů.

- Nařízení vlády č. 463/2022 Sb., o stanovení cen elektřiny a plynu v mimořádné tržní situaci dodávaných na ztráty v distribučních soustavách a o kompenzacích poskytovaných na dodávku elektřiny a plynu na ztráty za stanovené ceny.
- Nařízení vlády č. 470/2022 Sb., o postupu pro určení výše podpor a zpětné výplaty podpor podle zákona o podporovaných zdrojích energie v návaznosti na oznámení nebo rozhodnutí o slučitelnosti podpor s vnitřním trhem Evropské unie.
- Nařízení vlády č. 5/2023 Sb., o kompenzacích poskytovaných na dodávku elektřiny a plynu za stanovené ceny, ve znění pozdějších předpisů.
- Nařízení vlády č. 89/2023 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 221/2019 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o investičních pobídkách, ve znění pozdějších předpisů.
- NATO (2022): Defence Expenditures of NATO Countries (2014-2022). Brusel, Severoatlantická aliance, červen 2022 [cit. 15. 3. 2023], Tisková zpráva dostupná na <https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_197050.htm>.
- NKÚ (2020): Kontrolní závěr z kontrolní akce 19/06 Peněžní prostředky poskytované k zajištění vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví. Praha, Nejvyšší kontrolní úřad, únor 2020 [cit. 15. 3. 2023], <<https://www.nku.cz/assets/konzavery/K19006.pdf>>.
- OECD (2015): Metodické pokyny OECD pro správu a řízení státem vlastněných společností, vydáno 2015. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, Paříž, 2015, ISBN 978-80-270-2599-2. [cit. 15. 3. 2023], <https://www.oecd-ilibrary.org/metodicke-pokyny-oecd-pro-spravu-a-rizeni-statem-vlastnenych-spolocnosti-vydano-2015_5j8l9bmkhsd1.pdf?itemId=%2Fcontent%2Fpublication%2F9788027025992-cs&mimeType=pdf>.
- OECD (2020): OECD Reviews of Pension Systems: Czech Republic, OECD Reviews of Pension Systems, OECD Publishing, Paříž, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, 2020, ISBN 978-92-64-92960-9 (print). [cit. 15. 3. 2023], <<https://doi.org/10.1787/e6387738-en>>.
- Sdělení Komise Dočasný krizový rámec pro opatření státní podpory na podporu hospodářství po agresi Ruska vůči Ukrajině 2022/C 426/01.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/87/ES ze dne 13. října 2003 o vytvoření systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů ve Společenství a o změně směrnice Rady 96/61/ES. Text s významem pro EHP.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1024 ze dne 20. června 2019 o otevřených datech a opakovaném použití informací veřejného sektoru (přepřacované znění).
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1151 ze dne 20. června 2019, kterou se mění směrnice (EU) 2017/1132, pokud jde o využívání digitálních nástrojů a postupů v právu obchodních společností.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1937 ze dne 23. října 2019 o ochraně osob, které oznamují porušení práva Unie.
- Směrnice Rady (EU) 2022/2523 ze dne 14. prosince 2022 o zajištění globální minimální úrovně zdanění nadnárodních skupin podniků a velkých vnitrostátních skupin v Unii.
- Sněmovní tisk č. 110/0, návrh poslanců Jakuba Michálka, Věry Kovářové, Marka Výborného, Marka Bendy a Jana Jakoba na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Sněmovní tisk č. 249/0, vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů.
- Pozměňovací návrh č. 1597 Ivana Bartoše k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č. 249).
- Sněmovní tisk č. 352/0, vládní návrh zákona o ochraně oznamovatelů.
- Sněmovní tisk č. 369/0, vládní návrh zákona o financování obrany České republiky a o změně zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o financování obrany).
- Sněmovní tisk č. 409/0, vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách a o změně některých zákonů (zákon o investičních pobídkách), ve znění pozdějších předpisů.

ÚV (2023): Národní program reforem České republiky 2023. Praha, Úřad vlády ČR. Schváleno Výborem pro EU na vládní úrovni dne 12. dubna 2023.

Usnesení vlády ČR ze dne 17. února 2020 č. 115 o Strategii vlastnické politiky státu.

Usnesení vlády ČR ze dne 19. března 2020 č. 260 o podpoře pro osoby samostatně výdělečně činné a malé střední podnikatele COVID II.

Usnesení vlády ČR ze dne 18. ledna 2021 č. 46 o Programu Záruka COVID Sport.

Usnesení vlády ČR ze dne 18. ledna 2021 č. 51 o Programu COVID Záruka CK.

Usnesení vlády ČR ze dne 18. října 2021 č. 907 o snížení daně z přidané hodnoty na dodání elektřiny a plynu v reakci na aktuální vývoj cen na trhu s energetickými produkty

Usnesení vlády ČR ze dne 5. listopadu 2021 č. 982 o změně rámcových podmínek dotačního titulu COVID-Ubytování II schválených usnesením vlády ze dne ze dne 29. března 2021 č. 334.

Usnesení vlády ČR ze dne 11. května 2022 č. 375 o Strategii elektronizace zadávání veřejných zakázek pro období let 2022 až 2030.

Usnesení vlády ČR ze dne 20. července 2022 č. 624 o záměru prověřit možnost realizace výstavby železniční infrastruktury metodou spolupráce veřejného a soukromého sektoru.

Usnesení vlády ČR ze dne 14. září 2022 č. 786 k návrhu Programu podpory na zvýšené náklady na zemní plyn a elektřinu v důsledku mimořádně prudkého růstu jejich cen.

Usnesení vlády ČR ze dne 26. září 2022 č. 825 k návrhu rozpočtu Státního fondu dopravní infrastruktury na rok 2023 a střednědobém výhledu na roky 2024 a 2025.

Usnesení vlády ČR ze dne 12. října 2022 č. 860 o Strategickém plánu Společné zemědělské politiky na období 2023–2027.

Usnesení vlády ČR ze dne 19. října 2022 č. 876 k aktualizaci Programu podpory na zvýšené náklady na zemní plyn a elektřinu v důsledku mimořádně prudkého růstu jejich cen.

Usnesení vlády ČR ze dne 9. listopadu 2022 č. 940 o novém programu Modernizačního fondu s názvem HOUSEnerg.

Usnesení vlády ČR ze dne 21. prosince 2022 č. 1077 o vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění České republiky s eurozónou.

Usnesení vlády ČR ze dne 21. prosince 2022 č. 1100 k Programu pro podporu zákazníků v teplotě související s vysokou cenou tepelné energie podle Dočasného krizového rámce pro opatření státní podpory na podporu hospodářství po agresi Ruska na Ukrajinu.

Usnesení vlády ČR ze dne 25. ledna 2023 č. 56 o zabezpečení přehledu nepotřebných nemovitostí státu.

Usnesení vlády ČR ze dne 15. února 2023 č. 112 o poskytnutí dotace provozovateli přenosové soustavy na krytí části nákladů na ztráty v přenosové soustavě a na zajištění systémových služeb pro rok 2023 a o změně usnesení vlády ze dne 4. ledna 2023 č. 17, o kompenzacích poskytovaných na dodávku elektřiny a plynu za stanovené ceny.

Usnesení vlády ČR ze dne 1. března 2023 č. 153 o realokaci prostředků tzv. brexitové rezervy do REPowerEU.

VRP (2023a): Stanovisko Výboru pro rozpočtové prognózy k makroekonomické prognóze Ministerstva financí ČR 2023–2024. Praha, Výbor pro rozpočtové prognózy, 18. dubna 2023 [cit. 19. 4. 2023], <<https://www.rozpocetovarada.cz/ke-stazeni/stanovisko-vrp-k-makroekonomicke-prognoze-mf-cr-duben-2023/>>.

VRP (2023b): Stanovisko Výboru pro rozpočtové prognózy k predikci příjmů sektoru vládních institucí Ministerstva financí ČR 2023–2024. Praha, Výbor pro rozpočtové prognózy, 18. dubna 2023 [cit. 19. 4. 2023], <<https://www.rozpocetovarada.cz/ke-stazeni/stanovisko-vrp-k-predikci-prijmu-sektoru-vladnich-instituci-mf-cr-duben-2023/>>.

Vyhláška č. 160/2022 Sb., kterou se mění vyhláška č. 5/2014 Sb., o způsobu, termínech a rozsahu údajů předkládaných pro hodnocení plnění státního rozpočtu, rozpočtů státních fondů, rozpočtů územních samosprávných celků a rozpočtů dobrovolných svazků obcí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách a o změně některých zákonů (zákon o investičních pobídkách), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 203/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 179/2018 Sb., o poskytnutí státní záruky České republiky na zajištění zápůjčky České národní banky pro Mezinárodní měnový fond.

Zákon č. 80/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti daní a některé další zákony.

Zákon č. 256/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 112/2016 Sb., o evidenci tržeb, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 364/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti daní v souvislosti se zvyšováním příjmů veřejných rozpočtů.

Zákon č. 214/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 58/1995 Sb., o pojišťování a financování vývozu se státní podporou a o doplnění zákona č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 228/2020 Sb., o poskytnutí státní záruky České republiky na zajištění dluhů Českomoravské záruční a rozvojové banky, a. s., vyplývajících z ručení za dluhy z úvěrů v souvislosti se zmírněním negativních dopadů způsobených virem SARS CoV-2, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 299/2020 Sb., kterým se mění některé daňové zákony v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2 a zákon č. 159/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 540/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony v souvislosti s paušální daní.

Zákon č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném).

Zákon č. 609/2020 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti daní a některé další zákony.

Zákon č. 121/2021 Sb., o mimořádném příspěvku zaměstnanci při nařízené karanténě, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 182/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 121/2021 Sb., o mimořádném příspěvku zaměstnanci při nařízené karanténě.

Zákon č. 261/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s další elektronizací postupů orgánů veřejné moci, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 285/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 323/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 325/2021 Sb., o elektronizaci zdravotnictví, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 328/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 330/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 382/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 518/2021 Sb., o mimořádném příspěvku zaměstnanci při nařízené karanténě.

Zákon č. 519/2021 Sb., o kompenzačním bonusu pro rok 2022.

Zákon č. 520/2021 Sb. o dalších úpravách poskytování ošetrovného v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii onemocnění COVID-19, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 17/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 66/2022 Sb., o opatřeních v oblasti zaměstnanosti a oblasti sociálního zabezpečení v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace. *(účinnost skončena)*

Zákon č. 128/2022 Sb., o opatřeních v oblasti daní v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 131/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 142/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 180/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 196/2022 Sb., o jednorázovém příspěvku na dítě.

Zákon č. 198/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 65/2022 Sb., o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace, ve znění zákona č. 175/2022 Sb., a zákon č. 66/2022 Sb., o opatřeních v oblasti zaměstnanosti a oblasti sociálního zabezpečení v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace, ve znění zákona č. 175/2022 Sb.

Zákon č. 216/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 232/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 240/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 241/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 245/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů.

Zákon č. 260/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 286/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 358/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

- Zákon č. 363/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 58/1995 Sb., o pojišťování a financování vývozu se státní podporou a o doplnění zákona č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 365/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 366/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- Zákon č. 416/2022 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s využíváním digitálních nástrojů a postupů v právu obchodních společností a fungováním veřejných rejstříků.
- Zákon č. 449/2022 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2023.
- Zákon č. 456/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 471/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 12/2020 Sb., o právu na digitální služby a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.
- Zákon č. 34/2023 Sb., o koordinaci spolupráce s Evropským úřadem pro boj proti podvodům.
- Zákon č. 35/2023 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o koordinaci spolupráce s Evropským úřadem pro boj proti podvodům.
- Zákon č. 71/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Příloha: Konvergence

Ekonomická úroveň ČR, vyjádřená prostřednictvím hrubého domácího produktu na obyvatele v běžné paritě kupní síly, byla v roce 2022 o 9 % nižší než v EU, resp. o 22 % nižší než v Německu. Ačkoliv se hospodářská úroveň ČR v letech 2000–2008 díky silnému ekonomickému růstu průměru EU rychle přibližovala, v důsledku recesí a pouze mírného oživení se poté proces konvergence do roku 2013 zastavil. Následně se však ČR začala znovu pozvolna přibližovat k průměru EU, a to až do roku 2020, kdy svět ochromila pandemie koronaviru, došlo k synchronizovanému propadu hospodářské aktivity a proces konvergence opět ustal (viz Graf P.1). V souvislosti s přetrvávajícími dopady pandemie a ruské agrese vůči Ukrajině, které vedly k razantnímu nárůstu cen a zpřísnění měnové politiky, očekáváme, že by k obnovení procesu konvergence mohlo dojít až v roce 2024.

Komparativní cenová hladina ČR vykazovala od roku 1995 téměř nepřetržitě rostoucí trend. V roce 2008 dosáhla 72 % průměru zemí EU, a poté se s výjimkou roku 2009 udržovala poblíž této úrovně. Během let 2013 a 2014 komparativní cenová hladina v důsledku měnového závazku ČNB a s ním souvisejícího oslabení kurzu

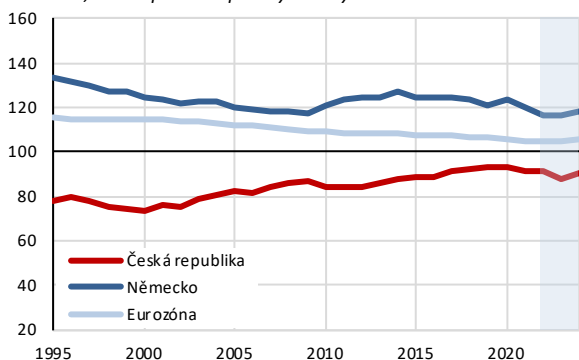
koruny vůči euru poklesla, v roce 2014 se dokonce snížila až na hodnotu roku 2006. Od roku 2015 však opět postupně rostla (Graf P.2). V letošním roce by se komparativní cenová hladina měla výrazněji zvýšit, mj. v důsledku posílení kurzu koruny, a to až na 87 % průměru EU. Na této úrovni by se pak měla pohybovat i v příštím roce.

Navzdory slabšímu ekonomickému oživení by v důsledku posílení české měny mělo letos pokračovat pozvolné zvyšování produktivity práce na odpracovanou hodinu (Graf P.3). Produktivita práce v ČR by se tak mohla zvýšit na 63 % úrovně EU a na této hodnotě setrvat i v roce příštím.

Po roce 2008 došlo po období mzdové konvergence k jejímu dočasnému zastavení. Následně se průměrná mzda v soukromém sektoru v ČR pohybovala v průměru okolo 46 % úrovně EU. V letech 2017–2019 se vlivem ekonomické konjunktury a zvyšování minimální a zaručené mzdy začal tento poměr opětovně zvyšovat, a to až do roku 2020, kdy mírně poklesl. Napjatý trh práce přispěl k růstu průměrné mzdy, která se v roce 2022 dostala na 60 % průměru EU, v paritě kupní síly pak její úroveň činila 74 %.

Graf P.1: Relativní ekonomická úroveň

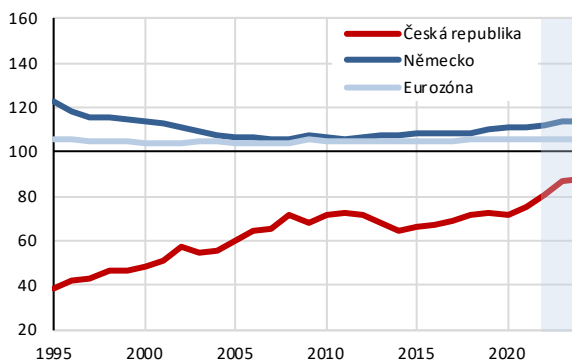
EU27=100, HDP v paritě kupní síly na obyvatele

Zdroj: ČSÚ (2023a), Eurostat (2023). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf P.2: Komparativní cenová hladina

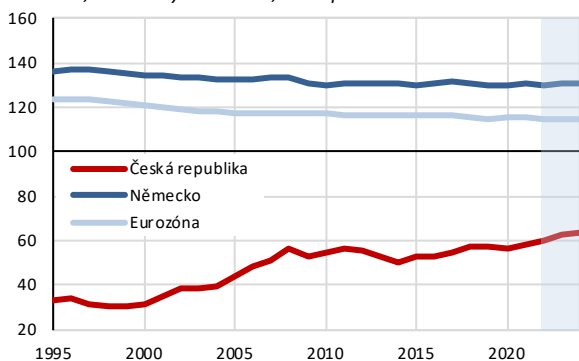
EU27=100

Zdroj: ČSÚ (2023a), Eurostat (2023). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf P.3: Reálná produktivita práce

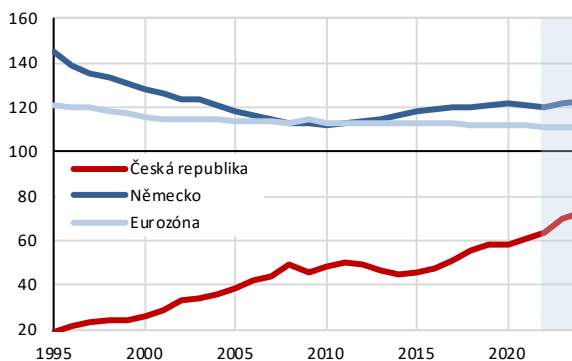
EU27=100, stálé ceny roku 2010, na odpracovanou hodinu

Zdroj: Eurostat (2023). Výpočty a predikce MF ČR a AMECO (2023).

Graf P.4: Průměrná náhrada zaměstnanci

EU27=100

Zdroj: AMECO (2023), Eurostat (2023). Výpočty a predikce MF ČR.

Slovníček pojmů

Akruální metodika znamená, že ekonomické transakce jsou zaznamenány v okamžiku, kdy se ekonomická hodnota vytváří, transformuje nebo zaniká, nebo když se pohledávky a závazky zvyšují či snižují bez ohledu na to, kdy bude realizovaná transakce peněžně uhrazena (na rozdíl od peněžního principu, na kterém je sestavován např. státní rozpočet).

Cyklicky očištěné saldo sektoru vládních institucí slouží k identifikaci nastavení fiskální politiky, protože v něm není zahrnut vliv těch částí příjmů a výdajů, které jsou generovány pozicí ekonomiky v rámci hospodářského cyklu.

Diskreční opatření představují přímé zásahy orgánů výkonné nebo zákonodárné moci do příjmů a výdajů sektoru vládních institucí.

Dlouhodobé úrokové sazby jsou měřeny na základě výnosů dlouhodobých státních dluhopisů nebo srovnatelných cenných papírů do doby splatnosti v procentech za rok. Jako reprezentativní jsou klasifikovány dluhopisy, jejichž zbytková splatnost se pohybuje v rozmezí 8 až 12 let (použití těchto mezi plně vychází z podmínek českého trhu se státními dluhopisy, které byly nastaveny na základě periodicity emisí státních dluhopisů ČR). Z tohoto souboru je následně generována taková kombinace dluhopisů, jejíž průměrná zbytková splatnost se nejvíce přibližuje hranici 10 let.

Dluhové pravidlo národního fiskálního rámce aktivuje zákony definovaná opatření, pokud relativní výše dluhu sektoru vládních institucí, snížená o rezervu peněžních prostředků z financování státního dluhu, překročí 55 % HDP. Tato opatření stanovují podmínky pro přípravu návrhů rozpočtů jednotlivých segmentů sektoru vládních institucí (státní rozpočet, rozpočty státních fondů, zdravotně pojistné plány zdravotních pojišťoven a rozpočty územních samosprávných celků); ostatním veřejným institucím omezují nové závazky vedoucí k navýšení dluhu sektoru vládních institucí se splatností delší než 1 rok.

Fiskální impuls slouží k posouzení vlivu fiskální politiky vlády na ekonomický růst. Na rozdíl od primárního fiskálního úsilí nezahrnuje zejména příjmy z fondů EU a výdaje do rozpočtu EU, a naopak zahrnuje určité jednorázové operace (zpravidla opatření vlády s přímým fiskálním dopadem).

Fiskální úsilí je meziroční změna strukturálního salda indikující expanzivní, či restriktivní nastavení fiskální politiky v daném roce.

Indikátory fiskální udržitelnosti charakterizují na základě dlouhodobých projekcí udržitelnost veřejných financí a rozsah potřebné změny k jejímu dosažení. Evropská komise využívá tři hlavní indikátory. **Indikátor S0** je složený z 28 makrofinančních a fiskálních ukazatelů, který indikuje fiskální rizika pro nadcházející rok. **Indikátor S1** vyjadřuje, o kolik procent HDP je nutno ve středním horizontu zlepšit primární strukturální saldo pro dalších 5 let, aby dluh sektoru vládních institucí v roce 2030 činil 60 % HDP. **Indikátor S2** vyčísluje, o kolik procent HDP je nutno trvale zlepšit primární strukturální saldo, aby dluh sektoru vládních institucí zůstal stabilní v nekonečném časovém horizontu (tj. aby současná hodnota budoucích primárních sald byla rovna aktuální výši dluhu sektoru vládních institucí).

Hrubý domácí produkt (HDP) je peněžním vyjádřením celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených v daném období na určitém území. **Reálný HDP** je hrubý domácí produkt vyjádřený

v cenách referenčního roku. Tato transformace umožňuje při analýze HDP (či jiné veličiny) v čase eliminovat vliv změny cen a soustředit se pouze na změny fyzického objemu. **Hrubá přidaná hodnota** představuje rozdíl mezi hodnotou produkce a mezipotřeby (produkce užitá při výrobě jiného zboží či služeb).

Index spotřebitelských cen je jedním z indexů měřících cenovou hladinu. Je konstruován na základě pravidelného sledování vývoje cen vybraných zboží a služeb (tzv. reprezentantů) ve spotřebním koši domácností. Každý reprezentant má určitou váhu. Spotřební koš je rozdělen na 12 oddílů (např. potraviny a nealkoholické nápoje; alkoholické nápoje, tabák; odívání a obuv; bydlení, voda, energie a paliva; atd.). **Harmonizovaný index spotřebitelských cen** je kalkulován v zemích EU podle jednotných a právně závazných postupů, což (na rozdíl od národních indexů) umožňuje srovnatelnost tohoto ukazatele mezi zeměmi.

Inflace je trvalý růst všeobecné cenové hladiny, resp. vnitřní znehodnocování měny. Cenová hladina se měří pomocí cenových indexů, např. indexu spotřebitelských cen či harmonizovaného indexu spotřebitelských cen. Nejčastěji zmiňovaná **meziroční míra inflace** je relativní změna indexu spotřebitelských cen proti stejnému měsíci předchozího roku. **Průměrná míra inflace** je relativní změna průměru indexu spotřebitelských cen v posledních 12 měsících proti průměru indexu spotřebitelských cen v předcházejících 12 měsících. Míry inflace se vyjadřují v procentech. **Administrativními opatřeními u spotřebitelských cen** rozumíme státní opatření, která přímo působí na cenovou hladinu. Zahrnují vliv změn nepřímých daní (daň z přidané hodnoty, spotřební a energetické daně) a regulovaných cen (např. elektřina, plyn, teplo, vodné a stočné, městská hromadná doprava).

Jednorázové a jiné přechodné operace jsou taková opatření na straně příjmů či výdajů, která mají pouze dočasný dopad na saldo sektoru vládních institucí a často vyplývají z událostí mimo přímou kontrolu orgánů výkonné nebo zákonodárné moci (např. výdaje na odstraňování následků povodní).

Kapitálové transfery zahrnují pořízení nebo úbytek aktiva bez ekvivalentní protihodnoty. Mohou být prováděny v peněžní nebo naturální formě. **Peněžní kapitálový transfer** je definován jako peněžní převod bez očekávané protihodnoty jednotky, která daný transfer obdržela. **Naturální kapitálový transfer** je založen na převodu vlastnictví aktiva (jiného než zásob a peněz) nebo zrušení závazku věžitelem, za něž nebyla přijata žádná protihodnota, převzetí dluhu apod.

Komparativní cenová hladina představuje poměr HDP v tržním měnovém kurzu a v paritě kupní síly.

Demografická míra závislosti je poměr počtu obyvatel v seniorském věku (nad 64 let) k počtu obyvatel v produktivním věku – nezohledňuje tedy prodloužování věku odchodu do důchodu.

Nezaměstnanost (z Výběrového šetření pracovních sil) odpovídá počtu osob, které ve sledovaném období (referenčním týdnem) souběžně splňovaly tři podmínky: nebyly zaměstnané, hledaly aktivně práci a byly připraveny k nástupu do práce nejpozději do 14 dnů. **Míra nezaměstnanosti** vyjadřuje podíl počtu nezaměstnaných a pracovní síly. Osoba s délkou trvání nezaměstnanosti delší než 12 měsíců je považována za **dlouhodobě nezaměstnanou**.

Notifikace vládního deficitu a dluhu je kvantifikace fiskálních ukazatelů předkládaná každou členskou zemí EU dvakrát ročně Evropské komisi podle nařízení Rady (ES) č. 479/2009 o použití Protokolu o postupu při nadměrném schodku, připojeného ke Smlouvě o založení Evropského společenství, ve znění pozdějších předpisů. Je sestavována v aktuální metodice za sektor vládních institucí. Český statistický úřad zpracovává data za čtyři uplynulé roky $t-4$ až $t-1$. MF ČR zpracovává predikci týkající se běžného roku t . Notifikace obsahuje jak základní sadu notifikačních tabulek, ve kterých jsou především klíčové ukazatele jako saldo a dluh, včetně vysvětlení přechodu ze salda v národní metodice k aktuálnímu saldu a příspěvků ke změně výše dluhu, tak i celou řadu doplňkových dotazníků, např. tabulku záruk.

Při využití metody **parity kupní síly** se porovnávání ekonomického výkonu jednotlivých zemí v rámci EU provádí ve standardech kupní síly, což je umělá měnová jednotka vyjadřující množství statků, které je v průměru možné zakoupit za 1 euro na území EU po kurzovém přepočtu u zemí, jež používají jinou měnovou jednotku než euro.

Peněžité sociální dávky představují dávky sociálního zabezpečení (např. dávky důchodového pojištění, dávky státní sociální podpory), které jsou ze sektoru vládních institucí vypláceny domácnostem.

Platební bilance zachycuje pro dané území ekonomické transakce mezi rezidenty a nerezidenty za určité časové období. Základní struktura platební bilance vychází z metodiky Mezinárodního měnového fondu a zahrnuje běžný, kapitálový a finanční účet (včetně změny devizových rezerv).

Krátkodobou úrokovou míru v prostředí ČR představuje PRIBOR 3M, což je referenční úroková sazba indikující průměrnou sazbu, za níž si mohou banky na trhu mezibankovních depozit půjčit se splatností 3 měsíce.

Potenciální produkt je úroveň ekonomického výkonu při „plném“ využití disponibilních zdrojů. Plné využití zdrojů je zde myšleno spíše jako optimální a rovnovážné, která nevede k tlakům např. ve změně dynamiky inflace apod.

Produkční mezera je rozdíl mezi skutečným a potenciálním produktem měřený v procentech potenciálního produktu. Slouží k identifikaci pozice ekonomiky v cyklu.

Sektor vládních institucí je vymezen mezinárodně harmonizovanými pravidly EU. V ČR zahrnuje v metodice ESA 2010 tři základní subsektory: ústřední vládní instituce, místní vládní instituce a fondy sociálního zabezpečení.

Strukturální saldo je rozdíl cyklicky očištěného salda a jednorázových a přechodných operací (obě složky viz výše).

Primární strukturální saldo je dále očištěné o úroky.

Střednědobý rozpočtový cíl je vyjádřen ve strukturálním saldu sektoru vládních institucí a má zajistit udržitelnost veřejných financí dané země. Odráží jak růstový potenciál dané země, tak její úroveň zadlužení. Dodržování střednědobých cílů by mělo členským státům umožnit zachování dostatečné rezervy vůči referenční hodnotě salda sektoru vládních institucí ve výši -3% HDP během obvyklých cyklických výkyvů, zabezpečit

postupné kroky směrem k udržitelnosti a umožnit prostor pro případné potřebné rozpočtové operace. Postup jeho výpočtu je určen prováděcím dokumentem EFC (2017). Pro ČR aktuálně odpovídá úrovni strukturálního salda $-0,75\%$ HDP, přičemž je revidován každé tři roky.

Tvorba hrubého fixního kapitálu představuje investiční aktivitu jednotek. Fixním kapitálem jsou pouze aktiva používaná ve výrobě po dobu delší než jeden rok. Patří sem rovněž např. předměty pro vojenské účely, výdaje na výzkum a vývoj apod.

Výdaje na konečnou spotřebu vlády zahrnují platby vládních institucí, které jsou následně použity buď pro spotřebu jednotlivců v sektoru domácností (především úhradu zdravotní péče zdravotními pojišťovnami za služby zdravotnických zařízení), nebo jsou spotřebovány celou společností (jako např. výdaje na armádu, policii, soudnictví, státní správu apod.). Služby sektoru vládních institucí, které jsou poskytovány ke spotřebě celé společnosti, jsou obvykle oceněny na úrovni vlastních nákladů na danou službu, protože neprocházejí trhem, který by je ocenil. Z výše uvedených důvodů se spotřeba skládá zejména z mezispotřeby (tj. zboží a služeb, vyjma fixních aktiv, spotřebovaných v procesu výroby jiného statku či služby), náhrad zaměstnancům (mzdy a platy včetně pojistného hrazeného zaměstnavatelem), naturálních dávek domácnostem (zejména platby zdravotních pojišťoven lékařským zařízením mimo sektor vládních institucí) či spotřeby fixního kapitálu. Nezapočítává se celá hodnota těchto transakcí, ale pouze ta, která se váže k produkci oceněné vlastními náklady. Náklady na tvorbu činností procházejících plně či částečně trhem, za něž dostává sektor vládních institucí úplatu, jsou pak z výdajů na jeho spotřebu očištěny.

Výdajové pravidlo Paktu o stabilitě a růstu limituje růst reálných upravených výdajů sektoru vládních institucí očištěných o diskreční příjmová opatření („očištěné výdaje“) tak, aby daný členský stát dosáhl svého střednědobého rozpočtového cíle a následně se jej držel. U států, které jsou na svém střednědobém rozpočtovém cíli, mohou očištěné výdaje růst nejvýše tempem průměrného růstu potenciálního produktu spočteným v desetiletém horizontu zahrnujícím pět let minulých, rok běžný a čtyři roky nadcházející. Průměrná míra růstu potenciálního produktu je aktualizována každoročně na základě jarní hospodářské předpovědi EK s platností vždy pro následující rok. U států, které svého střednědobého rozpočtového cíle ještě nedosáhly, je nejvyšší přípustné tempo růstu očištěných výdajů nižší, než průměrný růst potenciálního produktu. Rozdíl mezi oběma tempy se označuje jako konvergenční doložka a odráží fiskální úsilí požadované pro postupné dosažení střednědobého rozpočtového cíle.

Výdajové pravidlo národního fiskálního rámce slouží jako východisko pro přípravu návrhů státního rozpočtu a rozpočtů státních fondů. Pravidlo odvozuje maximální objem výdajů sektoru vládních institucí zejména od strukturální části příjmů tohoto sektoru zvýšených o $0,75\%$ HDP. Toto zvýšení představuje stanovený střednědobý rozpočtový cíl ČR. Pravidlo je doplněno o automatický korekční mechanismus, reflektující zpětně hodnocený odklon skutečné úrovně výdajů od pravidlem předepsané, a je doprovázeno přesně definovanými únikovými klauzulemi, podle zákona č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, ve znění pozdějších předpisů.

